

Forum Antroposofi

NR 3 2020

4-5
Notiser.

6-9
Denna socialstat kan inte tackla kriser.

10-11
Draken och drakbeseqraren - i oss.

12-23
Ett år efter Vidarklinikens konkurs.
Kulturhuset i Ytterjärnas framtid.
Några tankar kring tidssituationen.
Mikaelisk kvalité.

Coronakrisen. Ekon. konsekvenser & vad härnäst?
Vi behöver en metafysisk pandemi.
Gudomliga Sofias framtida kultur.
7 frågor.

24-25
Bilduppslaget.

26-28
Dramerna och framtiden.
Antroposofins väsen.
7 frågor.

28-29
Reisebrev fra sommerskolen.
Försvunna frön.

30-32
Bokanmälan: Coronaviruspandemin.
Bokanmälan: Falsklarm om corona?
Ny antroposofisk litteratur.

33-35
Årstema: Öva andeskådande.
Vart leder det antroposofiska studiet?

36-39
Till minne
Levnadsteckningar: Barbro Aquilon,
Hans Möller, Ingeborg Stridell.

40-42
Kallelse till Höstmöte.

43-45
Kalendarium:
Antroposofiska Sällskapet:
Järna, Norrköping och Stockholm.

46-47
Förteckning över medlemsgrupper.
Medlemssekretariat & Medlemskap.
Styrelse.

48
Bildberättelse.

Kära Forumläsare,

När världen under våren 2020 väckts av ett skräckscenario börjar ganska snart ett nytt allvar lägga sig över människors ansikten och själarna vibrerar i frågande osäkerhet. Allvaret utmanar oss att sätta fokus på huvudfrågan: Vilka konsekvenser har och får det vi som individer och som grupper gör, känner och även tänker. Och detta gäller alla livsområden – inte bara coronarelaterade. Flera bidrag som presenteras i Forum 3/2020 har med denna signatur att göra, det bara blev så.

Om vi börjar "längst ute" s.a.s. kan vi följa hur Harrie Salman utvecklar en av det kvinnliga (Sofia) präglad framtidskultur, där vid sidan av R. Steiner Peter Denhov (1964-1944) är en östlig inspirationskälla. Vi möter Denhov också i A. Thoresens reseskildring från Bulgarien.

In i det centralt antroposofiska leder oss Chistiane Haid med ett bidrag till sällskapets årstema, "öva ande-skådande" och Ron Dunselman beskriver hur studiet av antroposofi öppnar vägar till der översinnliga. Filosofen Markus Gabriel utvecklar en omfattande metafysisk pandemi som en i tiden nödvändig motvikt.

Philip Kovce ger nya synpunkter till socialstaten och Hans Brodal anmäler ett bidrag om tregreningen.

I Perspektivet hör vi att AS i Janne har fått en ny generalsekreterare och att Mats-Ola varit det i 12 år. I kalendariet finns kallelsen till för AS' höstmöte den 21 november. Forum ställde sju frågor till Maria och Eskil, tre levnadsteckningar finns samt att en hel rad böcker anmäls för den lässugne.

Berättelserna om Vidarklinikens och Kulturhuset i Järnas öde präglas av djupt allvar. Något mer perifert men med ödesdigra konsekvenser för all odling med ekologiskt utsäde är branden av Lindbloms fröhandel.

Mitt i allt allvar redovisar AS ett positivt årsresultat.

För redaktionen Felix Nieriker

Tillbakablick och framåtblick

Mats-Ola Ohlsson & Janne Silvasti

Den 5 september kunde vi till slut ha vårt årsmöte för 2020. Nya styrelsemedlemmar hälsades välkomna i arbetet, och ett par gamla lämnade. Inför Perspektivet i det här numret av Forum så bestämde vi, Mats-Ola Ohlsson och Janne Silvasti, att skriva något tillsammans.

Mats-Ola börjar med en kort tillbakablick, följt av en blick framåt från Janne.

”Jag var en av de som lämnade styrelsearbetet och även mitt uppdrag som generalsekreterare. Den uppgiften hade jag i över 12 år. Och det har varit en ynnest att få närma sig och vara en del av arbetet i Goetheanum och i Sverige. Det är ju en viktig del av det här arbetet, att vara en representant för frågor och initiativ som lever Sverige när man är i Goetheanum och i Sverige representera Goetheanum. Det har varit spännande att få vara med och uppleva hur själva organisationen vid Goetheanum har förnyats under de här åren. 2012 skapades en ny struktur för ledningen, ett verkligt kollegialt ledarskap, där styrelsen och sektionsledare arbetar tillsammans i det som kallas Goetheanumledningen. Det är en fri och öppen stämning, som en ny frisk livsluft har kommit in i arbetet. Det hade kommit in stelnade former i arbetet genom åren, så det upplevdes inte alltid som socialt fruktbart. En person, som var med och bidrog till den här förändringsprocessen, med sina erfarenheter och råd var konfliktforskaren och konsulten Friedrich Glasl, som även har varit i Sverige och arbetat i olika sammanhang de senaste åren.

Det här arbetet ledde fram till stor Världskonferens vid Mikaeli 2016 i Goetheanum där över 800 deltagare från hela världen i samma anda försökte besinna sig och levandegöra var vi står idag med antroposofin som samhällsomdanande kulturimpuls. 2023/24 är det 100 år sedan Antroposofiska sällskapet grundades på nytt vid Julmötet. Tanken var att sju år innan göra ett anslag i den antroposofiska världsrörelsen, att aktualisera och väcka impulsen från Julmöte. Man kan kanske uttrycka den impulsen som, ett inre fördjupande arbete som står i förbindelse

med ett verksamt förvandlande arbete i världen.

Nu har det gått fyra år sedan det mötet och man kan fråga sig var vi befinner oss nu i den här processen? Här i Sverige har vi inspirerats av Goetheanum och det har bl.a. tagit sig uttryck i en förstärkt samverkan mellan de olika sektionerna och styrelsen, liknande det som görs vid Goetheanum. Det har upplevts som fruktbart, att se vad som lever som frågeställningar ur olika perspektiv. Det har också fört fram till flera nya gemensamma initiativ.

Som jag skrev tidigare är en del av generalsekreterarens uppgift att vara ett ansikte för Sverige i Goetheanum, och då vill jag nämna den stora händelsen ”Norden i Goetheanum” sommaren 2015. Det var ett fantastiskt fint samarbete med kollegor i Norden och Goetheanum som gjorde det här unika mötet möjligt. I samband med det så sa vi att det skulle gå parallellt med att synliggöra Goetheanum i Norden. Det är något som vi under några år verkligen har försökt verkställa, med en rad representanter från Goetheanum som vi har fått lära känna i Sverige. När jag ser tillbaka, så är jag tacksam för alla möten som kommit till vid de besöken. Oktober 2019 arrangerade vi ett nordiskt högskolemöte i samarbete med Goetheanum här i Järna, som fyllde Robyggesalen. Det var några inspirerande dagar som jag så här i efterhand kan se som en sammanfattning av det jag har önskat att få till under mina år som generalsekreterare.”

Här följer Jannes blick framåt:

”Det är otroligt att ha fått förtroendet att bli vald till landsrepresentant för Sverige. Det visar tydligt hur den svenska öppenheten är och vad den kan betyda för världen. Det är förstås inte den enklaste frågan i den politiska dagordningen, men om man tar en annan vinkel till det så kan man konstatera att i de Nordiska länderna har man samarbetat, öppna gränser och rättigheter mellan länderna sedan 60-talet utan att man behöver överhuvudtaget reflektera om det, hos folket.

Med tanke på situationen i världen är det väntan som gäller. I dagarna har jag

varit tvungen att avboka min resa till årsmötet och möten med landsrepresentanter vid Goetheanum i Dornach. Föreställningen om att börja träffa grupper och representanter i Sverige och från andra länder måste tyvärr också läggas åt sidan och som sagt vänta på bättre tider...!?

Samtidigt är det möjligt att ha kontakt med teknikens hjälp. Det har gjort att jag har fått den första inblicken i arbetet med landsrepresentanter. Det har varit spännande att få uppleva tankar från hela världen och att jag har blivit varmt mottagen i kretsen.

För mig har det varit en fråga hur den krympande världen (möjligheter till video samtal, tätare kontakter utan fysisk kontakt) kommer att förändra uppgiften för landsrepresentanten i närtid.

Inte bara i tanke på miljö och resande, men behovet av den typ av funktion som generalsekreteraren traditionellt har haft. Många människor har en egen relation till organisationer runt Goetheanum eller antroposofiska verksamheter globalt.

Däremot kan jag tänka mig att ta med mig tankar, idéer och arbetssätt från Sverige till andra som inspiration för många runt om i världen och förstås vice versa. Därför är det viktigt att jag får veta från medlemmarna hur saker och ting är och hur man löser olika typer av problem mm. Därför uppmanar jag grupper och verksamheter att ta kontakt med mig!

Jag hoppas att jag kan representera den Nordiska andan, den Nordiska antroposofiska öppenheten, det seriösa arbetet som görs i Sverige inom antroposofin, istället för den byråkratiska stelheten som trycker på från alla håll i samhället, ingen fel på att organisera saker, men den ska ha sin rätta plats. Tillit för det mänskliga (personliga) ansvarstagandet som många gånger är en bristvara i samhället ska inom antroposofin stärkas utan att den växande byråkratin blir ett hinder. Det är viktigt framförallt i det sociala bygget inom de esoteriska sammanhangen.”

Ungdomar uppför Rudolf Steiners Mysteriedrama

Är det möjligen så att mysteriedramaarbetet världen över bildar kraftfält genom vilka tidens goda andar kan sända inspirationer in i den alltmer plågade mänskligheten? Att drama-grytan efter mer än 100 år hålls kokande både här och var är i sig ganska fantastiskt. Särskilt starkt berörde mig en notis om att en grupp på ca.20 ungdomar i Tyskland uppförde första dramat i sin helhet fyra gånger nu i september. Under två års tid hade en växande skaran tjejer och killar, 20 till 24 år gamla, samlats till arbetet med dramat under ledning av Daniel Hafner, präst i Kristensamfundet i Nürnberg. Det utmärkande i deras spel lär ha varit sättet att tala. Innehållet kom fram i sin helhet, man förstod att de förstod vad de talade om, resultat av ett grundligt förarbete. Kulisserna var hemsnickrade och målade, kostymerna hade lånats ur en äldre mysteriedramagarderob – en munter kontrast till skådisarnas ungdomlighet. Vilken begeistring det väckte i detta av Coronarestriktioner så kuvade Tyskland!

Begeistring är ju i allra högsta grad teaterns element. I ordet gömmer sig som bekant det tyska ordet "Geist", att det är anden – alltså ett överjordiskt heligt element som griper tag i en när den sker på rätt sätt. Och att så skedde även lördagen den 10 oktober i Kulturhuset i Järna, bara några dagar efter uppföranden i Tyskland, kan alla intyga som var med om mysteriedramagruppens framförande av Invigningens Port. Vi upplevde hög närvaro i skådespeleriet och en ny förmåga att låta växa fram starka, vackra bilder omhöljda av rika, musikaliska klanger. Ett varmt

tack till alla och ett särskilt tack till Paul Klarskovs lysande regi!

Red. FN

Skapa ordning i närings-situationen för människorna i världen – det skapar fred

"Ge en fisk till en hungrig och du livnär honom för en dag. Lär en hungrig fiska och du livnär honom för resten av hans liv."

Konfucius

Om Nobels fredspris 2020 av Jamin Peschke (kortad, ur DG 43/2020) World Food Programme fick Nobels fredspris i år.

690 miljoner människor är undernärda idag och siffran stiger, 135 miljoner av dem står under direkt dödshot. Hunger är ett krigsvapen och orsak till flykt. Coronakrisen tillför uppskattningsvis ytterligare 100 miljoner hungrande, då lokala ekonomiska system håller på att bryta samman.

World Food Programme grundades 1961 och har sitt säte i Rom och är den största internationala organisationen mot global hunger och har som sitt mål att få stopp på hungern i världen senast år 2030. Organisationen med 17 000 medarbetare försörjer sammanlagt över en miljon hungrande i 88 länder. Den hjälper akut med matleveranser t.ex. för nödlidande i krigs- och naturkatastrofer, som torka eller jordbävning.

I Berit Reiss-Andersens motivering heter det bl.a. att näring är det bästa vaccinet mot kaos, att multilateralt handlande är absolut nödvändigt för att komma tillrätta med svälten i världen. Genom att utse FN's största underorganisation, World Food Programme, till pristagare, vill man sätta

fokus på nödvändigheten av att globalt säkerställa födan för mänskligheten och att ställa medel till förfogande.

Men att bara ge pengar kan vara ett enkelt sätt att köpa sig fri från ett mera långtgående ansvar. Det gäller att övervinna hållningen att de ena är givarna och de andra mottagarna av pengar, know-how osv. eftersom detta resulterar i ett beroende och givarna slipper ändra sitt beteende. Projektet Zero-hunger är ett hållbart projekt, som ska leda till att människor åter sundare, att de lättare får tillgång till föda och kan arbeta för ett framtida självförsörjande. "Det gäller att mätta världens hunger genom Kooperation", sade FN's generalsekreterare António Guterres. I fattiga länder bör produktion av livsmedel komma igång så att man blir oberoende av import. 80 % av världens befolkning får sin näring genom lokala småbruk. Dessa ska byggas ut, vilket bl.a. fordrar tillräckligt stor odlingsareal och möjlighet att använda sig av eget utsäde. Samtidigt måste man på nytt lära sig vad sund och välsmakande föda är för något. Och eftersom vi sitter i samma båt bör rika länder reducera matslöseriet och sluta med att obetänkt mata djur med födoämnen, som soja och spannmål. Globala, hållbara lösningar kan bara komma till stånd genom dialog, annars finns risk att ett nytt kolonialt herravälde växer fram. I själva verket finns mat för alla, fördelningen däremot är ett av problemen.

Sedan finns ytterligare en ansvarsfråga. Det är industriländerna som står för merparten av utsläppen, som resulterar i klimatkatastroferna, vars följder träffar den övriga världen på ett nästan outhärdligt sätt. Därför bör industriländerna ta sitt ansvar enligt mottot från förra årets World Food Day: Våra gärningar är vår framtid.

Direktsändningar från Järna via Youtube

Michaela höll ett offentligt föredrag den 3 oktober 2020 i Kulturhuset i Ytterjärna, på temat: Antroposofisk medicin som kulturimpuls.

Föredraget hölls på tyska med översättning av Ursula Flatters. Det direktsändes (streamades) via Youtube, så många fler än det tillåtna antalet (50 pga pandemin) kunde ta del av det.

Föredraget går att se nu efteråt på Youtube: youtube.com sök på Kulturhuset i Ytterjärna.

Fram till idag(27/10) har föredraget visats 718 ggr.

Dialog Tankesmedja - Forskning om kulturen.

Den 17 oktober 2020 streamades ett seminarium i serien Vetenskapen och det andliga. Temat denna gång var: Forskning om kulturen.

Medverkande var: Ulf Wagner, konstnär och konstvetare, som forskar om Hilma af Klints verk, Helena Hildur som arbetar med konst som forskningsmetod och Hans Fors, eurytmist, som forskar om eurytmins historia.

Föredraget går att se nu efteråt på Youtube: youtube.com sök på Dialog Tankesmedja.

Fram till idag(27/10) har föredraget visats 124ggr.

Red. JH

Denna socialstat kan inte tackla kriser

Intervju med Philp Kovce - Intervjuare: Rico Grimm
från webbplatsen krautreporter.de

Varför coronakrisen gör det ekonomiska upplägget med medborgarlön mer plausibelt och varför regeringar vilseleder borgarna gällande detta tema – en intervju med ekonomen och filosofen Philop Kovce.

Och pang, där var löpsedelrubrikerna igen: idén om en villkorslös grundinkomst/medborgarlön. Coronapandemin har på nytt satt detta tema på dagordningen. Ett flertal online-petitioner med tillsammans mer än 800 000 undertecknare cirkulerar, finansministern var tvungen att ta ställning. Och nu? Jag har de senaste veckorna per email fört ett samtal med ekonomen och filosofen Philop Kovce; han har till detta tema publicerat ett flertal böcker, nu senast en antologi med historiska grundtexter.

Kära herr Kovce, varför är det en lämplig tidpunkt att tala om ovillkorlig grundinkomst just nu?

Eftersom vi ännu inte har en sådan grundinkomst och akut behöver det! Dumt nog blir det först uppenbart i en coronakris, när allt behöver gå så fort, eftersom miljoner människor samtidigt oförskyllt mister sin inkomst. Om vi hade tänkt på detta tidigare, nämligen att modernisera vår föråldrade socialstats förfallna infrastruktur, hade vi haft ett stort problem mindre idag.

Jag har märkt att man tar till kortsiktiga lösningar, att regeringen har spänt upp en räddningsskärm med en för deras förhållanden rekordfart, och denna gång inte över bankerna, som 2008 orsakade röran i finanskrisen, utan över människorna därute. Regeringen försöker i vilket fall detta. I USA har uppskattningsvis 20 miljoner människor blivit arbetslösa inom en månad. Hos oss är detsamma ett mycket mindre tal, just för att vi lever i en socialstat. Vad är det som felas hos denna? Visar den inte just att den fungerar?

Att USA, som inte har så gott som en tillstymmelse till socialstat, uppvisar på ett dramatiskt sätt detta just nu. Samtidigt betyder det inte att vi i vårt land lever i den bästa av alla möjliga socialstater. Tvärtom: att man nu hos oss på nolltid måste ta till förtvivalade räddningsåtgärder för att undvika en ekonomisk kollaps för

människorna därute, uppfattar jag snarare som en bekräftelse på att även socialstaten, som vi känner den, varken kan tackla kriser eller är hållbar in i framtiden.

Varför skulle den inte vara hållbar in i framtiden?

Låt mig svara grundligt: socialstaten av idag orienterar sig med sina prestationer och dess finansiering fortfarande mot 1800-talets levnadsförhållanden. På Bismarcks tid hade genomsnittsarbetaren fortfarande en industripatriark som chef, som ”spärrade in” honom i sin fabrik på livstid, en hemmafru som i hela sitt liv stod vid spisen och gjorde en liten extraförtjänst med något hemarbete, liksom ett pensionslöfte efter 70 som man inte kunde ta ut, eftersom man föll död ner redan vid 50. Dessa förhållanden har under tiden alla ändrats – utom socialstaten!

Ni hävdar alltså att vi, vad gäller socialstaten, fortfarande hänger kvar i 1800-talet.

Trots dagens flexibla arbets- och levnadsförhållanden och en betydligt högre livslängd förhåller vi oss fortfarande så att vi menar att socialstaten framför allt ska finansieras av lönerns bikostnader (ty. Lohn-nebenkosten). Det är absurt, eftersom produktionen tack vare automatisering och digitalisering blir allt mer kapitalintensiv. Maskinerna producerar successivt förhållandevis mer och människorna mindre.

Dessutom råder fortsatt uppfattningen att en av socialstatens främsta uppgifter är att fördela välgörenhetsgåvor till tappra behövande, vars tiggeriansökningar och trohetslöften omständigt ska prövas och som i tveksamma fall kan avslås. Det är inte konstigt att denna vår gamla prussisk-protestantiska kontrollbyråkrati kostar mycket och levererar mindre.

Vilka av våra aktuella problem skulle vi slippa med en villkorslös grundinkomst?

Låt oss ta Hartz IV (Hartz IV är ett tyskt reformpaket infört av Gerhard Schröders rödgröna regering 2005) som exempel: Federala konstitutionella domstolen har i flera domar stärkt grundrättigheten till en garanti för ett människovärdigt existensminimum. Dessutom har domstolen förkastat de hittillsvarande

Hartz-IV-sanktionerna som delvis författningsvidriga. Och ändå saknar vi till dags dato en grundläggande säkerhet, som är minst möjligt byråkratisk och sanktionsfri. Det är just nu särskilt fatalt, när miljoner människor på ett bräde hamnar i existentiell nöd. Med en villkorlös grundinkomst hade detta inte hänt. Grundinkomsten betyder att varje människa som lever i ett modernt arbetsfördelat samhälle, obetingat behöver en inkomst för att kunna tillfredsställa sina grundläggande behov och att vara delaktig i samhället. Detta helt oberoende av om hon arbetar eller inte, är ung eller gammal, under såväl magra som feta år. Med ett sådant upplägg skulle vi inte bara vara bättre rustade i den nuvarande krisen, utan också vara bra rustade för framtiden.

För framtiden på arbetets område gäller: Det är inte människor som ska lyda men väl maskiner. Människor ska istället gestalta. Den villkorlösa grundinkomsten möjliggör just det gestaltungsutrymme som är den bästa förutsättningen för goda mänskliga prestationer.

Finansminister Olaf Scholz (Tysklands vice förbundskansler och finansminister sedan mars 2018) reagerade till sist på en online-petition för en "nödfalls-grundinkomst", som efterhand har samlat en knapp halv miljon underskrifter. Han menade i tillämpliga delar: det som vi nu ser hos de statliga grundsäkerhetsåtgärderna - hjälp utan att bli prövad - "i princip är just det", nämligen en temporär grundinkomst. Har han rätt?

Nej, det är fullständigt nonsens: Hartz IV för alla är naturligtvis ingen villkorlös grundinkomst för alla, Inte heller temporärt. Det är dessutom en behovsprövad social förmån, vars villkor kommer att behandlas lite mindre strikt under några månader, för att inte störta de överanstängda arbetsförmedlingarna in i ett fullständigt kaos. Det är visserligen ett steg i rätt riktning, men det vore felaktigt att se det som en introduktion till en grundinkomst. Ett sådant etikettbedrägeri har nu i olika sammanhang blivit särskilt populärt: SPD's generalsekreterare Lars Klingbeil lobbar för ett statligt subventionerat sabbatsår som ett "grundinkomstår" och Berlins nuvarande borgmästare Michael Müller kallar sina åtgärder gällande att skapa arbetsplatser kort och gott "solidarisk grundinkomst". Framförallt visar sig grund-

inkomstdilemmat hos folkpartierna: utan grundinkomst går det inte längre - grundinkomst vill de ännu inte införa. Därför förespeglar de en grundinkomst utan att de facto införa den.

Gör coronakrisen en grundinkomst mer eller mindre sannolik?

Jag utgår från att den villkorlösa grundinkomsten förr eller senare kommer att införas. Tack vare coronakrisen snarare tidigare än senare, eftersom vi nu live medupplever vad vi saknar utan grundinkomst. Om vi vill förhindra att vi snart igen ska sakna den, borde vi så snart som möjligt införa den.

Vad menar ni? Vad exakt fattas utan grundinkomst?

Just detta: utan grundinkomst saknas grundinkomst! Men det är inte hela saken. Ytterligare ting saknas: Grundinkomsten motsvarar ett institutionaliserat förtroendeförskott. Egentligen skulle vi vara vana vid den, för både demokrati liksom marknadsekonomi vore otänkbara utan ett förtroende till myndigheter och medborgarnas förmågor.

Ändå har vi svårt att låta de andra vara betrodda att kunna hantera en grundinkomst. När vi övervinner våra egna sämre sidor, som envist vill övertyga oss om att de andra framförallt är lata och dumma, blir inte bara grundinkomsten mer trolig, utan också förtroendebasen för demokrati och marknadsekonomi kommer att stärkas på ett hållbart sätt.

Hur skulle ni finansiera en sådan grundinkomst när skatteunderlaget - som nu är aktuellt - sviktar?

Visserligen lever vi just nu i en tid när grundinkomsten saknas särskilt mycket, med det är ärligt talat också den sämsta tidpunkten för dess införande. Den är inte så starkt beroende av finansieringen, som fallet är vid undantagstillstånd, liksom i dessa dagar vid borgenärskap, krediter eller subventioner med förbehåll eller skulder. Därför är tidpunkten för införande av grundinkomst just nu särskilt ogynnsam, eftersom den på inget sätt är en nödlösning för akuta inkomstsvårigheter. Att det hjälper att utesluta dessa är bara en positiv bieffekt.

Vid grundinkomst handlar det huvudsakligast om frågan hur vi i framtiden vill leva och arbeta med varandra. I den meningen betyder grundinkomst en stor transformation, då den avskaffar

arbetstvånget och därmed möjliggör en real frihet för alla. Det är revolutionärt och beträffar alla – från dagis till äldreomsorgen. Ett sådant samhällsavtal sätter man helst inte upp hals över huvud, det måste avhandlas både med viss försiktighet som ihållande tålmod.

Centralbankerna pumpar in biljoner dollar och euro och yen på marknaderna. Några människor fruktar därför en möjlig inflation. Kan en grundinkomst fungera i en sådan miljö? Eller får vi då visserligen 1 000 € i månaden, men de blir allt mindre värda eftersom vi kan köpa allt mindre för dem?

Grundläggande gäller: en villkorslös grundinkomst måste alltid vara på en sådan värdenivå att man kan leva av den på ett blygsamt men människovärdigt sätt. För att kunna prestera detta måste den vara inflationsanpassad.

Och det vore inget problem: stiger priserna så stiger skatteintäkterna – och motsvarande grundinkomsten. Här är det viktigt att betona att grundinkomsten själv inte är inflationsdrivande: för genomförandet av grundinkomsten måste man inte skapa nya pengar, utan bara fördela dem på ett nytt sätt.

Vad betyder det exakt?

Tekniskt sett motsvarar grundinkomsten en skattekredit för var och en, som finansieras av alla genom skatteinkomster. Denna princip gäller för alla finansieringsmodeller. Av detta följer principiellt att de bestående inkomsterna sjunker till grundinkomstens nivå, eftersom skatterna i höjd med grundinkomsten stiger.

Det låter abstrakt.

Uttryckt på annat sätt: grundinkomsten är ingen lotterivinst. Den sörjer inte oundvikligen för att var och en varje månad har 1 000 € mer på kontot, men väl för att ingen förfogar över mindre än 1 000 € varje månad. Med grundinkomst handlar det inte om att något kommer till, utan om en grundläggande inkomst. Den ersätter den existenssäkrade delen av den bestående inkomsten

och gör det ovillkorligt. Finansiellt är det ett nollsummespel, kulturellt är det ett kvantsprång.

Senaste året har ni tillsammans med ekonomen Birger P. Pridat gett ut en antologi som presenterar historiska grundtexter till grundinkomst. När jag läst dessa texter har en argumentationskedja stuckit ut: inför Gud är alla människor lika. Därför kommer alla människor till världen med samma rättigheter och plikter. Därför ska var och en få sin rättmätiga del av jordens frukter och inte hungra. Argumentationen är skälig. Men: Gud är död och i Tyskland behöver idag i regel ingen hungra. Vad säger man nu?

Det må så vara, att Gud är död idag och att knappast någon hung- rar längre. Men det betyder på långa vägar inte att vi inte längre tillber några avgudar och att alla verkligen är lyckliga och tillfreds.

Den protestantiska arbetsetiken har uppfostrat oss till en tro på arbete, vars belöning inte längre är att vänta i en annan värld, utan som just nu till och med uppfylls flitigt i Homeoffice. Varje slag av arbete är bättre än inget: så lyder den profana arbetsreligionens credo. Den som hädande betvivlar detta glada budskap rörande ett obotligt överflöd av otaliga meningslösa arbetsuppgifter och annalkande utbränningshot, den hotar i vårt skenbart alternativlösa arbetssamhälle det omedelbara föraktet som arbetsvägrare – ända till att minska grundregeln i Hartz IV: det egentligt författningsrättsliga skyddade existensminimum, alltså för boende, mat och dryck.

Och med detta är vi tillbaka till grundinkomst: den emanciperar oss från en arbetets slavmoral, genom att den låter oss vara verksamma frivilligt. Medan vi, vad gäller religionen, har uppsyningen i stort sett bakom oss, börjar den först nu för arbetet.

Det som till sist har förvånat mig: miljöaktivister säger alltid att vi måste sluta med att bara ta från naturen. Istället måste vi ge något tillbaka till den, för naturens levande väsen har också en

---

» ... en villkorlös grundinkomst måste alltid vara på en sådan värdenivå att man kan leva av den på ett blygsamt men människovärdigt sätt. «

---

rättighet till liv. Anhängare till grundinkomst säger i sin tur något liknande: att varje människa har rätt till ett värdigt liv eftersom hon är människa.

Det som förbinder miljöskydd och grundinkomst är att bägge egentligen visar hän på en relationskris. Vid miljöskyddet är det ett stort förhållande till naturen, till omvärlden, till växterna och djuren. Vi handlar som om vi kan skövla av hjärtans lust utan att det har några följder. Men det blir successivt allt klarare att vi då förstör inget mindre än våra egna försörjningsmöjligheter.

Vid grundinkomsten handlar det om ett stort förhållande till våra medmänniskor. Vi beskyller gärna de andra för att vara lata och ser oss själva som särskilt flitiga. Vi menar att de andra hellre ska styras med kort lina, eftersom de, annorlunda än oss själva, inte är rustade för egna fria val. Samtidigt märker vi allt tydligare att vi med detta förstör grunden för varje slag av samarbete. Kort sagt: när vi behandlar naturen och våra grannar dåligt, får vi alla ett brutalt uppvaknande. Detta måste vi förhindra. Miljöskydd och grundinkomst är två goda exempel för detta.

Philip Kovce, född 1986, ekonom och filosof, forskar vid universiteten Witten/Herdecke och Freiburg im Breisgau, liksom vid Basler Philosophicum. Han engagerar sig för en villkorlös grundinkomst och har till detta tema tillsammans med Daniel Häni skrivit böckerna „Was fehlt, wenn alles da ist? Warum das bedingungslose Grundeinkommen die richtigen Fragen stellt“ (2015) liksom „Was würdest du arbeiten, wenn für dein Einkommen gesorgt wäre? Manifest zum Grundeinkommen“ (2017). Dessutom har han gett ut antologin „Soziale Zukunft. Das bedingungslose Grundeinkommen. Die Debatte“ (2017). Tillsammans med Birger P. Priddat publicerade han senast antologin „Bedingungsloses Grundeinkommen. Grundlagentexte“ (2019).

Översättning: Red. GN

Draken och drakbeseegraren - i oss

Mats Wilzén

I ett Stockholmsföredrag (11 januari 1910) inleder Rudolf Steiner med ett kärnfullt påstående: "Ett gemensamt drag hos forntidens alla religioner är tanken att människan måste utkämpa en viss strid i sitt inre om hon på ett harmoniskt sätt vill vara verksam i livet. Om hon inte vill göra det, kommer det till uttryck i disharmoni och strider på det yttre planet."

Det här är ord som känns lika brännande idag och som vi blir påmindra om under höstens mikaeltid. För är det någonting som utmanar oss att våga ta inre strider, så är det väl just bilden av Mikaelns kamp med draken. I tusentals år har mänskligheten burit med sig upplevelsen av Mikael och draken - och ännu på 1700-talet var den en inre realitet för många människor. Inte underligt att konsthistorien är full av inspirerande motiv av drakkampen.

Den mytologiska bakgrunden torde vara bekant: Ärkeängeln Mikael nödgades en gång i tidernas morgon stöta bort draken ur den himmelska gemenskapen, eftersom draken, "den gamle ormen", ville erövra frihet och bli Guds like. Friheten var en gåva som skulle sparas och föräras människan, när tiden var mogen. I evolutionsströmmen skulle först natur-

rikena utvecklas i tur och ordning och först med människans gestalt och rike kunde friheten få sin rätta boning.

När draken störtades ner till jorden kunde den inte finna någon plats i naturrikena. Visserligen liknar den ett djur, men hör ju inte hemma i den jordiska faunan. Den har mist sin plats i den andliga världen, men hittar den inte heller i naturen. Den kan därför betecknas som ett dubbelväsen, en "kosmisk motsägelse".

Men människan är också ett dubbelväsen. Hon är både natur och ande. Och här finner draken sin boning och är oundvikligen förskansad i den mänskliga naturen. När Mikaelns strid med draken flyttade in i människans inre, läggs också fröet till den mänskliga friheten in i Mikaelns verksamhet. Kampen mellan det högre och lägre i människan måste alltså föras av människan själv. Mikaelkrafter kan komma oss till del först när vi själva vill utveckla dem. Och de behövs. Utan självmedvetande är vi prisgivna åt draken.

I den fornnordiska mytologin var Sigurd en drakbeseegrare. Vi har nog anledning att tro att Sigurd var en invigd i något av de forngermanska mysterierna. Hans seger över draken Fafne gav honom

tillnamnet Sigurd Fafnesbane. På flera runstenar, stenkors och hållristningar har hans inre kamp dokumenterats.

Kanske är det ändå stenhällen vid Sundbyholms slott, mellan Eskilstuna och Strängnäs, som är den mest intressanta och konstnärligt mest uttrycksfulla. Hällen, som är ett brofäste, är ristad på 1000-talet och innehåller flera välbekanta gudaväsen, som korparna Hugin och Munin och hästen Grane. En hel serie av bilder berättar Sigurds historia. Och runorna i Fafnes kropp kompletterar bildens innehåll.

Själva framställningen påminner om ett tecknat seriemagasin, allt format innanför tre drakslingor, där den största draken Fafne just genomborrats i hjärtat av Sigurds svärd. Snorres Edda återger också händelsen liksom flera andra dokument ur Sagalitteraturen. I samband med Sigurd finns också Nibelungens skatt beskriven.

En annan drakbeseegrare målades av den blott 20-årige Rafael Sanzio i början av 1500-talet. På en liten träpannå, 31x27 cm, utförde han en säregen oljemålning av Mikaelns kamp med draken (bilden finns nu på Louvren i Paris). Rafael växte upp i trakten av Perugia där det på den ti-

den ständigt rasade krig mellan olika furstar. Medan Leonardo da Vinci och andra renässansmästare dokumenterade striderna är det som om Rafael inte märker vad som sker runt omkring honom. När han målar kampscenen med draken finns inte spår av yttre kamp och kraft.

Mikael är målad som en yngling med vecka drag, inte helt olik de självporträtt som Rafael målade under ungdomstiden. Draken besegras på ett lekande, dansande vis. Visserligen slingrar sig draken runt "riddarens" ena ben, men Mikael är helt och hållet situationens herre. Draken och de andra odjuret som stiger fram ur mörkret står i bjärt kontrast till den suveräne hjälten med sin lysande vapensköld.

Mikael är i färd med att befria två olika människogrupper som varit i drakens våld. I den högra gruppen är människorna nakna, lealösa och omslingrade av ormar medan den vänstra gruppen tycks helt förstelnad, likt tunga schackpjäser. I bakgrunden står byggnader i lågor. Att måla en stad i lågor eller ruiner var ett sätt att visa att det gamla är obrukbart och att det som är i förgrunden bär det nya inom sig.

Hur var det nu Steiner uttryckte det: "... människan måste utkämpa en viss strid

---

"... människan måste utkämpa en viss strid i sitt inre om hon på ett harmoniskt sätt vill vara verksam i livet. Om hon inte vill göra det, kommer det till uttryck i disharmoni och strider på det yttre planet."

---

i sitt inre om hon på ett harmoniskt sätt vill vara verksam i livet. Om hon inte vill göra det, kommer det till uttryck i disharmoni och strider på det yttre planet."

När vi idag ser ständiga uttryck av disharmoni och strider på det yttre planet – oavsett om det gäller den lilla eller stora världen - kan man inte undgå att fråga sig: Är det resultatet av att vi är för obenägne att ta itu med de strider i vårt inre som är nödvändiga? Kanske är vi bekväma. Eller rädda. I så fall behöver vi sannerligen mikaeliskt mod. För liksom vi alla har en drake i oss, bär vi ju också på en drakbesegrare.

JÄRNA

Ett år efter Vidarklinikens konkurs

Helena Nordlund

Ett drygt år har gått sedan det sista av Vidarklinikens verksamhet stängdes och även Vidar vårdcentral förlorades, när stiftelsen Vidarkliniken begärdes i konkurs i augusti 2019. Weleda-apoteket lades ner i samma veva, då försäljningstillstånden för de antroposofiska medicinerna drogs in.

Idag finns ingen möjlighet att få antroposofiskt inriktad sjukhusvård i Sverige och läkarbesök och terapier får man numera betala ur egen ficka helt utan landstingsstöd. Den privata Phoenix-mottagningen har startats i centrala Järna där läarkonsultation och vissa terapier erbjuds. Träffar och föredrag om antroposofisk medicin, terapier och föräldraskap hålls också där på helger och kvällar.

Men Vidarklinikens vackra byggnad står mestadels mörk och nedsläckt när jag åker förbi nu i september 2020. Jag frågar Anders Kumlander, Vidarstiftelsen ordförande, vad som händer med byggnaden. Finns det några verksamheter på väg in?

Anders berättar att man renoverat fastigheten, bl.a. fönster och golv, under vintern när det stått tomt. Drygt 30 års verksamhet hade ju satt sina spår. Vidarstiftelsens styrelse beslutade att inte ha för bråttom att hyra ut lokalerna till vilken verksamhet som helst, utan vänta in att det kommer vårdverksamheter som kan flytta in. Det är ju det som byggnaden är ämnad för.

Nu har man fått in några förfrågningar som man är beredd att tacka ja till om det går att enas om konkreta avtal och verksamheterna har finansiering så att de kan stå på egna ben. Det är en lite större verksamhet som är intresserad av en hel avdelning, och sedan är det tre mindre initiativ från enskilda läkare. Ännu är inget på plats men Anders hoppas att det snart ska kunna komma dit.

För övrigt så hålls nu under hösten en rad möten och kurser som anordnas av Järna Akademi, SAMT, Läkeurymiföreningen m.fl i klinikbyggnaden. Alla bostäder som hör till klinikområdet är uthyrda och Eneby Bygg hyr en av våningarna i det gamla mottagningshuset som kontor.

– Så ser läget ut nu, säger Anders. Vi välkomnar fler intressenter att höra av sig. Det är vår intention i Vidarstiftelsen att långsiktigt säkra att Vidarkliniksfastigheten ska kunna användas för vårdändamål.

Information om Phoenixmottagningen hittar man på Facebook eller i Falkbladet, som ges ut av Föreningen för Antroposofisk LäkeKonst, FALK, (medlemsavgift 250kr/år till pg 110653-3). Är man medlem i FALK får man också tillgång till rådgivning av sjuksköterska, samt tillgång till en lista av läkare och terapeuter som är verksamma på olika orter.

Ett fåtal antroposofiska läkemedel kompletterat med andra medel som kan ersätta Weledamedicinerna säljs på Robygge, både i butik och webbshop. Vad som går att få tag på i Sverige och vad de kan användas till hittar man på Falks webbsida www.husapoteket.org.

Föreningen SAMT, som är en paraplyorganisation för yrkesföreningar inom antroposofisk vård, har också en lista på utövande läkare på sin webbsida www.antroposofiskmedicin.nu, och även SAMT anordnar kurser och möten kring antroposofisk medicin.

Vi är många som är djupt sorgsna över att både sjukhus och vårdcentral, inom Stiftelsen Vidarkliniken är borta. Det var också många med mig som hade en rad frågor om vad som egentligen hände. Att Vidarklinikens sjukhusdrift inte kunde fortsätta när man blev av med avtalet med Stockholms läns landsting och flera andra landsting har nog de flesta förståelse för, även om det beskedet togs emot med sorg och bestörtning. Men när beskedet om vårdcentralens nedläggning kom var det som en blixt från klar himmel. Det hade ju sagts att vårdcentralens verksamhet skulle fortsätta, att den hade alla avtal och tillstånd som behövdes och dessutom massor med patienter som efterfrågade dess tjänster.

Därför beslöt jag i början av året, i egenskap av revisor i Föreningen Vidarklinikens vänner, att be om en intervju med Anders Kumlander och Björn von Schoultz. Den har tidigare endast publi-

cerats i det sista vänbladet som gavs ut i februari 2020, men finns nu att läsa här nedan för att ge bakgrund till den situation vi har idag.

– Hur kunde det komma sig att vårdcentralen inte gick att rädda?

Anders Kumlander inleder med att säga att det är en omfattande fråga som går några år tillbaka i tiden. När Region Stockholm (tidigare landstinget) annonserade att de inte skulle förlänga avtalet med Vidarkliniken så förlorades också några andra landstingsavtal bl.a. med Västra Götaland och Östergötland, som menade att Vidarkliniken inte skulle klara att upprätthålla vårdkvaliteten när avtalet med Stockholm försvann.

– Vi försökte hålla igång en verksamhet för att möta patienternas behov och ge långa uppsägningstider till de medarbetare som ändå måste sägas upp, samtidigt som vi arbetade med påverkan på många olika sätt gentemot Region Stockholm, rikspolitiken och i media. Tillståndsfrågan för de antroposofiska medicinerna komplicerade också processen. Hela den antroposofiska vården var utsatt för ett formidabelt angrepp i media, bl.a. en kampanj i landsortspressen, som kanske inte så många känner till. Den grundade sig på två påståenden. Det ena var att antroposofer är vaccinationsmotståndare, verksamheten är därmed samhällsfarlig och därför bör antroposofer inte få komma till tals. Det andra var att de antroposofiska läkemedlen är en bluff som ska bort. Vi har nog skrivit ett par hundra svar på alla olika angrepp under de senaste två åren.

– Vi har låtit göra en rad Novus- och Ipsos-undersökningar om intresset för integrativ medicin, där det visat sig att framför allt kvinnor, så mycket som 76 %, skulle vilja att alla läkare också hade kunskap om naturläkemedel och möjlighet att förskriva dem. Detta har nog också setts som ett hot från läkemedelsindustrin som påverkat denna förtalskampanj, fortsätter Anders.

– All denna kamp har ju inneburit ett stort arbete för många inblandade, och ändå höll vi igång en patientverksamhet där Vidarstiftelsen gick in och delade ut stora belopp och på sätt och vis övertog den finansiella roll som Stockholms läns landsting tidigare hade. Detta var inte hållbart i längden och vi möttes av ett motstånd som vi inte klarade att övervinna.

Kunde vårdcentralen ha räddats undan konkursen?

– Varför kunde man inte rädda vårdcentralen och skilja ut dess verksamhet från Stiftelsen

Vidarkliniken så att den inte åkte med i konkursen?

Här är det Björn von Schoultz som svarar, eftersom han blev tillfrågad hösten 2018 att komma och analysera ekonomin i hela Stiftelsen Vidarkliniken för att ta fram underlag för beslut kring hur man kunde komma vidare i en krisartad situation. Björn berättar:

– Frågan att lyfta ut vårdcentralen från Stiftelsen Vidarkliniken hade varit uppe redan tidigare men kom upp igen på allvar i början av 2019. Det fanns dock svårigheter i förhållande till landstinget och de avtal man hade med dem. Men jag hade inte så mycket fokus på vårdcentralen till att börja med, utan det handlade främst om konsekvenserna av att sjukhusverksamheten blivit av med sin offentliga finansiering. Men ganska snart stod det klart att hela Stiftelsen Vidarkliniken hade gjort en förlust på 20 miljoner kronor 2018 och att ca 5 miljoner av denna förlust kom från vårdcentralens verksamhet, trots att den fortsatt hade offentlig finansiering.

Björn började då fråga läkare och medarbetare på vårdcentralen om hur det kunde komma sig. Han fick då ganska entydiga svar att Vidar vårdcentral hade en oproportionerligt stor andel av svårt sjuka patienter som varit inlagda på Vidarkliniken, och som önskade fortsatt uppföljande vård via Vidar vårdcentral. Jämfört med andra vårdcentraler så hade man en mycket större andel svårt sjuka patienter som kräver mer tid än vad vårdcentralerna får betalt för. För att kunna tillgodose dessa patienters behov blev genomsnittstiderna för konsultationerna helt enkelt för långa. Detta var inget nytt, utan hade varit så under lång tid.

Så bra vård får ingen betalt för

Men det fanns också ett annat problem, nämligen Stockholms läns ersättnings-system. Där får vårdcentralerna betalt enligt ett mycket komplicerat system för olika typer av tjänster, så att ersättningen blir beroende av hur varje enskild vårdaktivitet kodas. Vid samtal med andra stora vårdgivare fick Björn veta att just Stockholms ersättningssystem är extremt krångligt och svåröverblickbart, och att det inte fanns några givna mallar för hur man ska göra budget och planera vårdtjänsterna så att man får kontroll på verksamhetens ekonomi inom detta system. Även representanter på landstinget medgav detta. De landstingsdrivna vårdcentralerna och de stora privata vårdkoncernerna har specialister som enbart sysslar med detta, och som talar om för vårdpersonalen hur de ska koda för att få så bra betalt som möjligt. Vidar vård-

central hade inte denna kapacitet. Under alla år sedan Vidar vårdcentral flyttade till Järna centrum har verksamheten gått med underskott, men redovisningen var inte entydig och visade inte hur de övergripande kostnaderna fördelades mellan sjukhusverksamheten och själva vårdcentralen. Björn fortsätter:

– Så när ”rädda vårdcentraler-projektet” gick igång i början av 2019 hade vi inte helt klart för oss hur vårdcentralens ekonomi såg ut utan sjukhuset. Men succesivt blev det mer och mer tydligt att vårdcentralen skulle komma att göra stora förluster även efter sjukhusets nedläggning.

I patientenkäter låg dock Vidar vårdcentral på delad förstaplats i patientnöjdhet bland alla vårdcentraler i länet. Och man hade alla avtal och tillstånd, 5000 listade patienter och många fler patienter som ville komma dit.

– Fanns det då inte möjlighet att Vidar vårdcentral kunde köpas ut och drivas vidare i en ny form med ny ägare?

Svaret jag får är att det ersättnings-system vi har för vårdcentraler idag helt enkelt inte tillåter en vård som är så bra som den som Vidar vårdcentral bedrev. Den tog sig tid med patienter, men fick inte betalt för det, och under flera års tid subventionerades denna vård av Vidarstiftelsen som täckte förlusterna i verksamheten genom utdelningar. Det är förståeligt att Vidarstiftelsen inte kunde fortsätta med detta.

– För att gå ihop ekonomiskt hade det behövts en annan inriktning inställd på korta konsultationer, hög genomströmning av patienter på färre läkare och sjuksköterskor. Det är svårt att få ihop med att försöka förstå och bemöta varje enskild patient och hennes hälsoproblematik utur en utvidgad antroposofisk inspirerad människosyn, säger Björn.

Ingen ville ta över

Under försommaren 2019 stod det klart att förlusten bara för vårdcentralen återigen skulle bli 5-6 miljoner utan förbättring i sikte. Den skulle inte kunna täckas av Vidarstiftelsen, som redan åtagit sig att täcka förlusterna som avvecklingen av själva sjukhusverksamheten förde med sig, ca 16 miljoner. Man tittade då på tre alternativ:

- 1.) Avveckling av vårdcentralen.
- 2.) Konkurs av hela stiftelsen
- 3.) Ett nytt initiativ som tar över vårdcentralen.

Sonderingar och samtal inleddes med personer både inom och utanför Stiftelsen Vidarkliniken, samt med andra verksamheter i Järna, men ingen var be-

redd att ta över verksamheten eftersom förutsättningarna för vårdcentralen var så svåra. Det fördes även samtal med Lideta, som köpt Järna vårdcentral, om möjligheten att de skulle ta över Vidar vårdcentral och kunna driva den i samverkan med Järna vårdcentral. För att verkligen ha ett tillräckligt ekonomiskt underlag beräknas att en vårdcentral behöver minst 8-9000 patienter listade. Vidar vårdcentral hade bara 5000, men en sammanslagning kunde ha lett till ett bra underlag. Det såg ett tag ut som om att Lideta hade ett visst intresse, men det rann senare ut i sanden. De ställde bl.a. frågan hur Vidar vårdcentral kunde ha så hög patientnöjdhet, för de visste att det egentligen inte var möjligt med det betalningssystem som den offentliga vården bygger på idag.

Den sista juli hade man nått vägs ände och styrelsen tog beslut om att försätta Stiftelsen Vidarkliniken i konkurs, men ingen utanför styrelsen informerades ännu. Eftersom verksamheten måste löpa på ytterligare ett par veckor, skulle det ha skapat kaos på många plan om konkursbeslutet kommit i ut förväg, inklusive risk för höga straffavgifter från Stockholms läns landsting om man inte klarat att uppfylla vårdavtalet till sista avtalsdag. Den 14 augusti lämnades konkursansökan in.

Björn poängterar att man verkligen lyft på alla stenar för att försöka rädda först själva sjukhuset och sedan i alla fall vårdcentralen. Många inblandade personer har gjort sitt yttersta, och det är med stor sorg och smärta som man gått igenom hela denna process. Inte minst för Björn själv som var Vidarklinikens första verksamhetsledare och på den tiden strakt engagerad i dess uppstart, samt även i tillståndsfrågorna för läkemedlen under många år.

Varför så lite information till patienterna?

Jag har kvar en undran över varför Vidar vårdcentralers patienter fick så lite direkt information från Stiftelsen Vidarkliniken om vad som hände. Jag, som mångårig patient på Vidarkliniken och Vidar vårdcentral, har i stort sett fått all information från den lokala Länstidningen i Södertälje.

– Varför sändes inget informationsbrev ut eller varför hölls det inte något informationsmöte?

– Man kunde inte gå ut i förväg och tala om att det skulle bli en konkurs, eftersom det skulle göra det i stort sätt omöjligt att driva verksamheten fram till dess att konkursen blev ett faktum, säger Anders. I och med att man försatte stiftelsen i

konkurs så övergick allt ansvar och tillgång till alla register till konkursförvaltaren. Med den nya personuppgiftslagen GDPR kunde då stiftelsen inte längre förfoga över patientregistren.

När jag frågar varför man inte annonserade och kallade till ett informationsmöte för alla undrande patienter, svarar Anders och Björn att det kunde man ju ha gjort, men att man inte tänkte på det då i den ansträngda och kaotiska situationen. Björn avslutar:

- Det är viktigt att förstå att alla som kämpade för att försöka rädda de antroposofiska vårdverksamheterna är oerhört ledsna för att det inte lyckades och medvetna om att det drabbat alla patienter och skapat djup sorg hos väldigt många. I backspegeln går det att se att det kanske hade funnits möjlighet att informera på ett bättre sätt, men jag vill försäkra att de inblandade kände stort medlidande med de drabbade och gjorde så gott de kunde just då.

Framtiden

- *Vidarkliniksbyggnaden ägs av Vidarstiftelsen. Vad händer nu med den?*

Anders berättar att sedan konkursen har Vidarstiftelsen kämpat med att få förfogande över hela anläggningen. Alla inventarier och bygganden där den gamla vårdcentralen låg ägdes av Stiftelsen Vidarkliniken och ingick därmed i konkursboet. Det har tagit ända till i december 2019 att få klart att Vidarstiftelsen kunde köpa loss allt, vilket inte var självklart från början. Så först nu finns det möjlighet att hyra ut och börja använda byggnaden för något nytt.

- *Vill Vidarstiftelsen som fastighetsägare att det ska uppstå någon ny form av vårdverksamhet där?*

- Byggnaden är ju skapad för vårdverksamhet, och särskilt lämpad för det, så det är naturligtvis en önskan att det helst skulle vara någon form av vård och omsorg som ska bedrivas där i framtiden. Det skulle också kunna vara annan verksamhet, men det ska vara något som motsvarar angelägna behov som människor har. Det ska vara verksamhet som ger samhällsnytta, säger Anders.

- Vidarstiftelsen vill dock inte vara initiativtagare eller garant för nya verksamheter. Vi hoppas att det finns aktörer som vill ta självständiga initiativ och har beredskap att bära sin egen verksamhet, som kan bli framtida hyresgäster. Vi håller på och tar fram beräkningar på vad som är en rimlig hyra för t.ex. en avdelning inklusive tillgång till gemensamma utrymmen.

- *Har man gått ut och brett intresserade människor höra av sig, som skulle kunna starta någon verksamhet där?*

- Hittills har vi haft kontakter med några presumtiva initiativ, men som ännu inte visat sig genomförbara, bl.a. för att det är svårt att få nya landstingsavtal. Det är ju nedskärningar på alla håll. Men vi har inte gått ut öppet, bl.a. på grund av att det inte varit klart med förfoganderätten över hela anläggningen, eftersom delar ägdes av konkursboet, som vi redan nämnt.

- *Ser ni att det finns någon chans att det skulle kunna bli en form av hälsocenter där olika läkare och terapeuter kunde vara verksamma i egen regi, men ändå i samarbete?*

- Det beror på om det finns människor som är beredda att ta ansvar och engagera sig på ett självständigt sätt, svarar Anders. Vi i Vidarstiftelsen kommer inte att vara initiativbärare men välkomnar hyresgäster som vill driva verksamheter som står på egna ben.

Stiftelsen Vidarkliniken drev den operativa verksamheten på sjukhuset i Ytterjärna (som hette Vidar Rehab under de sista åren) och Vidar vårdcentral inne i Järna. Stiftelsen Vidarkliniken ägde alla inventarier men inte själva klinikbyggnaden i Ytterjärna.

Stiftelsen grundades 1983 och startade sin verksamhet 1985. Den försattes i konkurs i augusti 2019 och är nu avvecklad.

Dess ändamål var att bedriva sjukvård i ett sjukhus benämnt Vidarkliniken, där den antroposofiska läkekonsten, som initierats av Rudolf Steiner och Ita Wegman, skulle utövas utan vinstsyfte. I denna läkekonst eftersträvas en behandling som tar hänsyn till den sjuka människans hela väsen. Detta innebär bl.a. att man kompletterar de gängse metoderna inom medicinen med antroposofiska läkemedel och terapier. (Även vetenskaplig forskning och utbildning ligger inom ändamålet).

Styrelsen bestod av Anders Kumlander, Bo Lönn, Stefano Selvani och Ursula Flatters. (Christer Magnusson avgick i maj 2019).

Vidarstiftelsen är en allmännyttig stiftelse vars ändamål är att stödja antroposofiskt inspirerade initiativ. Ändamålet ska förverkligas genom utdelande av stipendier till enskilda

eller stöd till verksamheter av medicinsk, pedagogisk, religiös, konstnärlig, vetenskaplig, social, praktisk eller annan art.

Vidarstiftelsen förvaltar ett kapital i syfte att använda avkastningen till utdelningar i enlighet med stiftelsens ändamål. Vidarstiftelsen äger företag och fastigheter, däribland Vidarklinikens byggnader.

Stiftelsen bildades 1962, och styrelsen består f.n. av Anders Kumlander, Ursula Flatters, Juhani Selvani och Tora Kumlander. Två styrelseledamöter har avgått under 2019.

Anders Kumlander, nu 71 år, har varit ordförande i Stiftelsen Vidarkliniken 2008-2013 samt 2016-2020. Är också ordförande i Vidarstiftelsen sedan 2008. Anders har varit kontinuerligt engagerad i Vidarklinikens uppbyggnad och drift under stora delar av dess verksamhetstid och tillsammans med läkaren Ursula Flatters särskilt befattat sig med att bemöta de angrepp verksamheten utsatts för under årens lopp.

Björn von Schoultz, nu 76 år, var Vidarklinikens förste verksamhetsledare under åren 1985-1988 och satt även i Vidarstiftelsens styrelse 1975-1989. Han var sedan 1972 engagerad i frågan om tillstånd för de antroposofiska läkemedlen. Under 14 år var han vd för Weledas medicintillverkning i Sverige samt import och försäljning av hudvårdsprodukter i Norden och Baltikum. Pensionär sedan 10 år, men blev hösten 2018 tillfrågad att hjälpa till att analysera Vidarklinikens ekonomi och möjligheter, när krisen var ett faktum.

JÄRNA

Kulturhuset i Ytterjärnas framtid

Sommaren 2020.

När man ser tillbaka på tillkomsten av stiftelsen Antroposofins hus och uppförandet av Kulturhuset fylls man av förundran och glädje över det som gjorde detta möjligt: **Konstellationerna av människor, det breda engagemanget och stödet för projektet såväl inom den antroposofiska rörelsen som även från offentliga aktörer.**

Sedan den första större konferensen 1991 - en nordisk högskolekonferens i samverkan med ungdomssektionen, ett år innan själva invigningen - har nästan trettio år gått. Otaliga möten och konferenser har ägt rum och redan från början även ett rikt kulturprogram innefattande musik, eurytmi, dans, teater, cirkus mm.

Finansieringen av alla dessa aktiviteter samt att samtidigt kunna bära drift, förbättringar och nödvändigt underhåll av byggnaden har inneburit en kontinuerlig utmaning. Stiftelsen Antroposofins Hus har under hela tiden varit beroende av externt stöd för att kunna upprätthålla sin verksamhet.

För att långsiktigt kunna säkra Kulturhusets framtid har styrelsen för stiftelsen Antroposofins Hus efter samråd med styrelsen för Antroposofiska Sällskapet under sommaren 2020 förhandlat fram en överlåtelse av byggnaden till Vidarstiftelsen, som i praktiken under årtal har bidragit till Kulturhusets verksamhet.

Vår intention är att på detta sätt kunna säkra Kulturhusets framtid så att det fortsatt skall kunna tjäna som en fri kulturverksamhet. Vi hoppas alla på en förstärkt samverkan med olika personer, initiativtagare och aktörer som vill bidra till verksamhetens utveckling i Kulturhuset.

Det synes oss än mer aktuellt idag än för trettio år sedan att kunna ge kulturella bidrag in i vårt samhälle ut ur den syn på människan och världen som vi och många andra gemensamt har vårdat och utvecklat i Kulturhuset.

För styrelsen i Antroposofins Hus:
Jan-Erik Laurén, Anna Hallström, Dick Tibbling

För styrelsen i Antroposofiska Sällskapet:
Janne Silvasti, Ilve Steiber, Erland Kornfeld

SAMTID

Några tankar kring tids- situationen

Felix Nieriker

I skrivande stund, sensommaren 2020, känns oron i världen. I storstäderna kokar det, gator fylls med folk sammansluta till demonstrationer. Människorna på Minsk gator har andra motiv än de i USA som vill få slut på polisbrutalitet mot den svarta befolkningen. Bland annat i Berlin, Paris och London demonstrerar folk mot omfattande inskränkningar i deras frihet. Protesten har vuxit till följd av myndigheters ihållande och allt mer absurda Coronarestriktioner.

Låt oss se lite grand på händelserna i Berlin under augusti månad, liknande skedde i London. Både lördagen den 1 augusti och fyra veckor senare, den 29, kom människorna resande till huvudstaden från hela Tyskland och kringliggande länder i överfyllda tåg, i hundratals busar och i egna fordon.

Det är första gången i världshistorien som närmare en miljon människor av alla slags inre och yttre kulörer samlas i Berlins hjärta. Det är på Strasse des 17. Juni, en jätteaveny som går tvärs igenom Tiergarten, som den brokiga mängden tågar fram, väl bevakad av 3000 poliser i mörkt kravallutstyr och munskydd, med gigantiska vattenkanoner i beredskap "för säkerhets skull". Stämningen är varm, fridfull och vänlig i detta myller av människor: unga, gamla, hantverkare, professorer, pizzabagare, jurister, sjuksköterskor, konstnärer, barn, kort och gott ett koncentrat av befolkningen. Vad vill de? På t-shirt, på plakat, på hatrar och flaggor står paroller som Frid, Frihet, Sanning, Kärlek, Demokrati och förstås en del skiftande hälsningar till de styrande i landet. Vad berättar folk när man undrar varför de kommer? "Ja, de sprider rädsla genom media bara för att göra oss fogliga och sedan installerar de nya kontroller som vi annars aldrig hade accepterat." - "Vi är besvikna på media, de förmedlar inte en objektiv bild av Coronasituationen." - "Vi vill ha en öppen, ärlig politik med ett brett spektrum av åsikter, skrämmande hur alla partier går mer och mer i samma riktning. Man tror man är i DDR. Myndighetsstyrning genom dekret" - "Vi vill införa direkt demokrati." - "Vi är rädda om våra barn, när

de tvingas bära mask som ändå inte skyddar mot virus, inga fria, öppna ansikten syns längre. Vart är vi på väg? Och vi vill inte bli tvungna att vaccineras." - "Vi vill sätta ett tecken i världen med vår demonstration för frihet, men utan våld!" - "Vi stannar tills regeringen avgått!"

Det hölls många tal, bl.a. berättade en riksdagsledamot från De Gröna hur han blev mobbad och sedan utesluten ur partiet när han ifrågasatte den gängse coronapolitiken. På demonstrationen lördagen den 29 augusti ställde sig aktivisten, vaccinmotståndaren och människorättskämpen Robert F. Kennedy, brorson till John F. Kennedy, i talarstolen. Han var inne i ett brandtal med repliken "Berlin står i frontlinjen i kampen mot global totalitarism" när han blev stoppad av polisen, vilken helt utan förvarning avblåste hela demonstrationen under förevändningen att folk inte höll sig till avståndsregeln.

Skulle vi idag ha en fri, inte påfallande enspårig journalistik vore det onödigt att berätta om allt detta. Men den officiella pressen tiger mer eller mindre ihjäl dessa demonstrationer eller ger skenet av att extremhögern ligger bakom. Det tyder på frustration, rädsla och osäkerhet bland de styrande, när hundratusentals av deras vanliga, fridfulla medborgare går ut på gatan och visar sitt missnöje. Och det går inte att stoppa dem, de låter sig inte provoceras av hårdhänta poliser, de bara sätter sig på gatan, sjunger, dansar eller mediterar.

Det enda kravet som ställdes till demonstranterna var att bevara lugn och hålla sig till avståndsregelverket. Ett välförberett team av 300 jurister och lika många läkare såg till att det hela fick avlöpa lugnt, trots polisens ovilja till konstruktivt samarbete. På hela området gick det att följa det som skedde på scenen med hjälp av uppsatta jätteskärmar. Gruppen "Querdenken 711" från Stuttgart med Michael Ballreich var huvudorganisatören. Flera demonstrationer kommer framöver att arrangeras i andra städer. Finansieringen av projekten sker helt genom frivilliga gåvor.

Ett fenomen är den allmänna oviljan att bära mask (vilket var frivilligt på demonstrationerna). På ett djupare skikt är det en underbar metafor: "Visa ditt ansikte, vem är du?" "Jag visar dig mitt ansikte, sån är jag."

Om ansiktet döljs sker lätt en avhumanisering, det absolut unika, spegeln för det som slumrar i själens inre, i jaget, försvinner. Metaforen säger egentligen, vi vill nu, när gamla värderingar håller på att spela ut sina roller, fajta med öppna visir, vi vill vakna, ansikte mot ansikte.

Och detta som nu med kraft stiger fram ur människosjälar, människohjärtan och inte låter sig hejdas, tolkar jag som ett uttryck för det Rudolf Steiner menade med orden: "när hjärtan börjar ha tankar", "wenn Herzen beginnen Gedanken zu haben". Det rationella tänkande förlöper i tiden, det är diskursivt. Tänkandet som kommer ur hjärtat uttrycker sig i bilder, det kan uppstå i ögonblicket likt en intuition, bortom tid och rum och har värmen som sitt element. Vi kan på ett sätt vara tacksamma för det tankeväckande med den s.k. Coronakrisen. Den har – bortsett från alla besvärligheter den har fört med sig och som ännu kommer – lett till ett nödvändigt uppvaknande. Detta "wake up" kan leda inåt, till djupet av jagets sfär, där hjärtats tankar har sitt ursprung.

Allt detta sker samtidigt som Elon Musk och Co. bultar på dörren. Aha! Visst, smarta hjärnor, nya lösningar! "Teknik som får förlamade att röra sig, blinda att se, möjliggör telepati och att ladda upp minnen för framtida bruk. Det står på önskelistan för Elon Musks' företag Neuralink, som nyligen presenterade sina senaste framsteg. – "Ja, jag tror att i framtiden kommer det att vara möjligt att spara och spela upp minnen", sade Musk, som länge hävdade att en sammankoppling mellan den mänskliga hjärnan och datorer kommer att vara väsentligt för att vi inte ska bli omsprungna av artificiell intelligens. Tanken är att en bit av skallbenet ersätts med en liten disk vars ledningar förs in på strategiska ställen i hjärnan. Den registrerar nervaktivitet, som den överför via bluetooth till exempelvis en vanlig smartphone. Musk sade under sin presentation att sedan den första versionen av Neuralink presenterades för drygt ett år sedan har den förenklats och krympt till storleken av ett större mynt, tjockleken är samma som skallbenet.

"Den passar rätt fint in i skallen. Du kan ha den under håret och ingen vet att den är där", sade Musk. Detta exempel på den "nya" verkligheten presenterades i SvD söndagen den 30 augusti. Vad är det för slags verklighet? Varifrån kommer dylika frostiga tankar? De tillhör tiden vi lever i. Jag stöter då och då på människor – inte minst yngre – som säger att de slutat läsa tidningar, att de inte vill se på världens hemskheter, som förmedlas i media, de bryr sig inte, de vill göra sitt som de säger. Slår pendeln i denna flyktrörelse möjligen åt andra hållet? Men hur länge får man bida i en törnrosasömn? Att finna "mitten" är en mödosam men hälsosam väg som kan leda vidare.

Ord i Rudolf Steiners Mikaelbrev uttrycker tidens dramatik i den spirituella verklighet, vilken de är uttryck för:

"Mikael ser att den kosmiska intelligens som han förvaltat alltmer närmar sig de jordiska människorna. Men han ser också att risken för mänskligheten att hemfalla åt de arimanska makterna blir allt större. Han vet att han för egen del alltid kan hålla Ariman under sina fötter. Men kan han förmå det även för människornas del? Mikael bevittnar den största händelse som tilldragit sig på jorden. Från det rike där Mikael själv en gång tjänade, stiger Kristusväsendet ner till jorden för att vara där, när intelligensen helt och hållet hamnat hos den mänskliga individualiteten. För då kommer människan som starkast känna trycket att ge sig hän åt den makt som fullkomligt gjort sig till intellektualitetens bärare. Men Kristus kommer att vara på plats. Genom sin stora offerhandling kommer han att leva i samma sfär som Ariman. Människan kommer att kunna välja mellan Kristus och Ariman. Under mänsklighetsutvecklingens gång kommer världen att kunna finna vägen till Kristus.

Detta utgör Mikael's kosmiska erfarenhet i samband med det han ska förvalta i kosmos. För att kunna vara nära det han ska förvalta ger han sig iväg från kosmos till människorna. På den vägen befinner han sig sedan 700-talet, men egentligen har han först under sista tredjedelen av 1800-talet kommit fram till det jordiska ämbete som han har förvandlat sin kosmiska uppgift till. Mikael kan inte tvinga människorna till något. Tvånget har ju upphört genom att intelligensen helt gått in i den mänskliga individualiteten. Men han kan utföra det han vill göra genom att vara en majestätisk förebild i den översinnliga värld som närmast gränsar till den synliga. Han kan visa sig i en ljusaura, en andlig gest som uppenbarar den förgångna gudomliga intelligensens hela glans och härlighet. Där kan han göra synligt att denna förgångna intelligens numera är ännu sannare, skönare och ädlare än allt i vår nuvarande intelligens, som bedrägligt och förföriskt strömmar in från Ariman. Mikael kan göra tydligt att Ariman för honom alltid kommer att vara den låga anden under sina fötter".

Ur kapitlet "Mikael's erfarenheter och upplevelser medan han uppfyllde sin kosmiska mission" i boken "Antroposofiska ledsatser" GA 26. Översättning. JV

TIDSANDEN

Mikaelisk kvalité

Göran Nilo & Wolfgang Held

Tidsanden Mikael präglar – i meningen av ett erbjudande – nutidens civilisation jorden över och hösten är den årstid som är vigd ett firande av honom, således en av de fyra årstidsfesterna i första hand inom den kristna traditionen. En årshögtid som ännu bara fått några få konturer jämfört med jul-, påsk- och midsommarhögtiderna. Dess möjliga fullödiga firande väntar på sitt förverkligande. Bland annat i waldorfskolor och i den läkepedagogiska/socialterapeutiska rörelsen är Mikaeli något som firas i dessa sammanhang jorden över, ett inslag som har fått en stark förankring där.

Rudolf Steiner har i sina omfattande texter och föredrag belyst Mikaelväsendet och hans uppdrag som tidsande ur många olika perspektiv. Genomgående kan man utan överdrift uppfatta detta andliga väsen som, vid Kristusväsendets sida, är ett av de mest centrala i den antroposofiska rörelsen och därmed också i Steiners kulturförnyande gärning. Det är en pågående relationsprocess.

Både Kristus och Mikael har i sina verkningar friheten som grundläggande kvalitet. Av den anledningen beskrivs Mikael som den "tysta, den väntande anden" – han väntar på människors handlingar och kan sedan, om dessa har adekvat spirituellt innehåll, ge ett svar, möta en sådan handling med sin handling. Rudolf Steiner uttrycker det på detta sätt vid ett tillfälle:

"... ty Mikael är ett väsen som egentligen inte uppenbarar något, om man inte genom slitigt andligt arbete möter honom ur detta från jorden. Han är den ande som inte ger impulser, eftersom hans egentliga representativa härskarperiod är präglad av att handlingarna som kommer ur den mänskliga friheten."

(GA 233a 13/1 1924). Red. Göran Nilo

Chefredaktören för Das Goetheanum, Antroposofiska Sällskapetets medlemstidning, Wolfgang Held, uttrycker detsamma på följande sätt:

Vad menar jag med initiativ?

Att göra något som ingen kräver, som ingen förväntar sig och ingen belönar. Att

SOCIAL TREGRENING

Coronakrisen Ekonomiska konsekvenser – & vad härnäst?

Hans Brodal

Tillsammans med SEA har en krets av medarbetare från Waldorfskolor och Waldorfförskolor under en flerårsperiod arbetat med spörsmål kring den Sociala Tregreningen ur ett gräsrotsperspektiv. En viktig fråga har varit för oss hur vi kan förnya vårt förhållande till pengar och tid.

Ovannämnda tema har bearbetats för att få ett samhällsperspektiv. Detta har lett till en ganska omfattande skrift av Hans Brodal vilken inte får plats i detta nummer av Forum för Antroposofi. Då innehållet i artikeln är brinnande aktuell och därför kan vara av intresse för tidningens läsare ger vi en kort, översiktlig bild av innehållet.

De som är intresserade av artikeln "Den fria marknaden har fått sig en törn" kan rekvirera den från Hans Brodal:

hans.brodal@gmail.com, tel 0737-345695
Den finns också att tillgå som PDF-fil på www.antroposofi.nu/forum

Översiktlig bild av artikelns innehåll

Coronakrisen har rubbat allas tillvaro i grunden. Ingenting är längre som förut. Många hoppas att det åter skall bli som det var. Men det som var har ju väsentligt bidragit till att det blivit som det är nu.

Så vad kan vi lära oss för framtiden? Hur kan vi tänka i banor som skapar möjligheten att tillsammans genomföra ett paradigmskifte?

En "Värderevolution" som sätter människors ömsesidiga beroende av varandra i fokus.

Från rikedomsoorienterat till livsorienterat

Ett första steg är att genomskåda den samhällssituation som vi är "underkastade". Våra politiska filosofier: Nyliberalism - Social liberalism - Planekonomi har i olika grad marknadsliberalismen som bas (beskrivs närmare i artikeln). Det är inte alltid lätt att skilja dem åt.

I vårens kris har bristerna, vilka haft starka inslag av nyliberalism, blivit tyd-

göra något som inte följer ett spår, som inte passar in i systemet och just därför är rätt och viktigt, som ingen någonstans blir störd av – initiativ är mod.

Som kometen: den drar fram bortom planetbanorna och vet inte själv vart vägen går. Som kometen, som ger sig hän i sin svans, inte uttömmar initiativet.

Ja, den som bär initiativet, känner ingen vikt, vet ingenting om sin glans.

Som kometen, äldre än jorden och ändå aktiv i detta nu, kommer initiativ ur gamla fjärran anlag och är ändå ungdomligt fräscha.

"Vem har här ett initiativ?", denna mening motsäger sig själv, ty ett initiativ svarar på en fråga som ännu inte är ställd.

"Alla stora gärningar genomförs genom en enskilds verkan", säger Thukydid, befälhavare för flottan mot perserna. Utan hans gärningar, som var rakt emot gudarnas råd och emot all tradition, skulle Europa inte finnas.

Således även här: i början av något står ett initiativ. Initiativ betyder att börja.

Ur Das Goetheanum Nr. 36, 2020.
Översättning: Red. GN

Goetheanum's föredrag på internet

Olika bidrag från Goetheanum till tidssituationen

10 föredrag fram till jul
Måndagar kl 20 i Schreinerei
En vecka senare på internet

Se teman och föredragen på:
goetheanum.co/signatur

Red. JH

liga. Tillväxt till varje pris, slimmade organisationer och maximal utdelning har med hjälp av New Public management och "Just in time" visat vad framförhållning (lager) och en underdimensionerad vårdapparat skapar.

Det är en obegriplig mängd digitala pengar som cirkulerar i samhället. Ursprungligen hade pengar alltid en relation till värden i verkligheten. Fram till 1971 motsvarade de pengar som fanns sin vikt i guld. President Nixon meddelade då att så inte gällde längre. Pengar har därefter inte någon bindning till reella värden i verkligheten

Riksbanken ställde i våras ut 500.000.000.000 kr för att stimulera bankerna att ge lån till företag. På frågan om dessa pengar har ställts ut ur inget, var svaret: "ja, så är det". Vi rör oss därmed huvudsakligen med "luftpengar" (en fråga vi går närmare in på i artikeln).

Effekterna av Corona kan leda till en omvärdering av de nyliberala normerna

Det är uppenbart att en förändringsprocess börjar på gräsrotsnivå. Professor David Corten, MIT, USA, säger: "Angrip inte systemet, det kommer att förgöra sig självt, det är en "själv-mordsekonomi", utan börja i egen regi - bli ett frö för framtiden".

Vi har beskrivit ett praktikfall i en skrift: **"Hur kan vi förnya vårt förhållande till tid och pengar med stöd i Den Sociala Tregreningen?"**

Den kan också rekvireras på Hans Brodals adress (se ovan).

PANDEMIN

Vi behöver en metafysisk pandemi

Kommentar till artikeln

Göran Nilo

Denna "skarpa" artikel av en känd filosof på vetenskaplig grund vid ett statligt universitet i Europa analyserar på ett omfattande sätt situationen som världen hamnat i genom Coronapandemin. Analysen berör de flesta aktuella omfattande problem som mänskligheten är konfronterade med. Han föreslår en övergripande lösning: en "metafysisk pandemi-situation" som vi människor nu skulle eftersträva för att lösa farorna som tornar upp sig vid horisonten och som vi delvis redan känner av. Corona-situationen ter sig då som ett förhållandevis "litet" problem.

Min kommentar:

När jag översatte denna text kunde jag bara bit för bit tycka att han lyfte upp tankarna på en attraktiv översiktlig nivå – men jag hade en känsla av att något skavde, men kunde inte sätta ord på det. Ett samtal med min nära vän Erik: han hittade "orden"! Teodicéproblemet (Se nedan Wikipedias beskrivning av detta) som formulerades redan i början av kristen tid. Det har gett mig mycket att reflektera över.

Exempelvis så pekas i artikeln kapitalismen ut som den stora boven som behöver övervinnas och det är nu inte socialismen/kommunismen som får vara motsatsen (det vanliga politiska perspektivet), utan just artikelförfattarens förslag: metafysisk pandemi.

Här uppstår den stora frågan och hänvisningen till Teodicéproblemet: Om vi människor skulle klara av att få till den metafysiska pandemin, skulle då med andra ord det onda vara övervunnet i existensen? Och alla människor vore då goda och handlade gott? Är det rimligt att ens tänka sig att det onda "ska avskaffas"? Går det överhuvudtaget? Den allsmåktiga goda Guden tillåter att det onda finns. Det ondas existensberättigande ligger i möjligheten att människorna själv i frihet skall kunna välja det goda och vända sig bort från det onda. Ta bara det antroposofiska perspektivet med Lucifer och Ari-

man på bägge sidor om Kristus. Exempelvis Lucifer som möjliggjort människans frihetsposition (på gott och ont).

Ja, med detta överlämnar jag texten till ert eget bedömande och önskar er en intressant läsning:

Vi behöver en metafysisk pandemi

Prof. Dr. Markus Gabriel

Med uppmaningen till en "metafysisk pandemi", att folken samlas, tar filosofiprofessorn Markus Gabriel till orda på Homeoffice. Läs vad den kända lärde, tänkaren och författaren har att säga inför Coronavirusets utbredning.

Världsordningen är skakad. På universums för blotta ögat osynliga skala utbreder sig ett virus, vars verkliga omfattning vi inte känner. Ingen vet hur många människor som redan är insjuknade i Corona, hur många fler som kommer att dö, när vi kommer att utveckla ett vaccin o.s.v.

Dessutom vet ingen vilka verkningar de nu radikala åtgärderna i ett paneuropeiskt undantagstillstånd kommer att ha inom ekonomi och demokrati.

Coronaviruset är inte vilken infektionssjukdom som helst, utan en virologisk pandemi. Ordet "Pan-Demi" kommer från gammalgrekiskan och betyder: hela folket. I själva verket är hela folket, alla människor, drabbat. Men just det har vi ännu inte förstått, om vi tror att det är meningsfullt att spärra in människorna inom deras gränser. Varför skulle viruset ta intryck av det, att gränserna mellan Tyskland och Schweiz är stängda? Varför är Spanien en enhet som man nu måste avgränsa mot andra länder för att stänga in viruset. Nå, svaret man kan få lyder: eftersom hälsosystemen är nationella och staten måste bekymra sig om de sjuka inom sina gränser. Det är både riktigt och samtidigt själva problemet. För pandemin angår alla människor. Den bevisar att vi alla genom ett osynligt band är förbundna med vårt människovara. Inför viruset är alla människor lika. Ja: inför viruset är alla människor överhuvudtaget människor, d.v.s. djur av en bestämd art, som erbjuder sig som värd för många dödliga förökningar.

Virus är i allmänhet ett icke löst metafysiskt problem. Ingen vet om de är levande. Det beror på att vi idag absolut inte har en entydig definition på liv. Sanningen är den att ingen vet var livet exakt

börjar. Räcker det med DNA eller RNA eller behöver vi celler som förökar sig av sig själva? Vi vet det inte och lika lite vet vi om växter, insekter eller kanske till och med vår lever har ett medvetande. Är kanske jordens ekosystem ett gigantiskt levande väsen? Är coronaviruset planetens immunreaktion mot människornas hybris, som av profitgirighet förstör otaliga levande väsen?

Coronaviruset uppenbarar systemsvackor hos 2000-talets härskande ideologi. Dit hör vantron att vi endast kan driva mänskliga och moraliska framsteg vidare genom naturvetenskapliga, teknologiska framsteg. Denna vantro förleder oss att tro att de naturvetenskapliga experterna kan lösa allmänna sociala problem. Coronaviruset ska bevisa detta inför allas blickar. Men det kommer att visa sig vara ett farligt misstag. Ja, vi måste konsultera virologer. Bara de kan hjälpa oss att förstå viruset och stänga in det, för att rädda människor. Men vem lyssnar på dem när de berättar för oss att mer än tvåhundra tusen barn årligen dör på grund av diarréer utlösta av virus, eftersom de inte har tillgång till rent vatten? Varför intresserar sig ingen för dessa barn? Svaret är tyvärr entydigt: därför att de inte bor i Tyskland, Spanien, Frankrike eller Italien. Men inte heller det stämmer. För de finns i europeiska flyktingläger, på flykt från den orättvisa situationen som vi orsakat genom vårt konsumtionssystem.

Utan moraliska framsteg finns inga äkta framsteg. Pandemin lär oss det, eftersom rasistiska fördomar blir uppenbara överallt. Trump vill absolut klassificera viruset som ett kinesiskt problem; Boris Jonsson menar att briterna skulle kunna lösa problemet på ett socialdarwinistiskt sätt och skapa fram en eugenisk flockimmunitet. Många tyskar tror att vårt hälsosystem är överlägset italienarnas, så att tyskarna nog löser det på ett bättre sätt. Farliga stereotyper, dumma fördomar. Vi sitter alla i samma båt. Men det är ju inget nytt. 2000-talet är nämligen en pandemi, ett resultat av globaliseringen. Viruset uppenbarar ju bara det som sedan länge är fallet: att vi behöver en fullständigt ny idé om en global upplysning. Här kan vi använda ett uttryck av Peter Sloterdijks och tyda det på ett nytt sätt: vi behöver ingen kommunism, utan en ko-immunismus. Därtill måste vi vaccinera oss mot ett andligt gift, som indelar oss i nationella kulturer, raser, åldersgrupper och klasser, som konkurrerar med varandra. I en akt av oanad solidaritet skyddar vi våra sjuka och gamla i Europa. I detta syfte spärrar vi in våra barn, stänger våra bildningsinrättningar

och skapar ett medicinskt undantags-tillstånd. I detta syfte investeras miljarder euro för att igen få igång ekonomin. Men om vi efter viruset fortsätter som tidigare, kommer mycket värre kriser: farligare virus, vilka vi inte kan förhindra att de skapas; en fortsättning på det ekonomiska kriget med USA, som EU befinner sig i; utbredningen av rasism och nationalism i kampen mot migranterna, som flyr till oss, eftersom vi har levererat bödlarnas vapen och vetenskapen om kemivapen. Och låt oss inte glömma: klimatkrisen, som är mycket värre än varje slag av virus, eftersom den är resultatet av människornas självutrotning. Den har bara kort bromsats upp av Coronan. Världsordningen före Coronan var inte normal utan letal, dödlig. Varför kan vi inte investera miljarder för att förändra vår mobilitet? Varför kan vi inte använda digitaliseringen till att hålla meningslösa möten, dit ekonomibossarna flyger i sina privatjet, online? När ska vi äntligen förstå att det mycket farliga coronaviruset är harmlöst i jämförelse med vår vidskepliga tro att alla moderna problem kan lösas genom vetenskap och teknologi?

Detta är en appell till oss alla, alla människor, inte bara till oss européer: vi behöver en ny upplysning, varje människa måste utbildas etiskt, så att vi inser den gigantiska faran, som ligger i att blint följa naturvetenskapen och tekniken. Naturligtvis gör vi just det rätta, när vi med alla medel bekämpar viruset. Plötsligt finns solidaritet och en våg av moralitet. Det är bra. Men samtidigt får vi inte glömma att vi på några få veckor gått över i ett undantagstillstånd genom den vetenskapliga expertisens populistiska förakt, som en vän från New York träffande betecknat som ett "vetenskapstroende Nordkorea". Vi måste inse att den globala kapitalismens infektionskedjor, som förstör vår natur och fördummar nationalstaternas borgare, så att vi yrkesmässigt blir turister och varukonsumenter, vars framställning på sikt kommer att döda fler människor än alla virus sammantaget. Varför utlöser en medicinsk, virologisk kunskap solidaritet, men inte den filosofiska insikten att den enda utvägen ur den suicidala globaliseringen är en världsordning bortom en anhopning av nationalstater som kämpar mot varandra, som pådrivs av en stupid, kvantitativ ekonomilogik? Efter den virologiska pandemin behöver vi en metafysisk pandemi, en samling av alla folk under himlens allomfattande tak, som vi aldrig kommer att fly från. Vi är och förblir på jorden, vi är och förblir dödliga och sköra. Låt oss alltså bli medborgare på jorden, kosmopoliter i en me-

tafysisk pandemi. Allt annat kommer att förinta oss och ingen virolog kommer att kunna rädda oss.

Denna artikel publicerades först som ett bidrag i serien "Livstecken – vi fortsätter vara i samtal" genom Högskolekommunikationen vid Universitetet i Bonn. Prof. Dr. Markus Gabriel ställde vänligt denna artikel till vårt förfogande för vårt magasin, vilket vi hjärtligt tackar honom för. Bodenfruchtbarkeit Fonds
www.bodenfruchtbarkeit.bio

Artikelförfattare;

Prof. Dr. Markus Gabriel innehar lärostolen för kunskapsteori, den nya tidens och nutidens filosofi vid universitetet i Bonn. Där leder han "Internationale Zentrum für Philosophie NRW och Center for Science and Thought. Han har blivit känd för den nya realismen med böcker som "Varför världen inte finns", "Jaget är inte hjärnan" och "Tänkanadets mening". För närvarande skriver han på sin nya bok med titeln "Moraliska framsteg i en mörk tid" och är i sitt "Homeoffice" oroad över att han verkar ha rätt med sin boktitel.

Artikel ur Bodenfruchtbarkeit Fonds Magazin Nr 1 2020. www.bodenfruchtbarkeit.bio
Översättning: Red. GN.

Wikipedia:

Teodicéproblemet – Ondskans problem behandlar problemet med att förklara Guds existens – närmare bestämt hur Gud kan vara både fullkomligt god och allsmäktig – när det samtidigt finns ondskan och lidande. Ett förslag till lösning på teodicéproblemet kallas en teodicé.

För att man över huvud taget skall kunna tala om teodicé förutsätts Guds existens, liksom det ondas. Om den ena eller andra tas bort, förekommer inte längre något problem. (En tidig formulering av detta var Epikuros paradox. Epikuros menade att eftersom ondskan finns så kan inte gudarna vara allgoda, utan är likgiltiga inför människan.)

Problematiken i teodicéproblemet kan beskrivas som att inte motsäga sig själv och samtidigt behålla en systematisk helhet när man på en och samma gång hävdar de tre satserna:

1. Gud är allsmäktig
2. Gud är fullkomligt god
3. det onda finns

Den kristne författaren Lactantius formulerade på 300-talet frågan om vad Gud vill och kan på ett mycket tydligt vis:

"Antingen vill Gud utplåna det onda, men kan det inte. Eller så kan han det, men vill inte. Eller så varken kan eller vill han. Om han vill men inte kan är han maktlös, vilket går emot

hans natur. Om han kan men inte vill är han ond, vilket också går emot hans natur. Om han varken vill eller kan är han både ond och svag och är alltså inte Gud. Men om han vill och kan, vilket är det enda som stämmer överens med vad han är, varifrån kommer då det onda och varför gör han inte slut på det?"

Teodicéproblemet handlar alltså om att vara koherent¹. Problemet förekommer enbart i de monoteistiska religioner som bekänner en allsmäktig och god Gud. Bakgrunden till principerna om Guds allsmäktighet och godhet anses vara tron och vördnaden till Gud. Människan förväntas inte ifrågasätta Gud, utan ära honom som ofelbar, och se honom som ensam gud och därmed att ingen annan makt står över honom. I religioner med flera gudar så anses problemet komma av gudar, onda och goda, som motarbetar varandra.

¹ Kunskap eller lärdom är inlärd teoretisk förmåga att förstå, återge och tillämpa information och idéer, exempelvis faktauppgifter om skeenden och sakförhållanden, tillvägagångssätt, regler, samband, begreppsdefinitioner, innovationer, orsakförhållanden, förklaringsmodeller och prediktionsmodeller. En person kan förvärva kunskap genom att memorera och internalisera information som andra har kommunicerat, exempelvis genom studier. En person kan också själv utveckla ny kunskap genom att dra slutsatser ur praktiska erfarenheter och upptäckter, genom att syntetisera (kombinera) annan förvärvat kunskap eller genom systematisk forskning med hjälp av vetenskapliga metoder. Kunskap kontrasteras ibland mot praktiska färdigheter. Vetande är ett näraliggande koncept, som ofta kontrasteras mot tro. Ur ett generellt perspektiv är kunskap medvetenhet om verklighet, exempelvis "Jag existerar", "Jag vet att 1+1=2" eller "Jag vet hur man lagar pyttipanna".

KULTURUTVECKLING

Gudomliga Sofias framtida kultur¹

Harrie Salman

Såväl Rudolf Steiner (1861-1925) som Peter Deunov (1864-1944) har beskrivit hur mänsklighetens nästa kultur kommer att utmärkas av kärlek och broderskap. De angav de slaviska länderna som centrum för denna kultur. Mer exakt antas den nya kulturens kärnområde komma att omfatta norra Ryssland, de baltiska länderna och Finland, och därifrån spridas över världen. Den kallas vanligtvis för den slaviska kulturen, men vi kan också kalla den för Sofiakulturen; dels därför att dess grundläggande kvaliteter kommer att vara mer kvinnliga än de är i vår nuvarande kultur (den femte efteratlantiska kulturen), och dels därför att landområdena i norra Ryssland har varit tillägnade den Heliga Sofias (Guds vishet) katedral i Novgorod. Under den senare delen av medeltiden var dessa områden kända som den Heliga Sofias Land. I den här artikeln kommer vi att sammanföra flera synsätt som handlar om denna framtida sofianska kultur.

Rudolf Steiner och antroposofin

En av antroposofins uppgifter är att förbereda mänsklighetens nästa *kulturepok*, vilken enligt Rudolf Steiner kommer att ta sin början kring år 3573 och karaktäriseras av inspirationer från Vattumannens konstellation. (Inspirationer från stjärnorna behöver tid för att bli verk samma i en ny kultur och denna tidsfördröjning uppgår enligt Steiner till 1199 år, vilket innebär att Vattumannens *astrologiska tidsepok* börjar redan år 2374.) Steiner förbinder följden av kulturepok med utvecklingen av våra eteriska, psykiska och andliga kroppar. I vår nuvarande kultur utvecklas medvetenhetssjälens, och i den kommande kulturen kommer vårt andesjäl att börja utvecklas. Denna andliga kropp kan förstås som den av jaget transformerade astralkroppen. Andesjälvet är människans högre själ, inom teosofin känd som **manas**. Genom att lära oss kontrollera våra begär, känslor och drifter kommer vår astralkropp att kunna kontrolleras av jaget och gradvis förvandlas till det som i esoterisk kristendom kallas för 'Jungfru Sofia'. Detta är den rena själen som kommer att kunna ta

emot den individualiserade Helige Ande; vilket är andesjälvet. Den Heliga Sofias kultur är i denna bemärkelse den kultur i vilken människan kommer att rena sin själ till ett kärll (vi kan också kalla det för 'Gralskärll') för andesjälvet. Detta andliga själv är en manifestation av den andliga världen inom vårt jag, och dess vidare utveckling leder till uppvaknandet till ett högre andligt medvetande. I denna framtida kultur av andligt uppvaknande, vars första början enligt Rudolf Steiner redan är här, kommer ett naturligt eteriskt klarseende att vara vida utbrett. Människor kommer att vara förbundna med sina änglar på ett mer medvetet sätt. Deras samhällen kommer att vara annorlunda och ingen makt kommer att utövas över dem utan människor kommer att regera över sig själva. Enligt Rudolf Steiner är Filadelfias församling (broderlig kärlek), nämnd som den sjätte församlingen i *Apokalypsen*, en bild för denna kommande kultur.

Den nionde oktober 1918 talade Rudolf Steiner om änglarnas verksamhet i vår astralkropp². Änglarna väver i astralkroppen in tre olika slag av bilder vilka kommer att leda till nya sociala former i framtiden. Den första sortens bilder kommer att framkalla en känsla av sorg när andra människor i vår närhet inte är lyckliga, något som kommer att uppväcka en impuls till broderskap. Den andra sorten av bilder kommer att möjliggöra att människorna i framtiden kommer att se någonting gudomligt i alla andra människor. Detta kommer att förvandla varje möte till en religiös händelse, ett sakrament, som i framtiden kommer att ersätta de institutionaliserade religionerna. Konsekvensen av denna upplevelse kommer att vara det religiösa livets frihet. Och den tredje gruppen av bilder kommer att möjliggöra för oss att i vårt tänkande uppleva verklighetens andliga natur.

Dessa tre resultat av ängla-aktiviteterna i astralkroppen är grundläggande för en förståelse av den nya kulturen: broderskap, religiös frihet och en andlig inställning till verkligheten. Steiner varnade emellertid för att vi måste vara medvetna om dessa ängla-aktiviteter. Annars kommer bilderna att verka in i våra eterkroppar på ett instinktivt sätt. Detta kommer att leda till motsatsen till broderskap - som i nationalism, till utvecklandet av materialistisk medicin och till ett egoistiskt användande av maskiner grundat på en instinktiv förmåga att skapa harmoniserande vibrationer.

När vi däremot medvetet följer dessa bilders vävande kommer de att vägleda oss till nästa kultur. Vi kan göra detta genom att utveckla ett djupare intresse för

andra människor än vad som är vanligt i vår kultur, så att vi på så vis kan ta emot en vision av hemligheten om vad den andra personen är; genom att förstå att sann kristendom kommer att leda till absolut frihet från religion; och genom att utveckla en insikt om verklighetens andliga natur. Vi måste medvetet följa vägen till den nya kulturen trots motstånd från andliga väsen som vill leda oss vilse och hindra oss ifrån att arbeta med änglarnas bilder.

Den ryska folksjälen bär sina bilder som har skapat det Gamla Rysslands historia: bilden av Moder Jord, som visar oss att vi är medlemmar av mänsklighetens familj, i vilken alla våra bröder och systrar förtjänar att vara lyckliga (som i änglarnas första bild); bilden av Kitez Osynliga Stad, som är en bild av framtidens samhälle; och bilden av Gudomliga Sofia, Guds Vishet, till vilken Kiev och Novgorods mäktiga kyrkor är tillägnade.

I ett föredrag hållet den tredje november 1918 uppmärksammar Rudolf Steiner den speciella stämning som lever i den ryska själen och som är nödvändig för formandet av den nya kulturen. Han kallar den för en 'oöverbunden Gralstämning' som kommer att utgöra grunden för den ryska framtiden och dess bidrag till andesjälvetets kultur. I denna stämning förbinder vi himmel och jord genom att transformera vår jordiska verklighet och höja upp den för att ta emot anden från ovan. Den ryska nationen har missionen att arbeta på detta religiösa Gral-system så att det kan bli till en 'kulturell jäst' över hela världen i den nya kulturen.³

I samma föredrag skiljer Rudolf Steiner mellan Europas nationer efter deras olika arter av andligt liv: en 'logernas nation' i väst, en 'kyrkornas nation' i Centraleuropa, och en 'Kristi nation' i öst. I dessa nationer har Kristus upplevts på olika sätt: I Centraleuropa som Konung, i väst som Lärare och i öst upplevdes han som Ande, som ett andligt väsen. Ryssland har blivit denna 'Kristi Nation' genom en process av förberedelser som inleddes på åttahundralet, och under vilken den ryska själen har utvecklat särskilda kvaliteter. Under processen skapades ett område där folket höll sina själar öppna för ett kontinuerligt inflöde av Kristusimpulsen. Kristus blir närvarande i själarna som en "inre aura som genomsyrar denna nations tankar och känslor" beskriver Steiner i ett annat föredrag hållet den andra november 1918.⁴

I sin bok *Die geistigen Quellen Osteuropas und die künftigen Mysterien des Heiligen Gral* beskriver Sergej Prokofieff denna Gralstämning i form av tre olika kvaliteter:

villigheten att göra offer; tålmod; och medlidande. Dessa beskrivs som den ryska folksjäls grundläggande drag, vilka kommer till uttryck såväl i det ryska livet som i den ryska litteraturen.

I ett annat sammanhang talade Rudolf Steiner om en transformation av den mänskliga själen som kommer att möjliggöra för Kristus att verka genom människor. Han kommer då att kunna arbeta som lärare, bonde och läkare i det sociala livet. Vi kan föreställa oss hur den nya kulturens människor kommer att förverkliga Kristus kärleksimpuls i vardagslivet, så att Kristus kan komma att verka genom dem.

I den nya kulturens samhällen kommer människor att be andra människor hjälpa dem att bära sin personliga karma. I tidig kristendom gjordes detta genom församlingsmedlemmarnas offentliga bekännelser av sina överträdelser. Det var först senare som den personliga bekännelsen till en präst infördes. För länge sedan brukade de ryska bönderna bekänna sina synder till Moder Jord, liggandes på marken på sina fält. Men i den kommande kulturen kommer människor alltså kunna be andra om hjälp att transformera sitt karma. Detta medbärande av karma leder till att man tar på sig en del av andra människors negativa karma. Det kan äga rum i det sociala livet, men det kan även vara ett beslut vi fattar innan födelsen. Vi kan byta (en del av) vår positiva karma med en medmänniska som är alltför tungt lastad av sin negativa karma. I ett föredrag från 11 november, 1922 talar Rudolf Steiner även om möjligheten att vi innan vi stiger ner i den nya fysiska kroppen som vi förberett, kan ge denna kropp till en annan människa som vi allvarligt skadat i ett tidigare liv, för att harmonisera vår karma.⁵ Emellertid kommer den nästa kulturen inte bara att vara en kultur av kärlek och broderskap. Där kommer också att uppstå konflikter med människor som fastnat i sin egoism och som vägrar att ta hand om andra. I framtiden kommer dessa konflikter, som redan är synliga på en global nivå, att eskalera till ett allas krig mot alla-något som Rudolf Steiner förutspått. Från Centraleuropa förbereder antroposofin nästa kultur genom att öppna upp för nya andliga dimensioner av verkligheten. Den centraleuropeiska antroposofin har en huvudsakligen intellektuell karaktär men i Ryssland kommer den att kunna besjålas. Det ryska folket kommer att föra med sig den slaviska själseld och värme till Europas andliga framtid. Detta ryska folk måste "besjåla anden", "andas själ in i anden", berättar Steiner för ryska antroposofier i Helsingfors den 11 april, 1912.⁶

Peter Deunov och Det vita broderskapets skola

En andra förberedelse för den nya kulturen kommer från Bulgarien. År 1898 läste den bulgariske andlige läraren Peter Deunov upp ett meddelande med titeln *Ett anrop till min nation*. Detta anrop kom från den bulgariska nationens folk-ande, vilken hade presenterat sig för Deunov som Elohil; en vägvisare för Bulgarien och för andra slaviska nationer till den nya kulturen. Hans förberedande verksamhet hade börjat redan på åttahundratalet.⁷ Deunov förband sig med Elohils mission och började arbeta med den bulgariska nationens andliga utbildning. Detta arbete strålade ut till många andra länder, däribland Ryssland.

Peter Deunov kan ses som Rudolf Steiners yngre broder och hans *Det vita broderskapets skola* som en parallell till det som Steiner utvecklade i sin andliga skola. Steiners undervisning fokuserar på tänkandets förandligande, medan Deunov börjar med människohjärtats renande. Deras grundläggande syn på människan och kosmos är mycket lika varandra, liksom budskapet om Kristus återkomst. Den 22 mars 1914 tillkännagav Deunov Kristi återkomst, med början just denna dag. Han förklarade att det även var den Nya Tidsålderns (the New Age) början, vilket samtidigt innebär tidsåldern för den återkommande Kristus och för Vatumannens tidsålder.

Enligt Elohil är det slaviska folket förutbestämt att förbereda marken för Kristus Nya Tidsålder. Som en följd av sin uppenbarelse var Peter Deunov den förste läraren som definierade nästa kultur som den *slaviska kulturen*. Genom sin undervisning, som han kallade för Kristi Undervisning, ville Deunov visa vägen till denna nya kultur. År 1944, Peter Deunovs sista år i livet, bodde han i en by nära Sofia tillsammans med en grupp lärjungar. Utdrag ur hans undervisning från denna tid har samlats i boken *Guds Källa (The Wellspring of God)*, som finns i flera utgåvor. I denna bok, i avsnittet om Den Slaviska Nationen, hör vi honom bland annat säga: "Det slaviska folket kommer att föra med sig något nytt. De kommer nu för att skapa den nya kulturen. På ett sätt är de idag det andliga Israel."

"I allmänhet har folket i väst ett utvecklat intellekt. I det latinska folket är känslorna och hjärtat utvecklade. Det slaviska folket bär själskraft - Kärleken. De är människokärlekens folk. De bär broderskapets kultur."⁸

Gällande olika aspekter av denna nya kultur säger Peter Deunov i nyss nämnda bok:

"Alla musiker och sångare kommer att vara inspirerade i framtiden. Deras musik kommer att ha förmågan att orsaka en total transformation i fallna själar, och den kommer att väcka impulsen till vetenskap hos dem som aldrig tidigare har önskat studera."

"Den framtida kulturen är hjärtats kultur. Av denna anledning behöver vi vara uppmärksamma på våra hjärtan och ge dem näring."

"Som ny kunskap, kommer en ny kultur in i världen. Jag kallar den för kulturen av gudomlig Kärlek, Vishet och Sanning. Den kommer att lära människor hur de ska leva."

"Detta nya som kommer in i världen är att arbeta ut ur Kärlek."

Vidar och förverkligandet av andesjäls-kulturens filosofi

På åttahundratalet rodde svenska vikingar in i Östeuropas finska och slaviska länders vattenleder. Med hjälp av styrkan från sitt jagmedvetande etablerade de ett nytt system och skapade den tidiga ryska staten i ett område mellan Novgorod i norr och Kiev i söder. Detta germanska ingripande skapade förutsättningar för ett utvecklande av det ryska samhället före invasionen av de mongoliska härrerna på tolvhundratalet. Här ser vi en tredje kraft som arbetar för förberedelsen för den nya kulturen. Men denna inspirationskälla arbetar på ett mer fördolt sätt än inspirationerna från den centraleuropeiska antroposofin och den bulgariska Det vita broderskapets skola. I framtiden kommer det nordeuropeiska medvetandet åter vara nödvändigt för Rysslands fortsatta utveckling och redan år 1703 öppnade tsar Peter den Store ett fönster till Europa genom grundandet av Sankt Petersburg i ett område bebott av det finska folket.

I sina föredrag om de individuella folksjälsarnas missioner talar Rudolf Steiner om en framtida uppgift för Vidar, Skandinavens ledande ärkeängel, i den andra delen av medvetenhetssjälsens tidsålder (ca. 2400-3500). Nämligen uppgiften att göra andesjäls-kulturens filosofi -som redan förberetts av den ryske filosofen Vladimir Solovyov och hans samtida - tillgänglig för mänskligheten. Den 17 juni 1910 sade Steiner: Vidar är "särskilt kapabel att förverkliga det som ännu inte kunde bli givet under den första hälften av den femte efteratlantiska tidens civilisation men som fortfarande kan spela sin roll i den andra hälften, nämligen det andliga element som vi pekade ut som en framtidsgrodd i den slaviska filosofin och nationalkänslan. Medan detta befann sig i ett tillstånd av förberedelse var

den första hälften av den femte efteratlantiska tidens civilisation tvungen att genomgå. Allt som då till att börja med kunde förvärras, var en mycket sublimerad andlig uppfattningsförmåga i form av filosofi. Detta måste sedan bli förstått och genomträngt av folkets krafter, så att det kan bli till allmän egendom för mänskligheten, och bli förstäligt i alla delar av vårt jordeliv.”⁹

DaniilAndreev – Världens Ros kultur (the culture of the Rose of the World)

Den ryska kulturen omfattar en stark feminin aspekt som sträcker sig långt tillbaka till vördandet av Moder Jord. I den, från Bulgarien starkt influerade, rysk-ortodoxa traditionen blev kulten av Sofia, Guds heliga Vishet, mycket central. Hon ansågs ha inkarnerat i Jungfru Maria, och Novgorods och Kievs katedraler tillägnades henne. Under arton- och nittonhundratalet framträdde denna feminina kvalitet i rysk filosofi. Vladimir Solovyov var grundaren av den ryska undervisningen i Sofiologi -läran om den Heliga Visheten - och med honom inleddes en tradition av religiös filosofi, vilken starkt influerade teologerna Pavel Florensky och Sergei Bulgakov, antroposofen Valentin Tomberg och poeten DaniilAndreev. Bland dessa sofiologer var det endast DaniilAndreev (1906-1959) som förmedlade en vision om framtidens kultur. Andreev är känd för sin visionära bok *Rosa Mira (Världens Ros)* som skrevs i ett sovjetiskt fängelse mellan 1950 och 1957, sammanställd efter hans frigivning och offentligt publicerad år 1991.¹⁰ Den beskriver hans resor i den andliga världen där han vägleds av författarna Michail Lermontov och FyodorDostoevsky och av poeten Alexander Blok, vilka förklarade för honom den andliga världens struktur och Rysslands andliga historia.

Andreev beskriver hur var och en av de nitton stora kulturerna har ett inspirerande centrum i den andliga världen, vilka benämns *zatomis*. Gralstemplet Monsalvat är Nordvästeuropas och den engelskspråkiga världens *zatomis*, medan Rysslands andliga centrum kallas det Himmelska Ryssland (eller Kitez). Inuti detta centrum finns Himmelska Kreml, där en halv miljon upplysta själar har sin boning. Här byggs ett nytt tempel för den 'Mäktiga Feminina Essensen', den 'Mäktiga Feminina Monaden' som kallas Zventa Sventana (som betyder det Klaraste av det Klara, det Heligaste av det Heliga). Enligt Andreev steg Zventa Sventanavid slutet av sjuttonhundratalet ner från de högsta områdena av den andliga världen till dess lägre områden. Hon kommer att födas i Himmelska Ryssland i en eterisk

mänsklig form skapad av Yarosvet och Navna, två upphöjda andliga väsen som vägleder den ryska kulturen. Andreevs bok innehåller också en beskrivning av den nya världsreligionen som kallas 'Världens Ros' ('Rosa Mira'), och som kommer att förena alla existerande religioner och grundlägga en global andlig kultur inspirerad av Zventa Sventana. Andreev föreställer sig att hennes ankomst till Himmelska Ryssland och grundandet av denna universella religion kommer att inträffa under de kommande två århundradena, när mänskligheten är redo. Den kommer att förvandla samhället till en religiös gemenskap, därigenom förverkligande den så kallade 'ryska idén' omtalad av författaren Dostoevsky och filosofen Solovyov.

Den nya feminina kulturen kommer att omfatta alla aspekter av det sociala livet, förena världens nationer i ett broderskap, göra materiellt välstånd mindre betydelsefullt, höja normen vad gäller moral och kultur, skapa en kult av den Heliga Jungfru-Modern och av Zventa Sventana, utbilda människor till personer med ädla kvaliteter, och förvandla vår planet till en trädgård. Detta kommer att vara en 'Guldålder', skrev Andreev. Det huvudsakliga målet för Världens Ros kommer att vara att rädda så många själar som möjligt från faran av ett andligt förslavande genom Antikrists ankomst.

Andreev förväntade sig ankomsten av denne Anti-Logos vid någon tidpunkt på 2200-talet. Antikrist kommer att förstöra Världens Ros, och när hans ondskefulla härskande, i form av en global ledare, efter mer än ett århundrade bringas till ett slut genom Kristus, kommer endast ett smärre dussintal sanna troende att återstå. Efter ytterligare några årtionden kommer Kristi Återkomst att inträffa under 2300-talet, menade Andreev. Då kommer Kristus att regera över en ny tidsålder tillsammans med Zventa Sventana, vilken kommer att uppträda likt den kosmiska Jungfrun i Johannes Uppenbarelsebok; *Apokalypsen*.

Världens Ros (Rosa Mira) är en profetisk bok som blickar fram emot en framtida kvinnlig kultur där Zventa Sventana kan ses som en manifestation av Heliga Sofia. Andreev hade klarseende förmågor, men var också arvtagare till en tradition av religiös filosofi där ämnen som Heliga Sofia, Antikrist, och Kristi Återkomst spelade en betydelsefull roll. Hans apokalyptiska visioner formade en berättelse som fångade miljontals ryssars uppmärksamhet. Vi kan nu inte fortsätta att enbart fascineras, utan behöver undersöka visionernas sanning och mening och se om de kan passa in i vår idé om framtiden.

Robert Powell (1947-) beskriver en tidsram för Zventa Sventanas nedstigande till Jorden; ett nedstigande som Powell ser som ett historiskt faktum och som enligt Andreev inleddes runt år 1800. Powell utgår från året 1775 och beskriver sedan tre olika faser.¹¹

I den första fasen (1775-2375) är hon den i zodiakens tolv stjärnor iklädda Sofia, som anlände från centralsolen i vår galax till dess Orionarm för att påbörja en fortsatt nedstigning mot vårt solsystem. (År 2375 kommer Vattumannens tidsålder att inledas, och det är även runt denna tidpunkt som Andreev placerar Kristi Återkomst.)

I den andra fasen (2375 - 2975) är hon den i Solen iklädda Sofia, som kommer att anlända till vårt solsystem och förena sig med Solen innan hon nedstiger till Månens sfär.

I den tredje fasen (2975 - 3575) är hon Sofiamed Månen under sina fötter, och som i sin eteriska form kommer anlända från Månsfären till Jordens aura år 3575, då den slaviska kulturen kommer att inledas.

En Sofiansk kultur

Sett ur detta perspektiv kan DaniilAndreev ha placerat ankomsten av den nya kulturen (Världens Ros) och av Zventa Sventana för tidigt. Hennes identifikation med Heliga Sofia är inte helt klar och inte heller på vilket sätt hennes framträdande kan förbindas med den apokalyptiska visionen av den Kosmiska Jungfrun och bröllopet mellan Bruden (Sofia) och Lammet (Kristus) vid Tidens Slut. Tolkningen av andliga händelser och deras förebådande i tidigare tid är emellertid svår. Vad Andreev såg som etablerandet av Världens Ros världsreligion kan även ses som ankomsten av en tidsålder av feminin andlighet som redan har tagit sin början. Detta skulle kunna bli till en global rörelse under de kommande århundradena innan den kommer att nå sin blomstring i framtidens slaviska kultur. Andreevs förutsägelse angående Antikrists ankomst på 2200-talet (vilken Solovyov förutsade till 2000-talet), kan också ses i relation till Rudolf Steiners förutsägelse angående Ahrimans inkorporering i en människa i början av 2000-talet. I den andliga världen tittar vi genom fönster på andliga realiteter, men att kunna tala om när de kommer att framträda på jorden är svårt att säga, eftersom det alltid finns många stadier.

Så vitt jag (artikelförfattaren, övers. anm.) känner till var Andreev den förste andeskådare som talade om den 'Kvinnliga Essensen' Zventa Sventana, som inspirerar en ny global religion och som

förbereder sig att stiga ner till Jordens eteriska värld för att arbeta tillsammans med Kristus. Nyligen har också den nunda andeskådaren Estelle Isaacson berättat om Heliga Sofias nedstigande till Jordan och hennes förenande med Kristus i mänsklighetens hjärtan.¹² För de flesta människor innebär detta ett helt nytt perspektiv på transformationen av det andliga livet under tiden som vi rör oss mot början av den nya slaviska kulturen.

I denna artikel har vi mött flera aspekter av den nya kulturen. I framtidens andliga liv kommer vi att koncentrera oss på förbindelsen till vårt högre jag och på utvecklandet av vår andliga medvetenhet. I vårt sociala liv kommer vi leva som bröder och systrar i mänsklighetens familj. Vårt sätt att tänka kommer att vara en bearbetning av de tankar som redan har utvecklats av de ryska religionsfilosoferna, inklusive deras tankar om den Heliga Visheten. Och i alla aspekter av vårt liv kommer vi att integrera inspirationerna som kommer från det Gudomligt Kvinnliga.

Vad som ska utvecklas i framtiden måste redan nu förberedas av grupper av människor. Det räcker inte att prata om Heliga Sofia och vänta tills hon kommer att vara här. Vi kan öva dessa nya kvaliteter som integrerar de manliga och de kvinnliga aspekterna av livet i våra själar och i våra samhällen.

Det vita broderskapets skola visar en väg till hur detta kan realiseras. Själskrafter är verksamma i denna skola, och kommer till liv i mänsklig kärlek och värme, broderskap och systemskap, musik och sång, heliga rörelser och danser (paneurytmi), utflykter i naturen, sommarläger, utövande av bön och att leva med evangelierna. De för med sig förädlade, konstnärliga och religiösa själskvaliteter in i det andliga livet. Antroposofin behöver dem så att Antropo-Sofia kan bringas till liv i hela vår själ och inte enbart i våra tankar.

Vi kan till exempel vara lärare som tillämpar antroposofins pedagogiska metoder, men det är inte tillräckligt att undervisa på ett antroposofiskt sätt. Vi behöver också undervisa på ett sofianskt sätt, vilket betyder att undervisa med vår själ; på ett kreativt, konstnärligt, livligt, entusiastiskt, varmt och mänskligt sätt. Sofianska sätt är förbundna med aktiviteter som förvandlar astralkroppen till andesjälv, varshuvudsakliga kvaliteter är kärlek och vishet. De har att göra med hjärtats intelligens och med belevande aktiviteter som skänker oss glädje. I själva verket kan vi i varje yrke och i allt vi företar oss söka arbeta och leva på ett sofianskt sätt; på

ett sätt genom vilket Sofia bringas till liv inom oss som vår individuella Antropo-Sofia.

Översättning (samt något kortad) av Maria Linden

Slutnoter

1 Denna artikel utvecklar innehållet i ett föredrag hållet 26 juli, 2019 under ett Sofia Seminarium i Lappeenranta, Finland.

2 Rudolf Steiner, Der Tod als Lebenswandlung, Complete Works, Nr. 182.

3 Rudolf Steiner, Geschichtliche Symptomatologie CW, Nr. 185.

4 Ibid

5 Rudolf Steiner, Geistige Zusammenhänge in der Gestaltung des menschlichen Organismus, CW Nr. 218.

6 Rudolf Steiner, Speech to Russian participants, in: Die geistigen Wesenheiten in den Himmelskörpern und Naturreichen, CW, Nr. 136.

7 Texten I dettameddelandeharöversattsavHarrie Salman och kan hittas på: <http://en-petardanov.com/topic/900-a-call-to-my-people-%E2%80%93-bulgarian-sons-of-the-slavic-family/>

8 Peter Deunov, The Wellspring of Good, sid. 362-365.

9 Rudolf Steiner, Die Mission einzelner Volksseelen, CW Nr. 121, föredrag 11.

10 Daniel Andreev, The Rose of the World, Lindisfarne Books, Hudson 1997. Dennautgåvainnehåller de första sex avbokenstolvdelar. Helabokenharöversattstills tyska: Daniil Andrejev, Rosa Mira: Die Weltrose, Vega e.K. Verlag, Frankeneck, 2005-2009, I trevolymmer. Påfinska: Daniil Andrejev, Rauhan Ruusu, Helsinki, Ruusu-Ristinkirjallisuusseura, 2008.

11 Robert Powell och Estelle Isaacson, The Mystery of Sophia, Lindisfarne Books, Great Barrington, 2014, kapitel 16.

12 Ibid

7 frågor

Maria Linden, eurytmilärare med master i waldorfpedagogik.

1) Hur - var mötte du antroposofin?

Jag var inlagd på Vidarkliniken en längre period när jag var 25 år. En sköterska gav mig en kväll en bok: Hur uppnår man kunskap om de högre världarna? och trots att begreppen var totalt främmande för mig så var det en omedelbar hemkomst. Tillsammans med mötet med läkeurytmin fick det mig att helt byta riktning i livet och påbörja eurytmiutbildningen i Järna.

2) Vad gör du just nu?

Jag har efter 28 år i Järna flyttat till Österlen tillsammans med min man. Tre dagar i veckan ska jag arbeta på Lunds Waldorfskola. Jag skriver samtidigt på en artikel om den pedagogiska relationens betydelse; den bygger på min masteruppsats. Jag är också med i Järna dramagrupp som arbetar med Mysteriedramerna. Vi repeterar nu inför en nyuppsättning av Invigningens port den 10 oktober. Så arbetar jag och min man också med att förbereda för Sophia- inspirerade verksamheter på Mellby Atelier där vi för närvarande bor.

3) Vad får dig att känna dig levande?

Eurytmin! I synnerhet den eurytmi som jag särskilt förbundet mig med i mitt liv; kosmisk och sakral eurytmi.

4) Vilket verk har gjort intryck på dig?

Så svårt att välja, men jag vill lyfta fram Allmän människokunskap, som jag just nu ännu en gång återkommit till i mitt pedagogiska arbete. Jag berördes också mycket av Michael Debus Eurytmins väsen, som tar upp de moraliska eterkrafter som är förbundna med Kristi återkomst i det eteriska. Den aspekt av eurytmi som jag ser som helt central.

5) Är det något du saknar i den antroposofiska kulturen?

Snarare saknar jag kanske ibland den antroposofiska kulturen i de antroposofiska verksamheterna.

6) Vad är du tacksam för?

Jag är otroligt tacksam över antroposofin, över att i mitt liv ha fått tillgång till en sådan omfattande möjlighet till förståelse av världen och människan, både i tid och rum.

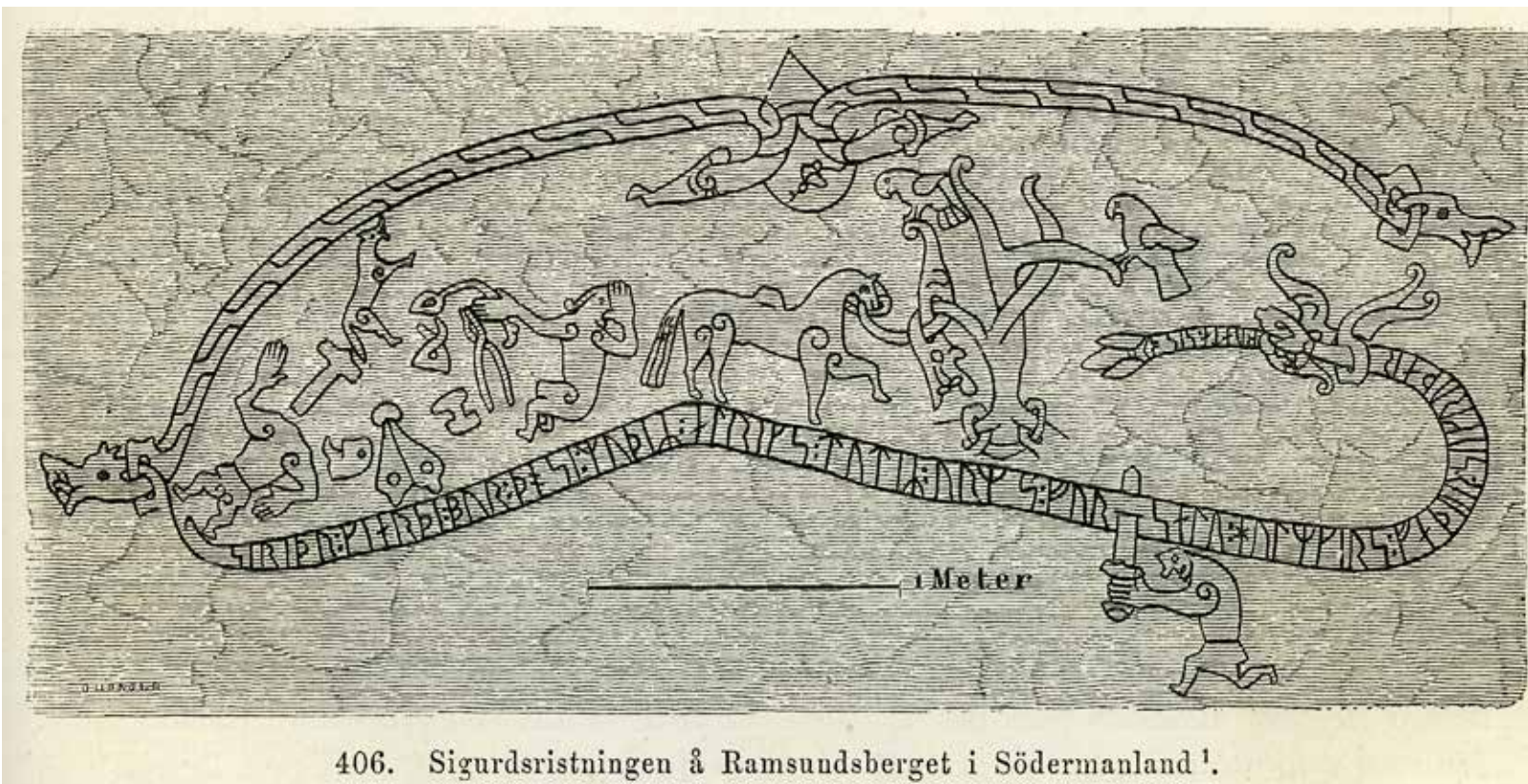
7) Var ser du framtiden för antroposofin?

Jag har den senaste tiden tänkt att framtiden kanske finns i periferin, där människor på olika platser kommer samman i en gemensam önskan att på allvar verka ur antroposofin. Men jag ser också vikten av Goetheanum som ett kraftcentrum för den antroposofiska impulsen, det betyder personligen alltid mycket för mig att komma dit.

Målning av Rafael Sanzio, 1500-talet.
Läs betraktelsen på sidorna 10-11.

406. Sigurdsristningen å Ramsundsberget i Södermanland !.

Sigurdsristningen, 1000-talet. Läs betraktelsen på sidorna 10-11.
Foto: Oscar Montelius, Public domain

Barbro Aquilon
* 1940 09 16 † 2020 06 10. Nekrolog på sida 36.

Ingeborg Stridell
* 1934 03 26, Hamburg Rahlstedt, † 2020 08 09, Hedemora
Nekrolog på sida 38.

Sigurdsristningen, 1000-talet. Läs betraktelsen på sidorna 10–11.
Foto: Bengt A Lundberg / Riksantikvarieämbetet, CC BY 2.5

MYSTERIEDRAMA

Dramerna och framtiden

Astrid Dunkars

”Vi som tillhör Järnas dramagrupp vet vid det här laget att antroposofin lever - precis som i böcker och föredrag, i konst och i livet - även i mysteriedramernas bildspråk. Bilderna öppnas sakta men säkert för det vakna sinnet, medan intellektet liksom studsar tillbaka utan att begripa 'så som man brukar begripa'”

*när bilderna skall få tala, spelar
skönheten
det långsamma
och upprepningar en stor roll!*

Därför vill vi fortsätta att spela mysteriedramerna trots att vi har spelat dem under ett antal år.”

Det är Ulrike von Schoultz' ord, när hon för några månader sedan vände sig till den stora gruppen människor som under en lång rad av år tillsammans arbetat fram och bjudit in till ett flertal uppföranden av de fyra mysteriedramerna på scenen i Kulturhuset.

Jag låter tankarna gå tillbaka i tiden. En röd tråd tar sin början för snart 50 år sedan, lever kvar i minnet som svaga, svaga men lysande punkter. Det var det första mötet med mysteriedramerna, som den gången uppfördes i Oslo, och som hade studerats in på tyska med hjälp av bl.a. fru Unger från Dornach. Senare besökte gruppen Sverige vid flera tillfällen, och den röda tråden fick mer substans.

Och så, inför Mikaeli 2010, inbjöd dramagruppen i Järna till en bild ur det första mysteriedramat ”Ur intet söka allt”. Jag fick uppleva en mysteriedramaföreställning som framfördes på svenska, den röda tråden fick ny näring. Det var i Kulturhuset i Ytterjärna; Antroposofins Hus vill jag gärna kalla denna enastående byggnad.

Det var alltså redan 2010 som en ad hoc ensemble uppstod kring uppgiften att ur ett gemensamt intresse arbeta fram och framföra ett första drama. Professionella skådespelare, talkonstnärer, musiker, eurytmister och inte minst en rad amatörer möttes i ett gemensamt intresse och engagemang. Sedan har vi år efter år fått ta emot frukterna av detta storartade arbete, en så viktig inspirationskälla som kan visa oss hur antroposofin kan hjälpa oss att förstå oss själva och de ödessammanhang vi finner oss stå inne i, var och en. En stor gåva, som vi kan göra levande i oss och bära med oss in i vardagslivet.

Efterklngen i själen väcker också en stor och varm tacksamhet och det är många, många som har givit uttryck för detta, inte minst i Forum Antroposofi.

När vi sitter där, förväntansfulla framför scenen, kan vi njuta av rummets proportioner och former och vi kan låta scenbilderna tala till oss. I pauserna möts vi i den vackra foajén eller vi låter blicken vandra ut över det stora området med sina former, sina färger, som på ett så harmoniskt sätt anpassar sig till naturen runt omkring; då kan vi uppleva att detta hus är en mittpunkt, ett hjärta för antroposofin. En tacksamhetens tanke vandrar åter iväg, nu till alla dem som möjliggjort att allt detta som vi har runt omkring oss finns till, där inne i salen och här ute, allt berättar om många, många människors gemensamma arbete för att göra antroposofin synlig, upplevbar för var och en som kan upptäcka kraften i skönheten, i det långsamma och i upprepningarna, såsom Ulrike beskriver det här ovan. Här har mysteriedramerna med rätta funnit sitt hem i Sverige.

När jag tittar litet extra noga i programmet för sommaren 2019, då de båda dramerna Väktaren vid tröskeln och Själarna vaknar framfördes, ser jag att det var mer än 70 människor som på olika sätt bidrog till att det blev möjligt att ställa fram den ena bilden efter den andra för oss. Det tålmod, den vilja som ligger bakom detta mångåriga arbete kan vi bara ana.

”Jag tycker du är modig, Ulrike”, sade jag, när jag förra sommaren, litet nervöst steg upp på scenen efter avslutad föreställning för att tacka henne, den drivande kraften i detta stora äventyr, en oskattbar insats. Jag ville ge uttryck för att den tacksamhet jag kände för att hon år efter år bidragit till att hålla entusiasmen vid liv i en så stor grupp människor, samtidigt som hon bar ansvaret för ekonomin för det hela. Jag ville uppmärksamma att vi själva, inte bara som åskådare i salen utan som enskilda medlemmar, som grupper inom sällskapet eller institutioner, genom gåvor kan stödja gruppens arbete och därmed själva bli medverkande i en så framtidsinriktad kraft som dessa dramer skapar.

Ännu en gång bjöd Järna Dramagrupp in till det första mysteriedramat, Invigningens port, den 10 oktober 2020. Att dramaarbetet går vidare i en så dramatisk tidssituation för hela vårt samhälle, ja för hela världen, då Covid-19 kommit att styra så mycket i vårt liv; att det första dramat kommer att framföras igen just nu - på grund av myndigheternas begränsningar tyvärr bara inför en liten publik - är för mig ett verkligt uttryck för den kraft och tillförsikt för framtiden som antroposofin kan ge oss.

RECENSION

Antroposofins väsen

Ron Dunselman

Agenturen lät Rudolf Steiner välja sina teman helt fritt på sina föredragsturnéer 1922 i Tyskland. Vad var det han talade om inför de många människorna som kom till evenemangen? Boken samlar alla föredragen och tillfogar noteringar om hur de uppstod, pressens omdömen och berättelser om attentaten.

Det är året 1922. I Europa härskar förvirring. Kaotiska, osäkra tider råder. I öst lurar bolsjevismens hotande makt. I Tyskland härskar förtvivlan och förbittring efter nederlaget i världskriget. Flera agitatoriska grupper som nationellt folkliga rörelser, börjar manifesteras sig. Spänningarna söker utvägar. Men även antroposofin finns.

I detta spänningsfält tar koncertagenturen Wolff & Sachs initiativet att be Rudolf Steiner göra en föredragsresa genom Tyskland. Agenturen vill, vid sidan av att organisera konserter, ge en bild av tidens andliga strömningar ”genom offentliga föredrag av de mest betydelsefulla talarna”¹. Rudolf Steiner beviljas fullt fritt temaval och är beredd att delta.

Den första föredragsresan äger rum mellan 16 - 31 januari 1922 med tolv föredrag i tolv städer (München, Stuttgart, Köln, Berlin, Hamburg o.s.v.) och är ytterst framgångsrik. Med 1 100 till 1 900 i publiken varje kväll lyssnar sammanlagt 17 000 till 18 000 människor på föredragen. Rudolf Steiner väljer temat: ”Antroposofins väsen”². Efter koncertagenturens önskan följer sedan en andra föredragsresa till temat ”Antroposofi och kunskap om anden” mellan 12 - 20 maj 1922. I åtta städer kommer sammanlagt cirka 10 000 människor.³ Rudolf Steiner har blivit ett fenomen, hans böcker säljer mycket bra.

Föredragens innehåll

Hur talade Rudolf Steiner? Det är fascinerande att uppleva hur öppet och modigt han under den första turnén talar om ”Antroposofins väsen”. Han undviker inte de för många åhörare obekanta och till del också svåra aspekterna av antroposofin. Han skildrar klart och direkt de väsentliga händelserna man möter på skolningsvägen, klipporna som det gäller att undvika, verkningarna av medi-

tation och återblicksövningar som steg till erfarenhet av det förfödsliga respektive livet efter döden. De antroposofiska forskningsmetoderna berörs genom medvetandets utveckling till nivåerna imagination, inspiration, intuition, som möjliggörs genom tänkandets och viljans förstärkning, efter vilka känslan fogar sig. Men det är inte enkelt att uppnå dessa kroppsfria erfarenheter. Som i varje vetenskap handlar det även i andevetenskapen om årtal av övande, om att alltmer i det själsliga övandet bli befriad från kroppsligheten. Till detta hör uthållighet och tålmod. Steiner tar också upp frågan om människan är fri eller ofri? Hon är bådaddera: ofri i livets vanliga handlingar, bundna till den fysiska organismen och impulserad av instinkter och drifter. Men människan kan alltid bli mer fri, när hon ur en andlig värld hämtar sina impulser för det sedliga och moraliska livet genom rent tänkande. Att antroposofin med sina forskningsvägar och forskningsmetoder leder till hälsosamma resultat, illustrerar Rudolf Steiner i den sista delen av sina föredrag genom exempel från arkitektur (en ny byggnadsstil som Goetheanum), medicin, waldorfpedagogik, konsten, det sociala livet med sina initiativ, kort sagt: genom vittnesbörd från en människovärdig levnadspraktik.

Under sin andra föredragsturné bygger Rudolf Steiner på grunderna för den första resans föredrag. Bland annat talar han om att man i vår tid kan vinna något för förståelsen av den antroposofiska vägen in i den andliga världen, om man vänder blicken mot de vägar som en gång har praktiserats för att hitta in i det andliga: Yoga och askes. Han blickar tillbaka på den gamla indiska kulturen och berättar hur yogalärarna medvetet ändrade sin andningsrytm, för att göra sitt hittills levande tänkande mer abstrakt, så att deras väsen inte längre skulle stråla samman med yttervärlden. För yogaläraren hade ännu inte det starka jag, det starka självmedvetande, som den nuvarande människan har. Genom sin yogapraktik fick hon ett starkare självmedvetande, varseblev det egna självet andlighet och kände att detta själv hade sina rötter i en annan värld, som är evig. I vår tid har vi redan fått detta starka jagmedvetande, som en frukt av det förgångna, och måste gå en annan väg. Även den tidigare askesen är förbi. På den vägen försökte man undanröja den för sinnevärlden konstituerade kroppen, som var ett hinder för att skåda den andliga världen, genom att sänka, minimera de kroppsliga funktionerna, – många gånger under lidande och smärtor – så att den översinnliga världen

kunde strömma in i medvetandet. För detta krävs emellertid ensamhet och eremitliknande situationer, vilket gör människan oduglig för livet och handlingar i vår moderna, robusta yttre värld.

Den antroposofiska kunskapsvägen är vår tids väg. Men den går inte att genomföra utan visst lidande, för när meditationsövningarna leder från abstrakt tänkande in i det levande tänkandet, utlöser detta levande tänkande inre lidande och smärta. ”De tillstånd av lidande som omformar hela vår mänskliga organism till sinnesorgan för den andliga världen måste levas igenom . . . Utan att gå igenom livets tragik, men också övervinna den, öppnar sig i verkligheten inte portarna till den andliga världen.”⁴ Om man går denna väg blir det förfödsligas erfarenheter och erfarenheter från livet efter döden upplevbara. Den makro- och mikrokosmiska storslagenheten, visheten i livets ödesvägar och ödestrådar genom de upprepade jordeliven ända till att genom det högre självet skåda in i det andligt-eviga, allt detta kan bli en egen erfarenhet. Och framförallt som det allra viktigaste resultatet: förnimmelsen och säkerheten i att andliga väsen finns bland oss, att de är i och omkring oss i våra tankar och i vårt viljeliv, att de är våra kamrater. Denna kunskap kan genomtränga oss med en vilja, med en entusiasm, som kommer från detta medupplevande av andligheten, för att hitta uppgångskrafterna som står mot nedgångskrafterna, vilket är nödvändigt för mänsklighetens vidare läkning och vidareutveckling. I denna stämning avslutade Rudolf Steiner varje gång föredragen under sin andra resa.

Steiners bodyguards

Rudolf Steiner är ett fenomen, en uppenbarelse i denna epok, som man gärna vill se och höra: ”Efter Einstein, Steinach och Spengler nu Steiner.”⁵ De stora salarna är nästan alltid slutsålda, långt ifrån alla intresserade kan få tillträde. Pressen är närvarande och reagerar till största delen kritiskt.⁶

Den andra föredragsresan är dock överskuggad av organiserade, målinriktade fientligheter. Pådrivna av nationella folkliga kretsar hetsas det mot Rudolf Steiner och uppmanas till störaktioner mot hans föredrag. Fredagskvällen den 15 maj i hotell Vierjahreszeiten utövas efter föredraget på podiet ett attentat mot Rudolf Steiners liv, men som avvärjdes av unga antroposofier och inhyrda boxare och brottare. Efter att angriparna drivits bort, hittar man på scenen en liten vass dolk, ”kanske 15 cm lång”.⁷ Även under de två följande föredragen i Mannheim och

Elberfeld blir det incidenter och målinriktade störningsaktioner. Rudolf Steiner kan ändå avrunda resan med föredrag i Köln, Bremen och Hamburg. Den 22 maj håller han sedan efter den avslutade majturnén ett offentligt föredrag i Leipzig med titeln ”Antroposofi och andlig värld”. Sedan går det inte längre att fortsätta i Tyskland. Konsertagenturen önskar en tredje föredragsresa i september 1922, men Rudolf Steiner tackar nej. Den militanta oppositionen mot honom och antroposofin gör det omöjligt för honom och detta kulminerar i Goetheanumbranden nyårsnatten 1922.

Med Steiner på resor

Rudolf Steiner talade alltid fritt. Han hade visserligen några stickord i notisböcker eller notislappar som förberedelse. Han hade ett fast koncept som han fritt och konstnärligt varierade när han talade, så att varje föredrag med samma tema ändå fick en unik karaktär. De tolv föredragen har en organisk kvalitet och form, innehållet växer i en levande process, bildartat, imaginativt, inspirativt ur intuitionen i utveckling. En mycket fascinerande läsning! Genom att de olika temana upprepas i de på varandra följande föredragen kan man på ett djupare sätt växa in i innehållet. Man kommer in i en ström, utvecklar sig själv på denna resa med Rudolf Steiner, får innerligt insikt, mod och vitalitet genom att meduppleva hans kraftfulla och genomlevda ord. Och varje föredrag är – om än inte på ett enkelt sätt – en organisk och översiktlig helhet, som griper tag i antroposofin ända in i en avlägsen framtid.

Utgåvan GA 80a är mycket bra komponerad: det finns värdefullt innehåll kring hur texterna uppstått och gestaltats och detaljerade texthänvisningar. Två personliga minnen och tre pressinnehåll kring attentatet vid föredraget den 15 maj 1922 i München finns också med.

Från Das Goetheanum Nr. 31-32, 2020.

Översättning: Red. GN

¹ GA 80a, sid 591

² I Stuttgart och Berlin var temat ”Antroposofi och själens gåta”, eftersom Rudolf Steiner redan innan hade hållit offentliga inledande föredrag där.

³ Av de sammanlagt 20 föredragen under bägge resorna är 12 medstenograferade och medtagna i bandet.

⁴ Sid 395.

⁵ Sid 570.

⁶ Sid 570. I bandet har utvalda röster från pressen tagits med.

⁷ Sid 563, ögonvittnet Walter Becks minnen.

7 frågor

Eskil Hallström är verksamhetsansvarig för den socialterapeutiska verksamheten Färgbron, fargbron.se. Eskil bodde 12 år i Kina fram till 5 år sedan och är tillsammans med Mikaela Stenius med flera engagerad i en pågående utbildning i läkepedagogik och socialterapi för Kineser.

1) Hur - var mötte du antroposofin?

När jag valde föräldrar:) Mina föräldrar var båda Waldorf-lärare och jag började på Waldorf-förskola när jag var 3 år. Men på riktigt mötte jag antroposofin när jag var med och startade en studiegrupp med några andra intresserade och läste Teosofi - Introduktion till översinnlig kunskap om världen och människan för några år sedan, då var jag redan strax över 30. Vi läser, samtalar och dricker Te hos Sofie som vi brukar skoja om :-).

2) Vad gör du just nu?

Flyttar en gruppbostad, förbereder för en ny huvudperson som kanske ska flytta till oss i nästa månad, flyttar också själv om ett par veckor. En höst i flyttfåglarnas tecken alltså!

Sen undrar jag lite var oknyttan bor kring just våra boenden och önskar att jag var bättre på att hålla kontakten med vänner jag inte träffar så ofta längre.

3) Vad får dig att känna dig levande?

Att ställas inför situationer där jag verkligen måste vara helt vaken! Att i dessa situationer öva mod, det vill säga balansera mellan feighet och dumdrighet. Att göra roliga, intressanta, svåra saker tillsammans med nya och gamla vänner!

4) Vilket verk har gjort intryck på dig?

Bok av Steiner: Andlig skolning: Hur uppstår man kunskap om de högra världarna?

Dikt: Den regnvåta klockan (Yu Linling) av den kinesiska poeten Liu Yong (987-1053).

Konstverk: Avfärden till(från) Cythere av den franske konstnären Antoine Watteau (1684-1721)

5) Är det något du saknar i den antroposofiska kulturen?

Lättillgänglighet. Jag förstår att det finns en vits med att man behöver anstränga sig för att förstå vissa texter, att både förstå och kunskaper växer fram genom det. Men kanske kan man komma längre om vägen väl är kuperad, men inte alltid så snarig. När jag bodde i Kina läste jag internationella relationer på universitetsnivå på kinesiska (mandarin), visst lärde jag mig mycket kinesiska på kuppen och även mycket om studieämnet, men jag hade med säkerhet lärt mig ännu mer om böckernas innehåll om det varit mer lättillgängligt, d.v.s. skrivet på svenska och inte kinesiska.

6) Vad är du tacksam för?

Oj, det är så mycket, det mesta. Att jag får leva i en tid med så stor individuell frihet där behovet av personlig utveckling och att öva på att samarbeta är större än någonsin. Att jag har så många människor omkring mig som jag älskar!

7) Var ser du framtiden för antroposofin?

Rent geografiskt så ser jag den växa i Kina, det blir på något sätt i en ny tappning naturligtvis. Spännande! Jag funderar som sagt också över tillgänglighet. I Andlig skolning beskriver Steiner värdet av att själv arbeta med frågor och inte bli serverad färdiga sammanfattningar. Samtidigt skriver han att mänskligheten då (för ca 100 år sedan) var mogen för en mer lättillgänglig andlig skolning, därav hans publicering av de skrifterna. Jag tänker att vi nu är redo för ytterligare lättillgänglighet så att fler kan inspireras till att tillägna sig grundkunskaper och att fler kan komma vidare.

RESA

Reisebrev fra sommerskolen

Are Thoresen

Et reisebrev fra sommerskolen til det «Universelle Hvite Broderskapet»

Den 12 august dro Lizz, min kone, og jeg til Sofia, Bulgaria. På flyplassen ble vi møtt av Svetla Baltova, en av de mest profilerte og kjente utøverne og instruktørene i «Paneurhythmy». Denne sakrale danseformen ble utviklet av den store innviede mesteren fra Bulgaria, Peter Deunov eller også kalt Beinsa Douno.

For å ha holdt seg sterk i møte med Hitler og hans nazi-tropper, krediterer bulgarerne en eneste mann: den kristne mystikeren Peter Deunov. Han alene stoppet alle deportasjoner av jøder fra Bulgaria under andre verdenskrig. I et sitat tilskrevet Albert Einstein heter det: «Hele verden bøyer seg for meg. Jeg bøyer meg for mesteren Peter Deunov.» Peter Deunov, Mesteren, med det okkulte navnet Beinsa Douno (11. juli 1864-27. desember 1944) var en åndelig mester og grunnlegger av en skole for esoterisk kristendom, som ble kalt «The Universal White Brother-Hood».

De forskjellige komponentene i læren til Mester Beinsa Douno er utarbeidet og designet i hans om lag 7000 forelesninger, gitt i intervallet 1900-1944. De ble gitt ut i flere serier: forelesninger for «den generelle klassen», forelesninger for «spesialklassen», «søndagsforedrag», «årsmøteforedrag», «morgenforedrag» etc. Han startet med tre tilhengere, og til-

hengerkretsen vokste gradvis til mange tusen. Det viktigste fundamentet i hans lære er oppsummert i pentagrammet: Kjærlighet, Visdom, Sannhet, Rettferdighet og Dyd, anerkjent som kjennetegnene ved den historiske, kosmiske og mystiske Kristus. Kjærlighet er av en makrokosmisk og mikrokosmisk type, og er den viktigste faktoren i menneskets hverdagsliv, i hjertet, i sjelen, i viljen og i ånden.

De viktigste metodene for åndelig arbeid er: bønnemøter, musikalske øvelser og pusteøvelser, lese foredrag av Beinsa Douno, hilse på soloppgangen, turer i fjellet, livet i broderskapets årlige leir hvor vi deltok denne sommeren gjennom noen dager. Mer spesielle øvelser er «øvelser i lysets farger» og «Pneurhythmy», se bildet under. Det såkalte «Great Universal White Brotherhood» er det essensielle kosmologiske perspektiv-et. Det beskrives som en levende ting, sammensatt av menneskesjeler (samfunn av de store innviede og disiplene deres) og de ni engle-hierarkiene (engler, erkeengler, tidsånder, exusiai, dynamis, kyriotetes, troner, kjeruber og serafer). I følge mester Beinsa Douno er Kristus den overordnede lederen i «Det store universelle brorskapet».

Mester Beinsa Douno var også en musiker som komponerte åndelig musikk og mer enn 150 sanger. Han presenterte Pneurhythmy: bevegelsens universelle harmoni. Disse hellige bevegelsene og dansene, som er satt til hans egen musikk, fremføres hver morgen fra 22. mars til september av alle hans tilhengere.

Møtet med tilhengerne, dansene, bevegelsene, musikken og foredragene til denne store innviede var for oss en uovertruffen åndelig opplevelse.

Både Rudolf Steiner og Peter Deunov henviste noen få ganger til hverandre, men dette skal jeg her ikke gå nærmere inn på, siden det må være emne for en egen undersøkelse og diskusjon.

Försvunna frön

Johan Nilsson

Regeringens mål innebær att 30 procent av den svenska jordbruksmarken ska utgöras av certifierad ekologisk jordbruksmark och att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av certifierade ekologiska produkter år 2030 / Red

Något berörde mig djupt under desember 2019. En vän delar på Facebook att de byggnader som tillhör Lindbloms Frö har brunnit under en natt i november. Brunnit ned helt. Med en stor del av lagret av ekologiskt frö. Det är inget mindre än en tragedi. Som grönsaksodlare har jag köpt frön från Lindbloms så länge jag varit verksam.

Jag försöker fördjupa mig i händelsen på Lindbloms Frö's hemsida, i mailkontakt med Leif Lindblom själv och genom artiklar i media.

Det som berör mig näst är Leifs ord om den biodynamiska rörelsen. Han skriver på sin hemsida: "Inser att odlingsvärlden har ändrats totalt. När jag började var biodynamiker flest bland de alternativa. De hade en djup kärlek för jorden och även stor respekt för människor. Nu har man förtalat denna odlingsform i Sverige så totalt att det är väldigt få kvar. De hade en genomtänkt syn på odling som numera få har."

"Det bästa och kanske helt nödvändiga, efter det totala haveriet beskrivet här [på hemsidan] vore nog att lyssna på vad biodynamiker länge har sagt. Se det fantastiska som biodynamiskt inspirerade verksamheter i Tyskland, Schweiz, Österrike m.fl. har åstadkommit."

Leif skriver att han själv inte står bakom antroposofin men han uppmanar andra att ändå lyssna med respekt. Och jag hör hans ord fulla av respekt när han skriver om hur biodynamiska rörelsen betytt så mycket för frörevolutionen i världen.

Men vad är det som hänt?

Byggnader som satts i brand den 17 november 2019.

Leif skriver att polisen hittat tecken på att det var anlagt, en mordbrand.

Två dagar innan branden hände informerar Jordbruksverket att det kommer ske en skärpning av regelverket kring ekologiskt utsäde under förutsättning att det finns ett utbud. Det gör det, hos bl.a. Lindbloms. Enligt Leif hade de ca 300 sorter ekologiskt utsäde, 72% av utbudet i Sverige.

Tre dagar efter branden ger Jordbruksverket under sitt möte besked att ingen

skärpning sker eftersom utbudet av ekologiskt utsäde inte är stort nog. Endast i ett fåtal fall måste ekologiskt frö användas där de finns med på Jordbruksverkets lista. Det behövs alltså inte någon dispens för att använda konventionellt utsäde.

När jag nu söker på se.organicxseeds.com så ser jag att där det står krav på ekofrö, under många grödor, kommer svaret - undantag.

Lindbloms Frö hade ett unikt utbud av många öppenpollinerade frön och långvariga samarbeten med fröförädlare. Leif har jobbat för småskalig och ekologisk odling i 35 år och på senare tid med förädling av växtmaterial. Han skriver att det är för mycket jobb att bygga upp den verksamhet som gått förlorad. Antagligen kommer de sälja frö i portionsförpackningar men inte i lösvalikt. Det kommer att se annorlunda ut.

Leif frågar sig varför jordbrukspolitiken verkar motverka det ekologiska utbudet av frö. Varför Jordbruksverket verkar arbeta mer mot, än för, den utveckling som sker i Europa och andra delar av världen.

Jag vill tacka Leif för det otroliga arbete du och de på Lindbloms Frö gjort för den ekologiska odlingen i Sverige. Vi hoppas du orkar komma ikapp och vi funderar över hur vi kan hjälpa till.

Besök gärna www.lindbloms.se

Johan Nilsson, redaktör, redaktor@biodynamisk.se.

Tidigare publicerad i Biodynamisk Odling Nr, 2, 2020.

ANNONS

Melleby atelier

Mellby Atelier i Södra Mellby, strax utanför Kivik på Österlen, har under lång tid varit en omtyckt plats för musik, konst, terapiverksamhet och kurser. Den stora salen, Sophiateljen med sin välkomnande rymd, är byggd efter det gyllene snittet och har en klingande akustik. Salen är liksom hela Mellby Atelier färgsatt och laserad av Fritz Fuchs.

Mellby Atelier utvecklar sig nu vidare med nya verksamheter som ansluter till de befintliga. Atelien vill vara en mötesplats för människor som i sophiansk gemenskap samlas kring olika teman som har med livsmotiv att göra. Kurser, seminarier, föredrag, utställningar och samtal med syfte att ge näring, glädje och kunskaper - och bli till framtidskraft i sökandet efter Sophia; vishetens väsen.

Vi som nu finns på Mellby Atelier är Maria Linden, Per Linden Thell och Lisa Staeves. En hemsida, där man kan följa verksamheten, är under uppbyggnad. Bl.a. planeras seminarier med Harrie Saloman och Are Thoresen.

BOKANMÄLAN

Coronavirus- pandemin

Berit Frøseth

Titel

"Die Coronavirus-Pandemie"

Författare

Judith von Halle

Förlag

Verlag für Anthroposophie, 2020

Judith von Halle publicerade redan i maj 2020 en bok om Corona-pandemin. Utgångspunkt för boken var brev med frågor omkring pandemin från medlemmar i hennes grupper inom Freie Vereinigung für Anthroposophie. Boken innehåller en imponerande grundlig och detaljerad analys av olika aspekter vid Covid-19: Den spirituella orsaken och fysiska symptom-bilden, virus och bakteriers utveckling i evolutionen, frågan om individuellt och kollektivt mänskligetskarma, synpunkter på den sociala isolationen och olika strategier för att förhindra smittspridning i samhället. Dessutom ger hon andlig vägledning och några av Rudolf Steiners meditationer, som kan verka som motkraft till de destruktiva följderna av pandemin globalt och individuellt.

Judith von Halle börjar med att efterlysa en djupare andevetenskaplig forskning omkring Covid-19, framförallt inom den antroposofiska rörelsen. Samtidigt varnar hon för spekulativa förklaringsmodeller och konspirationsteorier i samband med pandemin. Hon ser nödvändigheten av ett fenomenologiskt förhållningssätt, befriat från förutfattade hållningar och meningar, därför att "allt som uppträder i världen är nytt! Inget upprepar sig exakt." Det är bara kunskapen om den andliga dimensionen av Corona som kan verka läkande. Hon poängterar dock att hon är öppen för korrigering av sin andliga forskning om det visar sig att någon kommer fram till andra resultat.

I detta sammanhang hänvisar hon till rundbrevet från Medicinska sektionen i Dornach; "Corona-Pandemie – Aspekte und Perspektiven". Innehållet i "Aspekte" fokuserar bland annat på hur man kan stärka sin immunitet genom olika åtgärder, som intag av vitaminer, att vistas ute

i sol och frisk luft och att vårda sunda sociala kontakter. Judith von Halle är kritisk till denna fokus, då det förutsätter att individen, antingen i sitt nuvarande eller i ett tidigare liv, har utvecklat en disposition för Covid-19. Indirekt kan man därför dra slutsatsen att sjukdomen är en del av människans "karmiska skuldkonto" och att hon bär ett personligt ansvar för den. Vi måste lära oss att tänka andligt hävdar Judith von Halle, och fråga varför sol och ljus stärker immunsystemet. Om det att exponera sig för sol bara förstås som något yttre och fokus ligger på det fysiska, kommer ljusets verkan på organismen inte längre att vara hälsobringande. Enligt von Halle har denna utveckling redan börjat.

Judith von Halle varnar i första hand för att jämföra Covid-19 med ett vanligt influensavirus. Hon hävdar istället att detta är en mycket allvarlig pandemi som skiljer sig från tidigare epidemiska sjukdomar. Corona-pandemin är enligt von Halle en del av motståndsmakterna Sorats tredje attack mot mänskligheten. Den första attacken började med akademien i Gondisapur år 666, den andra med utrotandet av Tepelherreorden år 1332 under Filip den V och den tredje började år 1998. Det tredje angreppet från Sorat har en annan dimension än det föregående, därför att det äger rum i medvetenhetssjärens tidsålder, då människan – åtminstone potentiellt – har en möjlighet att övervinna det genom sin jagverksamhet. Vidare hävdar von Halle att mänskligheten efter millennieskiftet står inne i en våg av angrepp från motståndsmakterna, som mycket snabbt kommer att intensifieras och stegras.

Tidigare har Judith von Halle gett ut en bok om sjukdomar i samband med liknelserna om Jesu helande i Nya Testamentet och har därför satt sig in i sjukdomsbilden i samband med vissa sjukdomar. Hon lägger till att hon inte är läkare, men behandlar ganska kort utvecklingen och symptomen i samband med några infektionssjukdomar: Spetälska, kolera, pest, tuberkulos, tyfus, mjältbrand. För Judith von Halle är det viktigt att skilja mellan bakterier och virus, eftersom humanpatogena virus också är ett relativt nytt fenomen i historien.

Enligt von Halle tillhör sjukdomar förorsakade av bakterier i stort sätt det förgångna, d.v.s. förnimmelse- och förnufts-sjärens tidsepok. Under denna epok hade de – trots sitt arimanska ursprung – på många sätt en positiv verkan på individens jagutveckling och representerade ett nödvändigt "motstånd" som främjade

mänsklighetens självmedvetenhet och kunskapen om den materiella verkligheten. Virus – å andra sidan – har ingen positiv verkan inom evolutionen. Det tjänar inte mänskligheten längre att bli mer jordisk. De representerar snarare ett hinder att återigen stiga upp till kunskapen om det andliga.

Judith von Halle tar också upp skillnaden mellan virus och bakterier relaterad till hur smittan överförs och hur de förökar sig: Bakterier överförs genom vattenelementet, droppinfektion och smittsamma vätskor. Corona, å andra sidan, smittas genom luftetelementet. Hon berättar att virus består av partiklar som är mycket mer "förtunnade" än bakterier. De är inte bara mindre i storlek, de är heller inga självständiga "levande väsen" såsom bakterierna. Till skillnad från bakterier består de inte av celler och har ingen egen ämnesomsättning. De kan bara reproducera sig i cellen till en värd och upprätthåller sin existens genom "kopiering" där det finns organiska brister, t.ex. celldöd inom människan. Enligt von Halle vittnar detta om virusets andliga väsensart, d.v.s. att Covid-19 är bärare av undersinnliga impulser, som slussas in i den levande organismen. Viruset representerar på så sätt en motkraft till de gudomliga skaparkrafterna och betjänar sig parasitiskt av människans produktiva livskrafter, som Asuras genom sin egen kosmiska utveckling inte själv förfogar över.

I boken beskriver Judith von Halle hur människan drabbas av individuellt karma, folkharma och mänsklighetskarma. Eftersom detta är en pandemi anser hon att folk- och mänsklighetskarma spelar en stor roll. Det finns naturligtvis undantag, man kan också ha en individuell disposition för sjukdomen. Efter slutet av den mörka tidsåldern 1899 fanns en möjlighet för mänskligheten att utveckla en förnyad förståelse för den andliga världen, ett spirituellt tänkande och genom inre arbete komma fram till upplevelsen av Kristi återkomst i det eteriska. Istället för att vårda denna möjlighet, har det skett en snabb, omfattande utveckling av den materialistiska världsåskådningen på nästan alla livsområden. En utveckling som inte bara hotar jordens existens, utan samtidigt leder till en arimansiering av tillvaron och kan leda evolutionen i riktning mot det undersinnliga. Ett uttryck för detta är den ökande digitalisering som Corona-pandemin för med sig i samhället.

Med detta vill Judith von Halle säga att mänskligheten inte har genomgått den

individuella och sociala andliga utveckling som hade kunnat ske i vår tid under medvetenhetssjälens tidsålder. Individens andliga jagkraft har egentligen inte har kommit till full verksamhet. Hon anser att vårt tänkande och handlande fortfarande till stor del är ett uttryck för förnimmel- och förnuftssjälens verksamhet: "En korrumpierad förnuftssjäl" förenad med egocentrerade individuella intressen och uttalade gruppsjälsbehov. Enligt författaren innefattar detta att stora delar av mänskligheten lever med ett gruppsjälsmedvetande och därför blir offer för kollektivt karma. Dessutom nämner hon att hos den som drabbas av mänsklighetskarma, (som till exempel krig) kan det vara svårt för de andliga hierarkierna, att hitta "den röda tråden" i individens eget karma efter döden". När Covid-19 på detta sätt genomkorsar karma och "skär av det", betyder detta ett frontalangrepp på människans jag genom Sorat eller Antikrist. Hon visar också på att mänskligheten redan har lidit under gruppsjälskarma ödesåret 1917 i form av Spanska sjukan, som skapade grunden för det tredje angreppet från Sorat inom historien.

Det har spekulerats mycket i ursprunget till Coronaviruset: Är det ett virus som framställdes i laboratoriet i Wuhan, eller är det överfört från djur på t.ex. djurmarknader i Kina? Judith von Halle går inte närmare in på denna konkreta fråga. Istället hävdar hon att virusets orsak och djupare spirituella innebörd inte primärt har samband med vårt förhållande till eller sätt att behandla djuren på. Enligt von Halle måste man söka orsaken till viruset i människans tankeliv, som under de senaste 150 åren har blivit mer och mer materialistiskt, icke-spirituellt, förhärdat och "sklerotiskt". Det man har sett är utbredningen av en praktisk och teoretisk materialism på ett näst intill "pandemiskt sätt". Hon menar därför att mänskligheten som helhet har utvecklat en disposition för sjukdomen; Coronaviruset är tankematerialismens avkomma.

Denna utveckling accelererar snabbt genom teknologin, vilket också innebär att människans hjärna förändras och att delar av mänskligheten i framtiden kan komma att inte ha förmågan att utveckla ett levande, spirituellt tänkande. Judith von Halle jämför detta medvetande med ett kramptillstånd, som liknar den stelnad (Freezing) eller spasm som uppstår vid Parkinsons sjukdom. Vidare hävdar hon att det materialistiska medvetande som levde i människans tanke- och förnimmel- (i det astrala) för ca hundra år sedan, nu "sjunker ner" och manifesterar sig som sjukdom i det fysisk-eteriska. Det som

tidigare var begränsat till astralkroppen förskjuts m.a.o. ett steg djupare in i eterkroppen.

Den fysiska manifestationen av tankesfären är enligt von Halle luftelementet och dess motsvarande organ är lungan. Människans uppgift är att individualisera denna sfär genom medveten jagverksamhet, så att den får en ny konstitution och förändligas. Vår tankematerialism motverkar detta så att lungan istället blir sklerotisk. Vid Covid-19 uppstår mjölkfärgade, grumliga fläckar i lungans vävnad, den blir hård utan förmåga att förbinda sig med det eteriska i luften och ta upp syre. Von Halle beskriver en process där människan andas in sina egna fixerade föreställningar, som leder till att andningsorganet utvecklar en härdad stelhet. Om tanke-eteren inte är genomträngd av verklighetsbärande levande tankar förvandlas luften till ren, kemisk gas. Istället för att vara bärare av översinnliga livskrafter, blir den bärare av undersinnliga impulser i form av skadliga, materiella partiklar. Orsaken till detta är enligt von Halle ett tänkande där jaget inte är verksamt och representerar motsatsen till det som händer när människan använder sitt osjälviska jagsinne.

Judith von Halle lyfter också fram det faktum att vi i andningen är sociala väsen; det vi andas in är i realiteten det som andra andas ut. I samband med Corona uppträder ibland ett sekundärt symptom som drabbar förhållandet mellan yttre och inre värld: Smak- och luktsinnet faller bort och människan blir avskuren från att uppleva delar av yttervärlden, i samband med detta ser man återigen hur jagsinnet försvagas.

I andra delen av sin bok kommenterar Judith von Halle olika strategier för att hindra smittspridning, som lockdown, avstånd mellan människor, isolation och eventuella konsekvenser av detta. Hon tar inte politisk ställning och vägrar gå in på förenklade lösningar och förklaringar. Istället försöker hon ge spirituell vägledning och tröst. Hon hävdar bland annat att ensamhet och isolation kan ge en möjlighet att fördjupa upplevelsen den andliga sidan hos de människor som vi annars möter på ett vardagligt sätt. Uppmaningen att "hålla avstånd" blir till uppmaningen att förbinda sig med den högre människan. Hon poängterar också att den sociala inskränkningen kan göra oss medvetna om att vi är långt ifrån ett socialt liv som bärs av och genomströmmas av ett Kristusmedvetande, att vi måste utveckla en annan samhällsstruktur och bygga vårt sociala liv på andra förutsättningar än yttre social kontakt.

Judith von Halle uttrycker en skepsis inför många av de rörelser som kämpar för ett bättre samhälle. Hon anser att politiska aktioner lätt spårar ur och leds på villovägar (vänder sig till sin motsats) om vi inte inkluderar en andlig förståelse i vår strävan. Enligt von Halle räcker det inte med statistik och siffror för att rädda t.ex. klimatet. En krishantering som uteslutande fokuserar på det fysiska, kan snarare verka som ett hinder för att vända uppmärksamheten mot det hon anser som den viktigaste händelsen i vår tid; Kristi återkomst i det eteriska.

Utan att ignorera det lidande och den förlust som Corona förorsakar i människors liv, talar Judith von Halle om hur man kan motverka ångesten, som följer viruset som ett spöke. För Judith von Halle representerar viruset ett reellt hot. Å andra sidan kan hållningen att man inte skall känna ångest ibland missförstås. Man kan lätt tro att allt kommer att "bli bra" i slutändan. Hon lyfter därför fram det som Steiner en gång lär ha uttalat: Inget blir gott. Människan måste själv göra det gott! Ångest kan bara övervinnas genom att sätta något i dess ställe och ersätter den med en själslig utveckling, ett liv i det andliga. För att motverka ångesten handlar det i synnerhet om att utveckla ett förtroende inför döden och fördjupa insikten att döden är det mest upphöjda ögonblicket i livet. Här har den antroposofiske "lärjungen" en stor fördel. Genom andevetenskapen kan man komma fram till kunskapen om dödens väsen och livet efter döden: "Kunskapen att döden är porten genom vilken vi återvänder till vårt sanna hem, där vi genomströmmas och skyddas av oändlig kärlek från den gudomliga källan. (...) Efter döden förenas vi med våra kära, som har gått före i en omedelbar närhet som vi inte har känt på jorden. Denna tanke kan även framkalla en glädje att se fram emot det ögonblick, då man själv går över tröskeln."

Denna recension är en komprimerad skiss av innehållet i Judith von Halles bok, där mer omfattande aspekter vid utvecklingen av virus i evolutionen och detaljerade medicinska fakta, frågan om immunitet och synpunkter på vaccin, är utelämnade. I sina böcker tar von Halle ofta utgångspunkt i Steiners begrepp och världsbild, därefter går hon vidare och berättar ur sin egen andliga forskning. Det kan därför vara svårt att dra egna slutsatser och skapa sig ett omdöme om textens fackliga och andliga innehåll. Boken är djuplodande och mättad med kunskap. Tidvis kan författaren upplevas som sträng. Detta beror nog på att hon betraktar den enskildes andliga strävan som avgörande för jordens

överlevnad. Von Halle påminner om att i den andliga världen är det inte det stora antalet som räknas, utan det som måste ske, är att enstaka individer verkligen anstränger sig för att kunna bära och lyfta utvecklingen in i en andlig dimension. Det bör kanske läggas till att man under tiden har sett en utveckling av sjukdomens förlopp och att många artiklar med intressanta perspektiv har publicerats inom den antroposofiska rörelsen efter att boken kom ut. Jag anser dock att Judith von Halle har gett ett intressant bidrag till förståelsen av Corona-epidemins andliga och fysiska innebörd.

BOKANMÄLAN

Falsklarm om corona?

Felix Nieriker

Titel

*Falsklarm om corona?
Coronaviruspandemin 2020
– fakta och analyser*

Författare

Sucharit Bhakdi och Karina Reiss

Förlag

*Karneval förlag, 116 35 Stockholm
www.karnevalforlag.se
Finns i bokhandeln, även som e-bok.*

Tyska originalet:

Corona Fehlalarm?

*– Daten, Fakten, Hintergründe
Goldegg Verlag GMBH, Wien, Juni 2020*

Professor Sucharit Bhakdi (74), emeritus, mångfaldig prisbelönad specialist i mikrobiologi och infektionsepidemiologi och Karina Reiss (45), professor, som forskar med biokemi, infektioner och cellbiologi i Kiel och har tillsammans gett ut boken "Falsklarm om corona?" vilken i Tyskland under veckor stått på plats ett i bestsellerlistan för faktaböcker. Den har kommit ut på många språk, nu även på svenska. Där heter det på omslagstexten: "De två tyska forskarna ifrågasätter flera av grundpelarna i den etablerade tolkningen av den nya coronaviruspandemin. De hävdar bland annat att SARS-CoV-2 inte är farligare än andra luftvägsvirus, att drakoniska motåtgärder är kontraproduktiva och att vacciner inte behövs."

Jag har under Corona-våren med stor behållning följt flera inlägg och föredrag av S. Bahkdi på Youtube. Under våren spreds i pressen och övriga media dagligen delvis motstridiga och ofta lösryckta siffror och påståenden över smittans omfång och fara vilket spred panik som skapade onödigt stor ångest. Tack vare omfattande kunskap lyckas Sucharit Bhakdi samla alla relevanta fakta om corona med vetenskaplig exakthet. Bilden av sjukdomen som då uppstår är en helt annan än det skrämmande ryktet om ett grasserande killer-virus. Detta verkar befriande. Att ett faktabaserad sanningssökande skänker lugn och öppnar framtidsperspektiv är den enkla men avgörande metoden i Bhakdis mycket pedagogiska framställningar som präglas av ett stort inre lugn.

Och lika klart är budskapen i boken som har ju en fråga i sin titel. "Falsklarm?" Alltså inga cementerade åsikter utan frågor som kan infinna sig när man t.ex. upplever vilka ödesdigra konsekvenser åtgärder i coronatider kan föra med sig om dessa inte genomtänks på ett adekvat sätt. Det är en faktabok på etthundra sidor som riktar sig till en intresserad allmänhet.

Den utgår från förhållanden i Tyskland där makarna är verksamma men vänder sig också till situationer i bl.a. Italien, Spanien, England och frågan ställs om Sveriges möjligen har hanterat coronan bättre än andra....? Vad är en pandemi, hur är det med immunitet och vacciner, vilka indirekta skador kan uppstå genom oproportionerliga åtgärder, vilken roll har WHO, medier, politiker är några av frågor boken går in på. Jag kan, visserligen som icke-fackman, varmt rekommendera den.

Ny antroposofisk litteratur

Tre nytryckta böcker, tillgängliga vid månadsskiftet september/oktober 2020:

De sex Bredvidövningarna – Ny inbunden utgåva

Wrå Förlag

En sammanställning citat där Rudolf Steiner beskriver "De sex bredvidövningarna"- från offentliga föredrag, medlemsföredrag och från de esoteriska timmarna.

Ur Vidars verksamhet

Red: Steffen Hartmann, Torben Maiwald och Anton Kimpfler

Wrå Förlag

När Vidar verkar behövs människor som medvetet och med andlig närvaro kan komma honom till mötes. Denna bok vill inspirera till bildandet av gemenskaper av fria människor och denne ärkeängel. Här har många olika författare kommit till orda, också med små bidrag. På så sätt har ett polyfont verk kommit till där också Vidar kan tala. Denne blivande folksjäl bygger på andlig mångfald, själslig rörlighet och en harmonisk samstämmighet bland människor.

Den som känner Vidars betydelse och känner igen honom i sin själ kommer att upptäcka att människorna i det tjugonde århundradet åter kan ges möjligheten att skåda Kristus. Vidar kommer åter att stå inför oss, som en gemenskapsande för alla i Nord- och Mellaneuropa. Han hölls hemlig i mysterieskolorna som en Gud som skulle få sin mission först i framtiden.

Rudolf Steiner 17 juni 1910

Möjlighet till ett rikt liv En introduktion till antroposofisk socialterapi

av Sara Sörgärde Siegers

Wrå Förlag

Detta är en grundbok om antroposofisk socialterapi som kan läsas av personer som är helt nya men också för medarbetare som vill påminna sig om grunderna och ha som gemensamt diskussionsunderlag. Boken kan även passa anhöriga som vill veta mer om hur vi tänker kring vårt arbete och det vi gör.

Boken tar upp de viktiga grunderna i antroposofisk människosyn generellt som bland annat tredelning, fyrdelning, pedagogiska lagen, 12 sinnen, punkt och krets samt mer praktiska områden som rör socialterapi som arbetsliv, omvårdnad, omsorg om miljön, rytmer i vardagen med mera.

Sara Sörgärde Siegers är socionom och socialterapeut med 20 års erfarenhet av socialterapeutiska och läkepedagogik verksamheter. De senaste åren som förstandare på Ensjöholms by. Denna bok är hennes försök att skriva så att "alla" kan förstå.

Antroposofiska Sällskapet
Årstema 2020–21

”Öva ande- skådande”

del 1 (2)

Goetheanumledningen genom
Christiane Haid

I arbetet med grundstensmeditationen som påbörjades 2016 handlade det mest om de första två övningarna, ”Öva ande-erinrande” och ”Öva ande-besinnande”. Det kommer att fortsättas 2020/2021 med en fördjupning av tredje strofen, ”Öva ande-skådande”.

Vare sig det gäller klimatkrisen, flyktingsströmmen, den växande klyftan mellan arm och rik, allmän meningslöshet och epidemier – överallt ställs frågan efter kunskap som inte enbart tar fokus på symtom, men som istället möjliggör en grundläggande förvandling av omständigheterna. Denna förvandling kan enbart äga rum om vi förstår tänkandets beskaffenhet. Om man tror att det här rör sig om teoretiska diskussioner, underskattar man det faktum att ursprunget och bron till vårt förhållande till världen ligger i tänkandet. Att bli medveten om sig själv i medvetenhetssjälens tidsålder, förutsätter att människan har kunskap om tänkandets väsen. Men det Rudolf Steiner framlägger i Frihetens Filosofi, ligger inte i öppen dager. ”Det hör till tänkandets säregna natur, att den tänkande glömmet tänkandet medan han utövar det. Det är inte tänkandet som sys-selsätter honom, utan tänkandets föremål, som han iakttar.” (kapitel: Tänkan- det i världsuppfattningens tjänst, sid 38) Sådant är tänkandets natur enligt Rudolf Steiner. Men om vi glömmet vad vi gör kan vi inte heller ha följderna inför oss av det som uppstår i nuet genom vårt tänkande. Många av tidens problem uppstår just genom tänkandets självförgätenhet.

Frirum i den egna själen

Det är med hjälp av tänkandet vi gestaltar vårt förhållande till världen och orienterar oss – med hjälp av begreppen vi hämtar i den andliga sfären – i varseblivningarnas värld. Rudolf Steiners filosofiska huvudopus, Frihetens Filosofi, utgör kärnan för förståelsen av kunskapsprocessen och dess samband med världens ideella urgrund. I skriften ”Tröskeln till den andliga världen” (”Die Schwelle zur Geistigen Welt”, GA 17) beskriver Rudolf

Steiner hur tänkandet liknar en ö som utgör en säker klippa i själslivets vågsvall. Till och med tvivlet på tänkandet beror på ett förtroende till tänkandet, vi skulle inte kunna tvivla utan tänkandet.

Den tredje strofen i grundstensmeditationen uppmanar själen att öva ”Ande-skådande i tanke-ro” med målsättningen att i sanning tänka i ”Människo-andegrunder. ”Ande-skådande” uppmanar oss att med tänkandets hjälp ta fokus på det hittills oreflekterade elementet i vårt själsliv. Där vi vanligtvis var helt hän- givna åt föremålen för vårt tänkande, vänder vi oss nu iakttagande till ett liksom andligt mellanrike och ser på det vi har tänkt. Det är första steget som gör oss medvetna om vårt tänkandes aktivitet. Under öv- andets gång kan vi nå ett nästa steg, om vi låter tankarna vi alstrat komma till ro och övar tanke-ro. Då uppstår i själen ett frirum, så att något ur den andliga vär- lden kan komma emot oss.

*Det hör till tänkandets
säregna natur, att den tän-
kande glömmet tänkandet
medan han utövar det. Det
är inte tänkandet som sys-
selsätter honom, utan tän-
kandets föremål, som han
iakttar*

Att infoga sig i världssammanhanget

Under fortsatt övande av ”ande-skå- dande” lär vi oss dessutom att varsebli tankens värld som en andens levande värld där tankarna uttalar sig själv. Ropet ”Öva ande-skådande” öppnar män- niskans frihetsrum. Det är en frihet som gör det möjligt för oss att varsebli gudar- nas eviga mål. Därigenom uppstår en vilja som gör det möjligt för jaget att foga sig in i ett större världssammanhang. Detta steg är den stora uppgiften idag. Läger vi märke till vem vi har mitt emot oss? Ser vi verkligheten naturen, kosmos och medmänniskan som de ursprungligen är i sitt eget väsen? Är vi öppna för att erkän- na behoven, som dessa väsen har i förhål- lande till oss och att gå in på dem? Eller lever vi kvar i förstånds- och gemytssjälen och möter världen som objekt som endast tjänar vårt behag eller som vi kan dra nyt- ta av? Dagens kriser visar hur detta gamla förhållande till världen inte längre bär. Vi upplever hur gamla ordningar och vanor, som tidigare gav stöd, håller på att bryta samman.

*Tänkandet liknar en ö som
utgör en säker klippa i själs-
livets vågsvall.*

Grundstensmeditationen öppnar för oss en ny horisont i tillvaron. ”I an- dens världstankar” kan själen vakna. Detta är andens rum i vilken själen ge- nom tänkandet varseblir sin väsens- artade relation till den ideella världs- grunden, som är tillgänglig för alla människor och i vilken världstankarna har sin hemvist. Världsgunden är ge- mensam för alla människor, även om varje människas intuitioner har sin in- dividuella färg. Den gemensamma käl- lan är dock den ideella urgrunden, som förbinder alla människor med varandra. Detta centrala fundament i andeveten- skapen går knappast att överskatta i sin särart och bärkraft. Men man kan inte tala om att det är något som står till all- mänt förfogande. Tillgången till den ide- ella världsgunden är bunden till själens uppvaknande. Genom övandet av ande- skådande blir den mer och mer synlig för människan. Det är en världsgund som måste uppnås, vars existens förverkligas i samband med att den övande männis- kans andliga färdigheter växer. I livssitu- ationen idag och i den moderna vetenska- pen, som så starkt präglar vår kultur, är en dylik grund – man kunde också säga ett dylikt utvecklingsmål – inte förhan- den. Istället formuleras kunskapsgränser eller man söker en gemensam konsensus i de olika ansatserna.

I förening med hierarkiska väsen

I tänkandet har vi genom antroposo- fins utvecklingsperspektiv formulerat grundstensmeditationen som en öv- ningsväg, en ingång till ett område i vil- ket världs-väsens-ljus uppenbarar sig. Den tredje hierarkins verkan kan upple- vas och tillsammans med den kommer Kristus emot oss. Människan upplever sig förenad i ett kosmiskt sammanhang med hierarkiska väsen.

Del 2 kommer i nästa nummer av tid- ningen, Nr4, 2020!

Ur Anthroposophie weltweit, nr 4/2020
Övers. Red., FN

Vart leder det antroposofiska studiet?

Ron Dunselman

Vägen in i antroposofin börjar med studiet. Samtidigt är detta studium betydligt mer än det tanke-mässiga mötet, utan redan en beröring med dess kraft och liv. Ron Dunselman undersöker dessa perspektiv på det antroposofiska studerandet baserat på Rudolf Steiners uttalanden.

I slutet av sin föredragsserie *De samma och falska vägarna i den andliga forskningen* i Torquay England, 11 - 24 augusti 1924 skildrar Rudolf Steiner hur han för en esoterisk praktik vidare, en praktik som vårdats sedan långa tider. Det hör till den kulturella utvecklingen att det är få människor som utforskar de andliga faktiska omständigheterna, för att sedan meddela detta vetande till andra människor. Framställningen kulminerar med frågan: "Vad är då nödvändigt?", för att genast svara: "Att den åskådningen utvecklas: först måste det utforskas, som ska utforskas ur den andliga världen, genom de människor, som i sitt nuvarande liv kan ta hjälp av krafter ur tidigare inkarnationer, som gör att de har förmågan att kunna utveckla det nödvändiga för att forska; att sedan det som utforskats tas upp av ett antal människor, av allt flera människor, förstås i idéform, såsom det kan förstås. Genom att det som utforskats spirituellt tas emot med sunt förnuft, skapas ur förståelsen grunden för dessa andra människor att verkligen kunna skåda in i den andliga världen. - Ty jag har ju ofta sagt: den absolut sundaste vägen för att verkligen komma in i andliga världen är att först befatta sig med det skrivna, eller med att ta upp det som meddelas ur den andliga världen. Tar man upp dessa tankar, belivas de innerligt och människan kommer inte bara till att förstå, utan också att skåda, allt motsvarande sin karma."¹

I slutet av sin betraktelse talar han om en av de falska vägarna till den andliga världen: "(. . .) när du helt litat på detta vardagsmedvetande, kommer du att få full förståelse för vad som sägs ur initiationsvetenskapen. - Och om man tror att man inte skulle kunna ha en sådan förståelse, innan man själv har förmågan att tränga in i den, så är detta en stor villfarelse. Och det är också en av de falska vägarna som man i vår tid kan beträda, när man säger: Vad har jag med den andliga världen att göra, så länge jag själv inte kan blicka in i den. - Detta är ett av de största, mest farliga och tydligaste

misstagen. Just en sådan rörelse som det Antroposofiska Sällskapet måste skarpt fokusera på detta misstag."¹

Det är allvarliga ord som Rudolf Steiner här uttalar i sitt sista levnads- och arbetsår. I sin bok "Andlig forskning" belyser han den skildrade vägen ur perspektivet invigningsvägens sju nivåer. Den första nivån är "studiet av andevetenskap, där man först använder omdömeskraften, som man förvärvat sig i den fysisk-sinnliga världen." Efter att ha beskrivit de sex följande nivåerna säger han: "Man behöver inte tänka sig nivåerna som att de ska genomföras efter varandra. Skolningen kan snarare ske så, att, alltefter lärjungens individualitet, en föregående nivå bara delvis har fullföljts, när denne börjar öva motsvarande nästa nivå."² Studiet förblir således som en grund för alla följande steg på den högre kunskapens väg. En grund som man ständigt, i kombination med de övningar Steiner gett, kan återvända till.

Dessa Steiners ord i *Andlig forskning* har inspirerat mig, sedan mitt första möte med antroposofin på min 25-årsdag, när en vän skänkte mig den boken ("Det är någonting för dig, Ron!"). Vid den tiden blev jag tillsammans med min fru Milou aktiv i en studiegrupp, som ägnade sig åt Rudolf Steiners skrifter. Det var en sådan glädje att som en liten grupp yngre människor, under ledning av en erfaren, äldre antroposof, under årtal arbeta med dessa böcker! När jag sedan som 50-åring fick uppgiften att skriva ett efterord till den holländska översättningen av cykeln *Das Initiatenbewußtsein*¹ förnam jag de ord av Steiner, som jag beskrev i början, fullt bekräftade och som en uppmuntran till den inslagna vägen. Studiet blev dagligt arbete med en visshet att denna väg är framtidsbetonad och att det krävs långa tidsrymder och många människor, för boken måste, som det beskrivs i Apokalypsen, "smältas, ämnesomsättas".

Studiets teknik

Med avsikt är de skrivna grundverken skrivna med en svår stil. De förutsätter läsarnas goda vilja, när de tar itu med skrifterna. I förordet till *Andlig forskning* skriver Steiner i förordet den 10 januari 1925: "Jag har mycket medvetet strävat efter att inte skapa en bok med populär stil, utan en sådan som gör det nödvändigt att kraftfullt anstränga tänkandet för att komma in i innehållet. Jag har därmed gett mina böcker en sådan karaktär att själva läsandet av dessa redan är en början av den andliga skolningen. För den lugna, ljusfyllda tankeansträngningen som är nödvändig för läsningen, förstärker själskrafterna och gör dem lämpliga för att närma sig den andliga världen."² I förordet till tredje upplagan av boken *Teosofi* kan vi

läsa: "Såsom man i vår tid brukar läsa böcker, kan denna bok inte läsas. I viss mening måste läsaren bearbeta varje sida, ja enskilda satsen. Detta har medvetet eftersträvat, för endast så kan boken bli det för läsaren som den bör bli. Den som bara läser igenom den, har överhuvudtaget inte läst den. Dess sanningar måste upplevas. Andevetenskap har bara i denna mening ett värde."³

Vart för andevetenskapen på detta sätt läsaren? Till väsendet Antroposofia, till Rudolf Steiners själ! För i *Andlig forskning* skriver han: "Det som nämligen kan vetas av översinnligt världsinnehåll, lever i framställaren som levande själsinnehåll; och lever man sig in i detta själsinnehåll, tänder denna inlevelse impulser i den egna själen, som leder till motsvarande översinnliga fakta."² I sin bok *Andlig skolning* uttrycker han i kapitlet "Invigningens nivåer" under "förberedelsen av denna väg till eget skådande" något annat, men med samma innebörd: "Till allt det sagda bör man anknyta ett ivrigt studium av det andeforskaren meddelar världen. Till all andlig skolning hör ett sådant studium som en förberedelse. Och den som skulle vilja använda alla övriga medel, uppnår inte något alls, om han inte tar upp andeforskarens läror. Eftersom dessa läror skapats ur de levande "inre orden", ur den levande kontakten med det andliga, har de själva andligt liv. De är inte endast ord. De är levande krafter. Och när du följer en i detta kunnig person, när du läser en bok, som härstammar ur verklig inre erfarenhet, verkar krafter i din själ, som också gör dig klarseende, såsom naturkrafterna har bildat dina ögon och öron ur ett levande stoff."⁴ Så kan vi konstatera: dessa läror har skapats ur de levande "inre orden", ur "levande ingivelse", de har själva andligt liv, är levande krafter, och då behöver man inte förvånas över att Rudolf Steiner i sitt förord till sjätte upplagan av *Teosofi* skriver att denna bok har "stått inför honom som något levande", när han bearbetade den för en nyupplaga! I studiet har vi alltså kommit in i livets område, vi står under inflytande av livsprocesserna, av vilka jag nu vill koncentrera mig på andningens rytmiska process, på andningen med Rudolf Steiner och med världen.

Världen blir tempel

Vid nyår 1922 håller Rudolf Steiner sitt sista föredrag i Första Goetheanum. Under tiden han talar har flammorna redan tänts mellan bräddväggarna. Han betraktar "templet", för många av de närvarande den gången är Goetheanum andens tempel. "Världen blir till tempel, världen blir till Guds Hus."⁵ "Lever är ju helt och hållet esoteriskt", säger han ett år senare i föredraget 30:e januari 1924⁶, och i sitt tredje brev till medlemmarna den 3:e februari 1924 skriver han: "Livet inne-

håller på alla orter mycket mer esoteriskt, (. . .)”?⁷ Vad menar han med ”esoteriskt”? I det nämnda föredraget: ”(. . .) det esoteriska består i att man just på det mest energiska sätt kan befatta sig med livet och dess djup.” Man kan förstå dessa ord så: genom att leva sig in i författarens själsinnehåll blir det möjligt för läsaren att i sitt livs djup kunna erfara vad Rudolf Steiner omskriver i det följande: ”När sedan lärjungen är tillräckligt uppmärksam på det han nu möter, efter att han trätt i förbindelse med den andlige läraren, då kommer han att kunna märka de mest mångsidiga ting. Han kommer att märka att han numera ”liksom av en slump” har upplevelser och kan iakttä ting, vilka han helt säkert inte hade mött utan en förbindelse med den andlige läraren.”⁸ Det låter som ett personligt liv med Rudolf Steiner och hans läsare och som möjliggjorts genom de egna tankeanstängningarna och de förstärkta själskrafterna. En intim och levande andning mellan läsaren, den andlige läraren och världen har uppstått.

Skildringens karaktär

Vid studiet av Rudolf Steiners grundläggande verk lever man inte bara i texternas innehåll, utan också i deras form, i skildringarnas karaktärer. Det råder enhet mellan innehåll och form. Rudolf Steiner i företalet till fjärde upplagan av *Andlig forskning*: ”Den som är villig att gå in på det här avsedda försöket i framställningen, kommer kanske att märka att mycket av det som omöjligt kan uttryckas i torra ord, istället har eftersträvat i skildringens karaktär. Den är annorlunda exempelvis vid skildringen av Saturn-, annorlunda vid skildringen av Sol-o.s.v. utvecklingen.” Man kommer alltså i en kunskapande stämning för beskrivningarna av jordens planetariska utveckling, de klingar annorlunda än vid beskrivningarna av utvecklingarna av Saturn, Sol och Måne.

Något annat påfallande är de många upprepningarna i texterna. Man borde inte vifta bort dem med; ”Men, det vet jag ju redan!”, för då glömmar man att man har att göra med något levande, med rytmiska processer som hör till livet. Det är ett liv som gynnar den läsande. Som jag uppfattar det, illustrerar Rudolf Steiner detta i *Andlig skolning*, baserat på de många upprepningarna i Buddhas tal och i evangelierna: dessa upprepningar ”motsvarar vissa rytmiska rörelser i eterkroppen. (. . .) Eftersom dessa rörelser är en avbild av bestämda världsrytmer, (. . .) så leder lyssnandet på den vise Buddha människan in i världshemligheterens sammanhang.” På det sättet kommer man till en samklang med världsalltets harmonier.; genom fördomsfritt, djupt upplevande kan det ”genomströmma människan med en salighet, som hon tidigare inte anat fanns”.

Imagination, inspiration, intuition

Det intensiva studielivet med antroposofin utvecklar också anlagen till de översinnliga förmågorna imagination, inspiration, intuition. Rudolf Steiner hade den omvända riktningen; han utgick från sina översinnliga varseblivningar och kunskaper och gestaltade dessa i det skrivna ordet i sina böcker. I det sista förordet till *Andlig forskning* den 10 januari 1925 heter det: ”Innehållet i det andligt skådade kan bara återges i bilder (imaginationer) genom vilka inspirationer talar, som härstammar från intuitivt upplevda andliga väsen.”

Som läsare borde vi utgå från de skrivna orden. För oss kan beskrivningarna av de imaginativa kunskaperna vara en väg för att utveckla de slumrande anlagen till egna imaginativa varseblivningar. Men det betyder ännu inte att känna igen de olika elementen i imaginationerna! För detta måste inspirationen hjälpa till, som framställer relationerna mellan de olika elementen i medvetandet. Och hur kan inspirationen utvecklas? Rudolf Steiner: Man måste ”låta sig försättas från livet i idévärlden till så många känsloupplevelser som möjligt. (. . .) Man kan nästan säga: det är illa nog för någon som kan uppleva sådana tankebyggnader nyktert. För skulle han inte leva i nykterhet, utan genomleva allt genom för honom möjliga känslospänningar och känsloupplösningar, alla stegringar och kriser, alla framsteg och baksteg, alla katastrofer och bebådelse: då skulle just jordmånen för själva inspirationen beredas i honom.”⁸ Och inspirativ kunskap skulle uppstå! Vid djupare meditativa upplevelser kan man få en begynnande aning om ett intuitivt upplevande av de verksamma andliga väsendena i mänsklighetens och jordens utveckling. Man känner då sig innerligt närmare de skildrade andliga väsendena, lär känna dem en aning i deras inre, börjar innerligt förena sig med dem, utan att förlora sig själv i dem.

Vägen har en bevisande karaktär

Hur kan jag veta om jag är på den rätta vägen? Finns det bevis för hur studiet verkar? Även här gäller det som gäller för all andevenskaplig forskningsverksamhet: att bevisen är något som i detta fall inte kan ske utifrån. Rudolf Steiner är i *Andlig forskning* klar över detta: ”Vid andevenskapligt tänkande ligger aktiviteten, som själen vänder mot beviset i det naturvetenskapliga tänkandet, redan i sökandet efter fakta. Man kan inte hitta dessa om inte vägen till dem redan är av bevisande karaktär. Den som verkligen går denna väg har också redan upplevt det bevisande elementet: ingenting kan uppnås med ett utifrån tillfogat bevis. Det har orsakat många missförstånd, att man inte insett denna karaktär hos andevetskapen.”

För att svara på hur studiet verkar hjälper frågan som Rudolf Steiner ställde i sitt julföredrag i Basel 22 december 1922: ”Hur upplever jag Kristusimpulsen i min egen själ?”⁹ Med sitt svar ger han ett kriterium för studiets verkan, som man kan uppfatta som ett ideal. Med följande utsaga av Rudolf Steiner om de andevetskapliga tankarna avslutar jag min betraktelse: ”Försök se att dessa tankar är en verklig föda för själen, försök se att genom dessa tankar är det inte bara tankar som drar in i er själ, utan det är andligt liv ur den andliga världen, som genom dessa tankar kommer in i er själ. Förener er innerligt med dessa tankar och ni kommer då att märka något trefaldigt. Ni kommer att märka att dessa tankar generellt utplånar något i er själva, som särskilt i vår medvetenhets-själstidsålder så tydligt drar in i människosjälarna: (. . .) själviskheten! Om ni börjar märka: dessa tankar dödar egoismen, förlamar själviskheten -, då, mina kära vänner, har ni känt av att de antroposofiskt orienterade andevetskapliga tankarna är genomkristnade. Och när ni dessutom känner, att i det ögonblick något i världen möter er som osanning, antingen genom att ni själva blivit förförda att inte ta så noga på sanningen, eller att osanningen möter er från annat håll, när ni känner att (. . .) en impuls står där bredvid er, som inte vill släppa in osanningen i ert liv, som hela tiden uppmanar er att hålla er till sanningen: (. . .) då har ni hittat det andra slaget av Kristusimpuls. Och när ni för det tredje också känner att det strömmar in någonting från dessa tankar in i kroppen, men särskilt något som verkar i själen, övervinner sjukdom, gör människan frisk, när ni känner dessa tankars förnygrande, uppfreskande, sjukdomsfientliga kraft: då har ni förnummit dessa tankars tredje del av Kristusimpulsen. (. . .) tankar som omedelbart försätter oss i harmoni med världsalltet, eftersom de härstammar från världsalltets harmonier.”

Artikel ur DG nr 33-34 2020. Övers. Red. GN.

Ron Dunselman (1945) är psykolog och konstterapeut. Han arbetade 30 år vid ARTA, en holländsk institution för drogterapi. Mellan 1996 till 2012 var han ordförande för Antroposofiska Sällskapet i Holland och mellan 1996 till 1997 liksom mellan 2001 till 2014 var han dess generalsekreterare. Han var medgrundare av Goetheanum Meditation Initiativ Worldwide. 1996 publicerade han boken ”An Stelle des Ich; Rauschdrogen und ihre Wirkung”; ”In Place of the Self; how drugs work”.

¹ Rudolf Steiner, Das Initiativenbewußtsein, die wahren und die falschen Wege der geistigen Forschung. GA 243

² Rudolf Steiner, Andlig skolning. GA13.

³ Rudolf Steiner, Teosofi. GA 9.

⁴ Rudolf Steiner, Andlig skolning. GA 10

⁵ Rudolf Steiner, föredrag 31.12.1922. GA 219

⁶ Rudolf Steiner, föredrag 30.01.1924 i Dornach, publicerat i: Was in der Antroposophischen Gesellschaft vorgeht.

Nachrichten für deren Mitglieder 5:e årgången, nr 51.

⁷ Rudolf Steiner, Brev till medlemmarna. GA 26

⁸ Rudolf Steiner, Die Stufen der höheren Erkenntnis. GA 12

⁹ Rudolf Steiner, föredrag den 22 december 1918, Basel.

GA 187

Till minne

Medlemmar som rapporterats avlidna sedan förra numret av Forum Antroposofi.

Kajsa-Britta Sandell

* 1931 03 22, † 2020 10 07, Vikbolandet

Sylvia Kling

* 1936 12 08, † 2020 09 21, Järna

Ingeborg Stridell

* 1934 03 26, Hamburg † 2020 08 09, Falun

Rolf G. Kristensson

* 1929 08 09 † 2020 07 19, Göteborg

Lotte Lorenz

* 1918 01 07 † 2020 07 11, Järna

Barbro Aquilon

* 1940 09 16 † 2020 06 10

Karl-Gunnar Öhrner

* 1940 02 29 † 2020 03 18, Nyköping

Vi tar gärna emot nekrologer över avlidna medlemmar, och även icke medlemmar som varit aktiva i antroposofiska sammanhang.

LEVNADSTECKNING

Barbro Aquilon

* 1940 09 16 † 2020 06 10

Barbro är den svenska formen av det grekiska kvinnonamnet Barbara. Namnet betyder främling eller den som talar ett obegripligt språk. Det syftar också på helgonet och martyren Barbara, en viljestark och självständigt tänkande jungfru som levde i ett torn. Sankt Barbara hade inget lätt öde men när det blev som mest smärtsamt uppenbarade sig en ängel och höljde beskyddande in henne i en skinande snövit dräkt.

Det känns inte som en slump att Barbro fick just det här namnet. Hon föddes i jungfruns tecken och hennes karakteristiska personlighetsdrag var just en stark vilja, ett självständigt tänkande och en stor integritet.

Det fanns också stunder i hennes biografi där hon upplevde sig som en oförstådd främling och inte helt kunde nå fram med sina intentioner. I Barbro's svåraste livssituationer kan man emellertid också ana hur hon av den andliga världen höljdes in i en skyddande, kraftgivande ljusmantel.

Barbro föddes i Stockholm den 16 september 1940. Hennes far Enar var röstpedagog och tonsättare, modern Eyvor var handarbetslärarinna och flerfaldig svensk mästare i tennis. Barbro hade en ljus och varm barndom, endast skuggorna från det pågående världskriget skrämde henne. På somrarna seglade familjen tillsammans eller var på det älskade sommarstället dit Barbro, som inte hade några syskon, kunde ta med sig vänner. Hon var en äventyrlig och vig pojkklicka som tyckte om att klättra och brottas. Hängande i knäveckan i en gunga inomhus, imponerade hon på sina kära kusiner Kerstin och Ingrid med att hämta en grammofonskiva, lägga den på skivspelaren och sätta igång den! Hon var två år för gammal för att gå på Kristofferskolan utan började i Adolf Fredriks musikklasser och inspirerades av lärarna och all musik och teater som hon fick lära känna där.

12 år gammal mister Barbro plötsligt sin mor - en tung och mycket smärtsam händelse, speciellt när man står på tröskeln till de känsliga ungdomsåren. Det är inte bara den egna sorgen som hon måste hantera utan hon bär också faderns sorg. Närhet till en inre kraftkälla är den enda förklaringen till att hon klarar av bördan. Året innan hon föddes hade hennes far mött antroposofin och dessa tankegångar blev en självklar del i hennes vardag och samtal med fadern. Barbro växte också upp med Kristensamfundet som granne under åren på Västmannagatan i Stockholm. Minnet av sin mamma höll hon länge levande, men så småningom blev det viktigare för henne att ta del i det som hennes mor upplevde i nuet, i sin nya tillvaro.

Under gymnasietiden växlar Barbro inriktning och läser naturvetenskapliga ämnen med intentionen att bli läkare. Men ödet vill annorlunda. Under en eurytmiuppvisning på Solberga med Lea van der Pals, blir Barbro som träffad av blixten. Eurytmins väsen berör henne i det allra innersta. Redan som tre-åring gjorde hon eurytmi med Gertrud Klingborg, så eurytmi var inte främmande för henne, men nu blev det existentiellt. Lea van der Pals ordnar så att Barbro direkt kan börja på andra året på eurytmiutbildningen i Dornach. Nu är hon 20 år. Under utbildningen lär hon också känna Angelika Tradowsky och en nära vänskap uppstår som kommer att bestå livet ut. Efter utbildningen erbjuds Barbro av Lea att stanna vid Goethanum som medlem i scengruppen men hon beslutar sig trots det för att återvända till Sverige. Hon bör-

jar nu, 23 år gammal att arbeta vid Kristofferskolan där hon kommer att stanna i 21 år. Det är till att börja med inte lätt för den unga eurytmi-lärarinnan, hon kämpar en hård och smärtsam kamp för att ge sitt ämne den respekt det förtjänar. Sakta men säkert erövrar hon sin plats inom det pedagogiska och trofast, med hängivenhet och engagemang, går hon in för sin uppgift. Många är de f.d. elever och kolleger som idag har henne i kärt minne. Barbro är också delaktig när eurytmiutbildningen i Sverige startar upp.

Barbro bär på en stark och outtröttlig impuls att göra Enars musik tillgänglig för fler. Under 70-talet och 80-talet gestaltar hon tillsammans med sin blivande man Bengt och olika musiker och eurytmister en rad konserter och eurytmiföreställningar med utgångspunkt i Enars musik. Hon spelar också in en LP-skiva med musiken där bl a Nicolai Gedda medverkar vilken får fina recensioner och spelas i radio. I sin iver i arbetet med denna musikimpuls gör hon sig också sårbar. Kanske är inte heller omgivningen alltid tillräckligt lyhörd och öppen för det som Barbro och Enar vill förmedla.

Samtidigt med allt detta flyttar de i mitten av 70-talet till Järna, det blir senare en mellanlandning i Mölnbo innan man flyttar till Helgö på Ekerö. Ömsint och uppoffrande vårdar hon sin far som blivit blind. 38 år gammal, när hon passerat den andra mänknuten och biografen får en ny impuls, blir hon och Bengt ett par. Hon har mött sin själsfrände och livskamrat. Två år senare gifter de sig och snart kommer sonen Botvid och dottern Maria. Då finns inte längre Enar kvar i jordelivet. Familjen flyttar till Östergötland och Barbro är nu småbarnsmamma på heltid. Ett nytt viktigt avsnitt tar sin början. Med kärleksfull hängivenhet och vårdande omsorg ägnar hon sig åt barnen och familjelivets glädjeämnen och bekymmer. Samtidigt har hon en eurytmigrupp i Söderköping och arbetar med eurytmin inom förskoleutbildningen. När barnen är i skolåldern flyttar man tillbaka till Ekerö. Då Barbro är 55 år går hon läkeurytmiutbildningen i Dornach och arbetar sedan läkeurytmiskt på Waldorfskolor i Stockholm och i Uppsala. Bengt och Barbro bygger ett hus i Trångsund med en ateljé där de har småkonserter, målarkurser och antroposofiska studier. Barbro's sista 20 år blir en period av reflektion och fördjupning, även om hälsan börjar krångla. Så småningom får hon svårt att gå och de sista åren måste hon sitta i rullstol. 2015 får hon en sepsis och efter det flera svåra maginfektioner.

Livskrafterna sinar oroväckande men det glädjande beskedet att barnbarnet David är på väg, stärker hennes vilja att stanna kvar ännu en tid. In i det sista hämtar Barbro kraft och andlig näring ur eurytmin, musiken och antroposofin. Musikens möjlighet att ge uttryck för det djupast kristligt-mänskliga förblir en hjärteangelägenhet för Barbro in i det sista. De senaste åren arbetar hon intensivt med att översätta själskalendern, en uppgift som hon hinner avsluta innan krafterna tar slut och kroppen säger ifrån. Och så, vid soluppgången den 10 juni och med Bengt och Botvid vid sin sida, träder Barbro beslutsamt ur det jordiska in i det andliga, in i den sfär där ingen är en främling och där alla blir förstådda! Vill vi skänka Barbro glädje på den fortsatta färden så bär vi henne inte enbart i ljusst minne utan låter även våra tankar och vår kärlek med uppriktigt intresse och nyfikenhet följa henne in i den nya tillvaron!

Ylwa Breidenstein

TILL MINNE

Minnesord över Hans Möller

I årsskiftet 2019-2020 befann jag mig på Fårö, och en dag besökte jag ett fantastiskt litet café, öppet året runt lördag, söndag. Där träffade jag Preben Möller med fru, och vi kom i samspråk, och Preben nämnde att Hans skulle fylla 95 år några dagar senare. På Ellen Keyskolan, som Hans initierade i början på 1980-talet, var han den stora versmakaren. Var det någons bemerkelsedag eller annat som hände utöver det vardagliga, så hade Hans ofta en skojig och spirituellt vers till hands. Jag har därför, när Hans fyllt jämnt upp i åldrarna, skickat en vers till honom, han skulle ju också få verser på sin ålders höst tyckte jag.

Efter cafébesöket och samtalet med Preben, vandrade jag hem över heden i snällblåsten, och tänkte på Hans och vad han betytt i mitt liv. En melodi kom till mig, en finsk folkvisa, det passar bra tyckte jag, Hans fru Pirkko kommer ju från Finland. Och medan jag traskade vidare hemåt, fylldes melodin med text, och när jag kom hem, skrev jag ner hela visan.

Att få en melodi och text så där direkt till en människas ära, det tror jag sker endast om man förbundit sig med perso-

nen i fråga, och denne har betytt mycket för en själv.

Melodin med text om smeden Ilmarinen har jag hämtat ur Hans Kloses komposition om Kalevala och här kommer mina verser:

*Hans den gamle waldorfsmeden
fyller årsrikt härförleden.
95 år kan man tänka
många år att sammanlänka.
Skapte skola med den äran
på föräldrarnas begäran.
Ville ge kultur och styrka
på bildning, kunskap han ju yrka.*

*Hans den gamle waldorfsmeden
skapte liv i waldorfleden.
Ville lekfullhet införa
lärare med det beröra.
Stod på händer för att prisa
Schillers tes den visa:
Människan är sann då hon leker
sanningen som sinnen smeker.*

*Hans den gamle waldorfsmeden
följde skolans många skeden.
Ville fredlighet bevara
ibland skolans barnaskara.
Rim och ramsor, danska, norska
eleverna nu fick utforska.
Spel och upptåg, mycket galejer,
till Hans nu detta konterfejjet.*

*Så tack du gamle waldorfsmeden
vi nu alla gott oss reden.
I kappsäcken vi ut i livet
av dig fick mycket till oss givet.
Så vi dig av hjärtat hylla
när du 95 nu fylla!
Skål, gutår och många hurra
hörs i vinterluften surra!!!*

Jag sjöng in text och melodi och skickade till Preben så det kunde bli allsång på Hans stora dag. Jag är otroligt glad att jag fick till denna hälsning, jag visste ju inte då att Hans snart skulle vara borta.

Några minnen från EllenKeyskolan, som illustrerar verserna ovan. En torsdag, när jag kom in i kollegierummet, stod Hans på händer där inne med kommentaren: det är viktigt med lek och rörelse, och, kanske han tillade, att byta perspektiv. Hans såg till att vi inledde kollegierna med lek för att få nya blickar på varandra, något jag tagit med mig till andra skolor jag sedan hamnat på. Och blev det trassel i det sociala kallade han på SEA med Hester Renouf, som hjälpte till att ge oss verktyg att samverka med varandra. Hans gav också oss nya och oerfarna lärare stort förtroende att utvecklas efter våra möjligheter, något som för mig haft stor betydelse.

Hans var en otroligt dynamisk och kraftfull människa, med visioner långt in i framtiden. Det var många projekt han ville genomföra i vår skola, ibland hann vi kollegor inte alltid med i svängarna. Då kunde det som kollega upplevas att Hans galopperade i full karriär, och vi försökte hålla i tyglarna och ropa PTROO, för att få ner tempot. Som jag minns det, kunde det komma till ordväxlingar och tuffa diskussioner, där Hans ville åt ett håll, vi andra åt ett annat.

När Hans var drygt 60 år tror jag, meddelade han kollegiet att han skulle sluta på Ellen Keyskolan. Han upplevde, sa han som jag minns det, att han drog åt ett håll, vi åt ett annat, och att det var bättre att han lämnade oss i frihet att utveckla skolan. På mig gjorde detta beslut ett oerhört starkt intryck, Ellen Keyskolan var Hans "hjärtebarn", och att han klarade av att släppa taget så som han gjorde upplevde jag som storartat. Det säger något om vilken stor och fin själ Hans var.

Inger Ahlberg
Fårö 10 juni 2020

TILL MINNE

Hans Möller Bothmer- gymnastikens främjare

Hans Möller minns vi som en eldsjäl med stora visioner. Han vill se en skola där varje barn får utvecklas i frihet och efter sina egna förutsättningar. En skola där lusten att lära och glädjen i samvaron råder.

I början av 1980-talet fanns en önskan att skapa ytterligare en waldorfskola i Stockholm, förutom Kristofferskolan, som inte räckte till för alla som intresserade sig för waldorfpedagogiken.

Hans Möller var den ledande initiativtagaren med stora visioner och förmåga att hitta mänskliga kontakter och politiska möjligheter.

Hans entusiasm och glada människointresse bidrog till att projektet växte.

1981 var Ellen Key skolan ett faktum och skolan kunde plötsligt efter start i provisoriska lokaler, flytta in i Spånga i ett gammalt slottsliknande hus på ett berg med natur runt omkring! Entusiasmen var stor och många hjälptes åt att iord-

ningställa "slottet" till skola. Varenda litten vrå av det stora huset inreddes undan för undan med stor kreativitet.

Ellen Keyskolan fick växa och bli en betydande waldorfskola!

Att vara med i uppbyggandet av denna skola med Hans som ständigt uppmunttrade och inspirerade på sitt speciella sätt, var för mig som gymnastiklärare mycket betydelsefullt. Hans såg Bothmers gymnastiska fostran som en framtidsimpuls, med jaget i centrum. En anda där alla samverkar och där ingen ska behöva känna sig misslyckad eller utanför.

Som klasslärare deltog Hans med liv och lust i gymnastiken och idrottens äventyr.

I tidskriften På väg 1980 sökte Hans, redan innan Ellen Keyskolan startats, en "Gymnastik och idrottslärare" med Bothmergymnastik.

Fritz von Bothmer skapade den nya gymnastiken redan i den första waldorfskolan i Stuttgart, i samråd med Rudolf Steiner.

Bothmers övningar växte fram i arbetet med eleverna som rörelsegestalter och symboler för varje ålder i samklang med waldorfskolans läroplan.

Hans kom i kontakt med Bothmergymnastiken på 1970-talet och insåg att gymnastiken, den fysiska fostran, har stor be-

tydelse för barnets hela utveckling till fri människa, med jaget som grundpelare i den uppresta hållningen.

2012 var det 100 år sedan det moderna OS spelades i Stockholm.

I Bothmers anda ordnades då ett waldorf OS för 5e klassare, från Sveriges alla waldorfskolor, 400 deltagare. OS-elden tändes vid Kristofferskolan i Bromma och fördes i stafett till Stockholms Stadion.

Hans Möllers tal vid waldorfskolornas olympiad 14 maj 2012

"Vi lever i en tid då tekniken, maskinerna tar över mycket. Det avlastar oss från tungt arbete och ger frihet. Men som allting har det en skuggsida: vi rör oss alldeles för lite, blir stela, kalla och överviktiga. Vi behöver en motvikt!

Rörelsekonsterna. Waldorfskolan visar vägen genom eurytmi, bothmergymnastik och hantverk. - Varje människa rekapitulerar från fosterstadiet hela mänsklighetens evolution under alla uppväxtåren.

I 11 - 12-årsåldern, klass 5, speglar den grekiska epoken med dess fantasifulla, skönhetsälskande väsen och glädje åt idrott, en sund själ i en sund kropp. De olympiska spelen rörde sig inte bara om mätbara resultat, tidtagare och måttband,

utan gällde också rörelsens skönhet och balans, att utveckla hela människan. i Femkampen ser vi ett uttryck för detta.

Så vill vi i waldorfskolan i klass 5 förnya rörelsekonsten, det som vår tid behöver, mindre av tävling mer av harmonisk lek.

En rörelsekonst som utgår från jaget i människan, den uppresta gestaltens under, att kunna röra sig med lätthet i alla plan. Den mänskliga foten, förutsättningen för upprätt hållning, är ett under liksom händerna och armarna. När vi faller och slår oss känner vi smärtsamt tyngdkraftens styrka och kan ändå förvandla den till lätthet i gång och språng. Det är ett under!"

Tack vare Hans kontakter kunde Bothmergymnastik lärarutbildning i Norden starta 1991 på Waldorfseminariet i Kungälv och flyttade senare till Folkhögskolan Vårdinge By. I skrivande stund är utbildningen individuell, och har framtiden för sig.

Hans uttryckte att Bothmergymnaster borde vara med att starta framtida skolor där rörelsekonsterna kan prägla undervisningen i stort.

Dikten som avslutning är Hans Möllers

Gunilla Wennerholm

Den uppresta människan

*till Fritz von Bothmer
Grundare av Bothmergymnastiken
som utgår från jaget i människan*

Inställd i alla dimensioner
Fri i alla riktningar
Är jag människa

Jag sträcker mig mot höjden	J	Här står jag
Jag breder ut mig i vidden		Skådar ut i världen
Jag böjer mig mot djupen		Djupen lyfter jag mot
höjden		
Jag håller mitten		Höjden bär jag ner till oss
Upprätt	A	I vidden
Jag mottar krafterna från höjden		Mot oändligheten
Jag fyller mig med djupen		Löper linjerna ut
I horisonten vilar jag	G	Jag kan stiga åt sidan
Och blir ett med alla		Jag kan gå tillbaka
I det vertikala reser jag mig		Jag kan träda fram
I det sagittala går jag fram		Jag kan skapa
Axlar mitt öde, tar mitt ansvar		I alla plan
Jag reser mig på hårda		I frihet i kärlek
Fasta jorden, min grund		Jag är

Detta är riktningarnas
Stora gåva
Var dags under

LEVNADSTECKNING

Ingeborg (Inkie) Stridell

* 1934 03 26, Hamburg Rahlstedt

† 2020 08 09, Hedemora

Ingeborg, kallad Inkie, Stridell, född Vöedisch växte upp tillsammans med en två år äldre bror Werner och en fem år yngre syster Renate i småstaden Rahlstedt norr om Hamburg, där föräldrarna drev en läderaffär. Far i huset blev inkallad till Wehrmacht i andra världskrigets begynnelse och omkom 1944 i Belgien, en djup sorg för tioåriga Inkie som var så fäst vid sin pappa. Hans önskan att hans barn skulle bli elever vid Waldorfskolan i Hamburg-Wandsbeck gick efter krigets slut i uppfyllelse, till Inkies stora förtjusning. Med föräldrars och vänners insatser restes nya byggnader ur ruinerna.

För Inkies livsglada barnasjäl, fylld av musik, sång, dans och obegränsad energi var Waldorfskolans koncept en välsignelse. Vilken smärta det måste ha inneburit för tolvåringen när det upptäcktes

att hon led av tuberkulos. Inlagd på ett sanatorium fick hon under nio månaders tid säras från familj, skola och vänner till sjukdomen var övervunnen. Senare, efter konfirmationen blev hon mycket aktiv i Kristensamfundets ungdomsrörelse i det legendariska "Schafstall" utanför Hamburg, numera en del av ett biodynamiskt jordbruk. Snart efter avslutat Waldorfgymsnasium, vilket väckt Inkies musikaliska (och språkliga)förmågor, drar hon ut till ett Europa som ännu tyngs av krigets förödelse och är i skriande behov av ungt folk som vill verka för det goda. För Inkies del blir det färja till England, i Hawkwood College hägrar en antroposofisk folkhögskola med enastående föreläsare, som Karl König, Norbert Glas eller Lili Kolisko. Inkie har kommit "rätt". En dag råkar hon och några studiekamrater stå i foajén när föreståndarinnan Miss Margaret Benell kommer förbi och presenterar motorcyklister, två killar från Sverige på en "antroposofisk" europaturné, Ragnar Rudholm och Esbjörn Stridell som skall delta i sommarkonferensen. Ragnar drar vidare till Camphill, men inte Esbjörn. För honom och Inkie öppnar sig portarna till en gemensam framtid som skulle vara i 65 år! Tillsammans med de andra i den unga gruppen från Sverige och England, med bl.a. Ragnar och Grace Rudholm samt Sture Nord smider de planer för Sverige. För där hemma är vård, omsorg och skola för människor med funktionsnedsättning katastrofalt eftersatt. Gemensamt skall de utur antroposofin och impulserna från Camphill bilda "Helhetsskolan" och med den verka konkret för en radikal förnyelse. Medan Esbjörn tillbringar en kort tid på Camphill och därefter arbetar som lärare i Tullinge, tar Inkie hand om barnen till en familj i Stocksund och lär sig svenska. 1956, Inkie är 22, gifter de sig innan de tar ett studieår på Waldorfläroarseminariet i Stuttgart med avstickare in i läkepedagogiken i Hepsisau, där Inkie med begeistring lär sig grunderna i musikterapi med sång och lyraspel. Under tiden har sökandet efter en lämplig plats för den blivande "Helhetsskolan" gått vidare. Initiativgruppen började med en liten barngrupp på Erik Ers Gården i södra Dalarna, innan några av barnen tillsammans med Inkie och Esbjörn i juni 1958 kunde flytta in på Östra Flygeln. Grunden för Dormsjöskolan var lagt! En fantastisk pionjäranda gav kraft och mod till medarbetarna. Det behövdes – man hade till dels att göra med "svåra" barn – men att man växte med uppgifterna var Inkie det bästa exemplet för. Hon ger stödundervisning, undervisar i tyska, lär sig spela lyra, gör

musik med barnen och blir husmor, odlar grönsaker och föder upp hundvalpar vilket ger lite extraslantar. Och så kommer till hennes och Esbjörns lycka egna barn till familjen, 1959 föddes Olov, följt av Solveig, Gabi och Sigyn. Det händer otroligt mycket under uppbyggnadsåren på Dormsjö, många hinder ställer sig i vägen för entusiasterna. Ja, en gång när Inkie är på semester med familjen sommaren 1963 kommer ett samtal från Ragnar; deras nya bostad, Bikupan, har brunnit ner till grunden. Men trots motgång blir läkepedagogiken på Dormsjö en kraft att räkna med. För Inkie och Esbjörn personligen kommer en kris med 32 år när krafterna tar slut och en andningspaus blir väl behövlig, med flytten från elevhemmet kan hon för en tid ägna sig helt åt den egna familjen. Inkie och Esbjörn bygger sig ett vackert eget hem på Notudden när Inkie är 37 år gammal. Det känns tryggt för familjen och gäster från när och fjärran är alltid hjärtligt välkomna till en kopp kaffe, ett samtal eller som övernattningsgäster. Som pionjär möter vi i Inkie en handlingskraftig viljestark personlighet som är medveten om övningens betydelse i läkepedagogiken. Men hon är också en stämningsmänniska, tycker om skira toner från lyran, att spela barockmusik i flöjtensemblen tillsammans med vänner och är förbunden med naturen, älskar liljekonvalj, binas och fåglars musik. Det är som om ett stycke barndomsland har bevarats i henne. Det omgav henne med en ljus aura som utstrålade lätthet och tillförsikt. Hon visste och anade säkert mycket mer är hon kunde fatta i ord. Antroposofin var en viktig del i hennes liv. Hon var mån om att den skulle arbetas med i skolans sammanhang, och vårdade även det gemensamma högskolearbetet. Hon var aktivt med när Kristensamfundet i början på nittioalet etablerade sin verksamhet på Dormsjö, hon ministrerade flitigt.

Med åren började hälsan svikta, Inkie och Esbjörn flyttade till Hedemora. Även här stod dörren öppen för vänner som hade vägarna förbi. Inkies odlarintresse bestod, fast i betydligt mindre skala. Promenaderna tillsammans med Esbjörn i de vackra, blomsterrika omgivningarna blev särskilt givande för Inkie. Med glädje kunde hon följa växternas utveckling under årstiderna. Det sista året försämrades Inkies hälsa och hon vårdades under sin sista tid på Falu lasarett. Kroppen blev svagare och svagare, i det inre var hon samlad, inte rädd för döden och talade ibland om drömmar i det växlande tillstånd mellan liv och död: "Är Ingeborg kvar?" frågade hon en morgon nattsys-

tern. Ja, hon var kvar, ända in i sista ögonblicket av ett så rikt och stort liv. I dödsannonsen kunde man läsa:

Osynlig som en blommas doft och gudomligt fri, så lämnar jag den jord, det stoft man sagt jag skulle bli.

Jag rör mig, svävar fjärrslätt och lyckan saknar ord.

Tänk, hjärtat hade ändå rätt, min själ blir aldrig jord.

Atle Burman

Felix Nieriker

ANNONS

Utökat sortiment av godkända naturmedel i Robygges husapotek

Redan för ett år sedan började vi bygga upp ett litet husapotek när vi fick kännedom om att Weledas butik och postorderverksamhet på Vidarkliniken i Järna skulle upphöra. Där finns svenskregistrerade traditionella växtbaserade läkemedel (TVBL) och homeopatika, de läkemedel från Weleda som fortfarande får säljas i Sverige och läkemedel från andra antroposofiska och homeopatiska tillverkare som helt eller delvis kan ersätta en mindre del av de läkemedel Weledaapoteket tillhandahöll.

Vårt sortiment har utökats under året med bland annat Thuja D6, Ferrum phosphoricum D6, Magnesium phosphoricum D6, Kalium Phosphoricum D6 och många komplexmedel från Dr Reckeweg som är mycket uppskattade av kunderna.

Samtliga produkter finns också i vår webbutik: www.robbygge.se, där det går att läsa innehållsförteckningarna på de medel vi har.

Kontakt: 08-551 50690 eller kundkontakt@robbygge.se

Kallelse till Höstmöte i Antroposofiska Sällskapet

Härmed kallas alla medlemmar till Höstmöte
den 21 november 2020
Kl 13.00–16.00, i Robygge, Ytterjärna

På grund av Coronapandemin är det viktigt att anmäla
sig till sällskapets kontor innan mötet äger rum.
Sista anmälningdag 17/11 2020!

Anmälningen kan göras med e-post eller vanlig post.
e-post: kontakt@antroposofi.nu, postadress: Kulturcentrum Järna 15, 15391 Järna

Välkommen till årets Höstmöte i Antroposofiska Sällskapet

Vi hoppas att så många som möjligt kan ta sig tid att delta vid Höstmötet, så vi får en rikare bild av medlemmarnas önskemål.

Kan du inte komma så är du välkommen att kontakta oss innan mötet!

Väl mött!
önskar styrelsen

Förslag till dagordning

Vi föreslår följande dagordning till höstmötet:

1. Mötets öppnande
2. Val av ordförande, sekreterare, två justerare, tillika rösträknare
3. Mötets stadgeenliga utlysning
4. Fastställande av dagordning
5. Fastställande av röstlängd
6. Verksamhetsplan för 2021
7. Budget för 2021
8. Medlemsavgift för 2021
9. Inkomna motioner
10. Fastställande av tidpunkt för kommande möte samt sista motionsdag
11. Övriga frågor
12. Mötets avslutande

Förslag till Antroposofiska Sällskapets verksamhetsplan 2021

Styrelsens övergripande uppgift är att hantera Antroposofiska sällskapets ekonomi och arbeta för föreningens ändamål. Följande områden kommer att bearbetas 2021:

- Ekonomi - god struktur och ordning. Styrelsen fortsätter sin planering avseende arvspengarna. Långsiktig ekonomisk strategi i förhållande till medlemmarnas åldersstruktur.
  - Vintermöte 2021
  - Sommar- och vinterverkstad
  - Sommarutställning
  - Sektionssamråd
  - Retreater; meditationsarbete.
  - Klasstimmar; projektering omkring att genomföra alla klasstimmar i ett svep
  - Arbetsmöte med styrelsen för att konsolidera arbetet
  - Open-space träffar genomförs
  - Projektering av ett forskningscentrum, och utveckla ett arkiv
  - Utgivning av böcker; på ett tidsenligt vis
  - Fortsatt utveckling av digitala möjligheter till möten
  - Strategiskt arbete i förhållande till ungdomar och unga vuxna
  - Publicering av föreningens policys på hemsida och i tidskriften
- Sammankomsterna under 2021 kommer att genomföras och arrangeras i enlighet men de möjligheter som vi har i förhållande till FHM:s rekommendationer.

Förslag till medlemsavgift för 2021

Ordinarie 1200kr/år
Studera 300kr/år

Motioner

Inga motioner har inkommit.

Kommentarer tillv budgeten 2021

De feta siffrorna markerar större förändringar gentemot innevarande år.

3993 Förevarande år har inneburit redovisning av de testamentsgåvor vi erhållit. För 2020 har den stora posten varit att en Akeliusfond har överförts som gåva till oss.

4020 Här försöker vi ge den summa till sektionerna som finns i deras uppskattning av lanerad verksamhet 2021. Den största enskilda posten är 250 00 till mysteriedramerna.

6994 Antroposofiska Bokförlaget har kommit igång med sin verksamhet och har som främsta intention att publicera Rudolf Steiners verk på svenska. Antroposofiska sällskapet ser det som en viktig impuls för framtiden att dessa böcker finns tillgängliga. Förlaget tittar också på hur de skall finnas tillgängliga digitalt.

6996 Ett initiativ att samla och katalogisera alla forskningsresultat som hittills finns tillgängliga.

7010 Lön till generalsekreterare, kansli, städning. Dessutom en fråga till höstmötet vad gäller arvodering för styrelsearbetet. Skulle det förbättra möjligheterna att hitta yngre ledamöter? Ersättningen skulle kunna vara 0,5 basbelopp/år? Vilket innebär en kostnad på 160 000 per år vid fem ledamöter.

1354 För att hjälpa till med avvecklingen av pensionskassan Prometheus har vi köpt deras medlemsandelar i Ekobanken. Dessa kommer att avyttras med mellan 10-20 % per år i samarbete med Ekobanken. Antroposofiska sällskapet kommer så som det ser ut idag att göra en vinst när andelarna avyttras.

1355 Den nu färdigöverförda fonden i Akelius invest.

Sammanfattningsvis räcker de medel som har kommit in i form av donationer i ca 10 år om vi fortsätter med denna takt av satsningar på att förnya och förbättra antroposofin i Sverige.

Protokoll fört vid årsmöte i Antroposofiska Sällskapet i Sverige

Den 5 september 2020 i Robbyge, Ytterjärna

34 medlemmar närvarade vid årsmötet.
Bilagor: Röstlängd/närvarolista, internrevisorns rapport, revisionsberättelse och stadgar (dessa är ej med i tidningen).

1 Öppnande av stämman

Mats-Ola Ohlsson öppnade årsmötetsförhandlingarna, hälsade de närvarande välkomna och framförde hälsningar ifrån kassören Erland Kornfeld och Sussie Hansen som inte kunde närvara.

2 Fastställande av röstlängd

De närvarande noterades i en lista, så att en namnlista skulle finnas som underlag för röstlängd, för den händelse att rösträkning skulle bli aktuellt.

3 Val av mötesordförande

Till ordförande valdes Pär Granstedt.

4 Val av protokollförare och två justerare, tillika rösträknare

Till sekreterare valdes Joel Hallklint.
Till justerare tillika rösträknare valdes Erika Molin och Jürgen Vater.

5 Fastställande att mötet är stadgeenligt utlyst

Att mötet blivit stadgeenligt utlyst bejakades. Kallelsen hade postats tre veckor före mötet som i år var senarelagt p.g.a. coronapandemin.

6 Fastställande av dagordning

Den föreslagna dagordningen fastställdes med följande ändringar:
Efter punkt 11, som punkt 12 Val av landsrepresentant – förslag av styrelserna i Dornach och Sverige samt valberedningen. Och en övrig fråga lades till: Om arbetet med Mysteriedramerna.

7 Verksamhetsberättelse 2019

Styrelsens verksamhetsberättelse föredrogs av Mats-Ola Ohlsson.
Verksamhetsberättelse 2019 lades till handlingarna.

8 Revisorernas berättelser

Del av revisionsberättelsen från Göran Målquist lästes upp av Ilve Steiber.
Internrevisor Torsten Lundberg avlade sin rapport.
Revisionsberättelserna lades till handlingarna.

9 Fastställande av resultat- och balansräkning

Föreningens balans- och resultaträkning föredrogs av Ilve Steiber.
Resultat- och balansräkning godkändes av mötet, samt uppdrog åt styrelsen att på årsmötet 2021 avlägga en rapport över de olika arven som tilldelats föreningen.
Balans- och resultaträkning lades till handlingarna.

10 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen

Årsmötet beviljade styrelsen ansvarsfrihet för 2019 års förvaltning.

11 Uppföljning av budget och verksamhetsplan

Budget och verksamhetsplan från Höstmötet 2019 föredrogs. Kassören hälsade till mötet att föreningen haft liten verksamhet p.g.a. coronapandemin.

12 Val av landsrepresentant – förslag av styrelserna i Dornach och Sverige samt valberedningen

Föreslagen till nyval som landsrepresentant (Generalsekreterare): Janne Silvasti.
Årsmötet beslutade enligt förslag.

13 Val av styrelse

Avgick: Regula Nilo-Schulthess "för att ge plats åt en ny generation".
I tur att avgå: Mats-Ola Ohlsson efter 12 år som generalsekreterare.

Valberedningens förslag: För nyval: Annie Meijer, Maria Norberg och Sussie Hansen.
För omval: Janne Silvasti.

Årsmötet beslutade enligt förslaget. Styrelsens ledamöter 2020-21: Erland Kornfeld, Annie Meijer, Ilve Steiber, Maria Norberg, Janne Silvasti och Sussie Hansen.

14 Val av revisorer

Valberedningens förslag: Förslag till revisor: omval av Göran Målkvist.
Förslag till internrevisor: omval av Torsten Lundberg. Samt att val av ny internrevisor förbereds till nästa årsmöte 2021.
Årsmötet beslutade enligt förslaget.

15 Val av valberedning

I tur att avgå: Nina Ljungquist, Jürgen Vater och Susanne Almgren.
Valberedningens förslag: nyval av Pernilla Fogelqvist, Marius Wahl Gran och Benedikt von Schoultz.
Årsmötet beslutade enligt förslaget.

I diskussionen påpekades det problematiska med att ordförande och kassör är samma person. Det framkom att frågan behandlas i samtal om den ekonomiska förvaltningen mellan styrelsen och en grupp intresserade medlemmar, och att styrelsen avser att återkomma i frågan till höstmötet.

16 Stadgeändring

Ett andra bekräftande beslut av Höstmötets (2019) beslut till ändring av punkterna 10 och 11 i stadgarna:

I punkt 10 stryks sista raden i andra stycket: "Omval kan ske högst tre gånger i följd."

I punkt 11 stryks sista raden: "Omval kan ske tre gånger i följd."

Årsmötet bekräftade Höstmötets beslut.

17 Motioner och styrelsens förslag

Inga motioner hade inkommit.

18 Fastställande av tidpunkt för höstmötet 2019

Datum för höstmöte fastställdes till 21 november 2020.

19 Övriga frågor som rör föreningen

Ulrike von Schoultz berättade om arbetet med mysteriedramerna i Järna som pågått sedan 2011, och blivit väldigt uppskattat av både publik och medverkande. En diskussion fördes om A. Sällskapet utlovade ekonomiska stöd och om möjligheten att stödja projektet framöver. Arbetet har påverkats starkt av coronapandemin.

Årsmötet uppmanade styrelsen att i samråd med dramagruppen diskutera fram en lösning som säkerställer att dramaarbetet kan fortsätta.

20 Stämmans avslutande

Regula Nilo tackade alla som deltagit i årsmötet och grundstenen lästes av Mats-Ola Ohlson.

Vid protokollet: Joel Hallklint

Justeras: Erika Molin & Jürgen Vater

Kalendarium för Antroposofiska Sällskapet

Titta gärna in i kalendariet på vår hemsida - där kan finnas annonser för nya händelser och möten!
antroposofi.nu/kalender

Anmälningar till sällskapets aktiviteter görs, om inget annat nämnts, till sekretariatet på: 08-554 302 20 eller kontakt@antroposofi.nu

---

14 november

Högtidligt månadsfirande
Kl 18-22 i Robygge, Ytterjärna

---

21 november

Höstmöte i Antroposofiska Sällskapet
Se kallelse i denna tidning.

20-22 november

Kristus mellan Lucifer och Ahriman
Föredrag & seminarium
med Are Thoresen
Se kallelse i denna tidning.
Seminarium med Are Thoresen
Om förvandlingen av sjukdomsframkallande krafter i terapeutiskt arbete och transformation av skadliga effekter av den moderna teknologin

Föredrag av Are Thoresen
Fredag 20. november kl. 19
Om den nordiska invigningsvägen och betydelsen av den kristna förvandlingen i terapeutiskt arbete och i samband med skadliga effekter av den moderna teknologin.
Plats: Antroposofiska Sällskapets lokal i Robygge

Workshop med Are Thoresen
Lördag 21. november kl. 9.30-14.30
Söndag 22. november kl. 9.30-14.00
Övningar i arbetet med transformation av sjukdomsframkallande krafter och skadliga energier i vår miljö.
Plats: Ytterjärna Kulturcentrum, Vita huset

Are Thoresen (f.1952) är veterinär och akupunktör, som har utvecklat en egen metod som terapeut inom holistisk medicin. Han är författare till flera böcker som handlar om veterinärmedicin, transformation och förvandling inom läkekonst, upplevelserna av elementarvärlden och den andliga världen bortom tröskeln.

Kostnad:
Föredrag kr. 100 - Workshop 2 dagar kr. 700 - Hela seminariet kr. 800

Arrangör:
För Antroposofiska Sällskapet
Iona Vad och Berit Frøseth

OBS anmälan till seminariet så att det tillåtna antalet inte överskrider!
[kontakt\(at\)antroposofi.nu](mailto:kontakt(at)antroposofi.nu), 08-554 302 20

Vi rättar oss vid alla mötestillfällen efter gällande restriktioner från folkhälsomyndigheten vad gäller publikantalet.

Reservation
P.g.a. pandemin kan möjligheten att resa till Sverige snabbt ändras.

---

12 december

Högtidligt månadsfirande
Kl 18-22 i Robygge, Ytterjärna

---

9 januari

Vintermöte i Järna
Program kommer senare!

Goetheanum

Living Connections

Meditation inspirerad av antroposofi
22-25 april 2021, Goetheanum

“Living Connections, kommer att vara ett möte med mångfalden i antroposofisk meditation. För alla människor som vill närma sig existentiella livsfrågor, i vardagen och i det professionella livet, och övande närma sig ett självständigt om-döme. Genom ett öppet utbyte av erfarenheter och metoder, visas på en individuell ansvarstagande väg. Den levande förbindelsen mellan alla övande människor är horisonten för den här händelsen.

Websida: www.living-connections.info

TRUST

Internationell studentkonferens

6-10 april 2021, Goetheanum

To all High School Students Worldwide - you are invited!

Trust is an important and versatile foundation in our lives that can be experienced on three levels:

In the personal sphere, trust can be summed up as “self-confidence”. On the interpersonal level, trusting each other, as well as responsibility and belief in loyalty, are related to each other. From a social perspective, also reflected in politics, the personal meets the interpersonal level. Only through a balance between one's contribution to society and the individual benefit arising from such contribution, can a harmonious-functioning community be created. It is important that we question trust but not to doubt it, in order to enter with confidence a path towards the future.

At the “Trust” conference we will deal with aspects of ourselves, each other, and society. Through this theme, we invite you to work with questions of the future, which concern us all.

More information www.isc.international

Din E-post?

Sänd oss gärna din e-postadress till kontakt@antroposofi.nu
Det är fortfarande många medlemmar som vi inte når med e-postutskicken

STOCKHOLM

Stockholmskretsen

Föreningen Stockholmskretsen är en ekonomiskt fristående förening inom Antroposofiska sällskapet i Sverige.

Stockholmskretsens uppgift formuleras i stadgarna: att "initiera, bedriva, samordna och understödja ideell antroposofisk verksamhet i Stockholm med omnejd". Detta sker bl a genom våra olika verksamheter i lokalen på Hagagatan 14. Där finns ett bibliotek med antroposofisk litteratur och viss försäljning och hålls föreläsningar, konstnärliga arrangemang kursverksamhet och studiegrupper.

Som medlem i Antroposofiska sällskapet kan du också bli medlem i Stockholmskretsen genom att sätta in årsavgiften 300-500 kr på vårt bankgirokonto: 474-3167 - OBS viktigt: ange "medlemsbidrag", ditt namn och vilket år det gäller.

Är du inte medlem i Antroposofiska sällskapet så kan du ändå stödja oss genom att sätta in valfritt belopp på samma konto, ange "gåva". Vår verksamhet kan endast till en del bäras av medlemsbidragen och förutsätter till stor del frivilliga gåvor.

Bibliotek och antikvariat
Hagagatan 14, 113 48 Stockholm
Tel: 08-34 87 41
T-bana: Odenplan, nära Stadsbiblioteket
Antroposofisk litteratur på svenska, tyska och engelska
Ordförande: Annika Stigdotter
tel 08-660 93 13

Hemsida:
www.antroposofi.nu/stockholm
- se där under: Lokalavdelningar
Facebook:
Stockholmskretsen - Antroposofiska sällskapet
Stockholmskretsens Bankgiro: 474-3167 (medlemsbidrag, gåvor)

Öppettider: tisdagar kl 16-18
Välkommen!

Kursverksamheter

- Luncheurytmi - livets, människans och naturens rörelser
  - Måla med växtfärger eller olja
- Se hemsidan för aktuell och all övrig information
www.antroposofi.nu/stockholm

Kalendarium

Lokal: Hagagatan 14
Evenemang/föredrag kostar 100 kr;
pens/stud: 80 kr
kontant betalning och Swish!

Pga corona-situationen behöver vi veta hur många som kommer till våra arrangemang
Anmäl dig därför innan till stockholmskretsen@antroposofi.nu
eller sms/ring till 070-285 65 56

Tisdag 10 november kl 19

Läkeurytmi
Elisabeth Broager Grøn

Onsdag 18 november kl 19

Ny studiegrupp:
Arbete med skolningsvägen
Vi startar en ny studiegrupp med Erland Kornfeld där vi arbetar med skolningsvägen och meditation.
Vi vill träffas en gång i månaden.
Alla intresserade är välkomna delta!

Lördag 21 november kl 15

OBS veckodagen!
Glimtar ur en eurytmiresa
Liselotte Vater
- samarr med Eurytmiföreningen

Tisdag 24 november kl 19

Intryck från det biodynamiska arbetet i Kina - Thomas Lüthi

Torsdag 26 november kl 19

Samtal om biståndsarbetet
arr: SOFIA -
SamarbetsOrganisationen För internationella Initiativ på Antroposofisk grund

Tisdag 8 december kl 19

Inför julen - konstnärligt program

Måndag 21 december kl 19

OBS veckodagen!
Midvinterfirande - Mikael Gejel

Konstnärliga evenemang

Lokal: Hagagatan 14

Onsdag 4 november kl 10
och

Onsdag 11 november kl 10

Svanprinsessan, musik- och dansteater för barn

Söndag 22 november kl 18

Kreativ musikafton

Söndag 20 december kl 18

Julkonsert

NORRKÖPING

Norrköpingsgruppen

Antroposofiska Sällskapet Norrköpingsgruppen är en lokal sammanslutning av medlemmar i det Allmänna Antroposofiska Sällskapet.

Antroposofiska Sällskapet är en religiöst och partipolitiskt obunden organisation som har till syfte att stödja en fri högskola för antroposofisk forskning. Högskolan arbetar med att utforska sambandet mellan de andliga-ickemateriella sidorna av människan och den materiella världen, och dess ursprung och mening. Metoden är meditation och praktiskt arbete.

Denna forskning har inspirerat arbetet i många olika verksamheter, t.ex. waldorfpedagogik, biodynamiskt jordbruk, antroposofisk läkekonst, läkepedagogik, olika konstarter som arkitektur, eurytmi m.m.

Antroposofiska Sällskapet är öppet för alla som ser något berättigat i antroposofi. Den som har frågor eller vill bli medlem av Antroposofiska Sällskapet kan vända sig till någon i styrelsen för Norrköpingsgruppen.

Norrköpingsgruppen har en lokal för sammankomster och där finns ett bibliotek med huvudsakligen böcker och föredrag av Rudolf Steiner.

Adress:
Hagebygatan 69, 603 52 Norrköping.
E-post: antroposofi.norrkp@telia.com
Bankgiro: 5861-0254
Hemsida:
www.antroposofi.nu/norrkoping

Vid bokning av lokalen kontakta Kerstin Hallström tel. 0733-38 58 53

Biblioteket har öppet tisdagar 18.00 - 18.30 under tiden september till och med maj. Övrig tid: kontakta någon i styrelsen.

Program med kursutbud på hemsidan!
www.antroposofi.nu/norrkoping

Vill du veta mer om antroposofi, eurytmi, musik, waldorfpedagogik och social tregrening? Vi ordnar kurser, workshops och studiedagar på teman i anslutning till antroposofi, antingen i vår lokal i Norrköping eller lokalt hos er. Förfrågningar och intresseanmälan:

Maivor Forster, tel. 0739 - 792 338.

Tisdagsgruppen

Start tisdagen den 1 sept. kl. 18.30-19.45. Vi börjar höstens arbete med studium av bl a "Grundstensmeditationen" av S Prokofieff. Kontaktperson: Maivor Forster. tel. 0739 - 792 338. Nya deltagare är välkomna!

Vitaliserande eurytmi

Välkomna till stärkande och livgivande eurytmi i grupp i Ensjöholms vackra sal. Åtta onsdagar 18.00 med start 16/9. Anmälan till Elisabeth Löve 0760-29 49 58
 Kostnad 500 kr

Meditation

Sönd 13/9, 11/10, 8/11 och 6/12 kl. 17.-18.30 på Hagebygatan 69. Introduktion, övningar och samtal. En väg till att praktisera antroposofisk meditation. Vi börjar om med "När vetskap blir till kärlek - Meditation som kunskapsmetod" av Arthur Zajonc. Nya deltagare är varmt välkomna. Anmälan görs till Dori Inderbitzin. tel: 0737- 23 00 88 el. 0121- 133 43.

"Te hos Sofie" på söndagar

Start onsdagen 26 aug kl. 18:30 - 20:30 Sedan gruppen startade 2017 har vi studerat boken Teosofi och studerar nu Andlig Skolning. Nya medlemmar är varmt välkomna! Vi varvar bokstudierna med att då och då bjuda in mer erfarna personer till samtal kring olika relevanta ämnen. Mötena sker varje onsdag i lokalen på Hagebygatan 69. Kontaktperson: Eskil Hallström. Tel. 0706-98 18 88 eller eskil.hallstrom@gmail.com

Kalendarium

Lörd 28 nov

kl. 11-15 Rudolf Steinerskolans Julbasar med bokbord.

Arr: Rudolf Steinerskolan i Norrköping. För info se www.rudolfsteinerskolan.se

Onsd 2 dec

Ensjöholms by arrangerar ljusfest och julmarknad

Plats: Ensjöholms by. Tid: onsd 4 dec kl. 16 - 19. Se: www.ensjoholm.se

Sönd 6 dec

Eurytmi och Julföredrag

Eurytmi med Moving Art Company och medverkande barn och ungdomar. Julföredrag av Ursula Flatters, läkare och eurytmist. Plats: Ensjöholm.

Tid: sönd den 6 dec kl. 16.00. Inträde 100 kr. Medarrangör: Ensjöholms By.

Onsd 6 jan

Trettondagsfirande med Trekonungatema

Plats: Hagebygatan 69. Tid: månd 6 jan 2020 kl. 16.00-17.30. Kaffe och kaka.

Föredrag:

HUR VI KAN STÖDJA BARNNS UTVECKLING I DE OLIKA ÅLDRARNA? av Susanne Wärnhjelm, barnläkare.

Plats: Rudolf Steinerskolan i Norrköping, Spårgatan 17.

Tid: tisdagar 5 nov kl. 18.00-20.00.

0-7 år 22 september

7-14 år 13 oktober

14-21 år 3 November

Arrangeras i samverkan mellan Antroposofiska Sällskapet Norrköpingsgruppen, Studieförbundet, Rudolf Steinerskolan i Norrköping

Antroposofi 2.0 - Social innovation med antroposofisk människosyn

Antroposofi 2.0 (A2) är en öppen utvecklingsplattform för nya ledarskaps- och organisationsformer inom antroposofiskt orienterade verksamheter. Vi är ett gräsrotsinitiativ som startade i augusti 2020 utifrån en övertygelse om ett aktuellt behov för utveckling av dessa verksamheter. Se vår hemsida antroposofi20.se.

Våra mål

Vår mission är att bidra till skapandet av hållbara demokratiska organisationer som bygger både på social innovation och antroposofisk människosyn i en tid som präglas av new public management. I Djupare syfte ligger i ett upphöjande av det kollektiva andligt-sociala medvetandet i antroposofiskt orienterade verksamheter som kan berättiga deras existens i vår tid.

Antroposofi 2.0 har två grundläggande uppdrag. Det första uppdraget ligger i att genom artiklar på antroposofi20.se lyfta och belysa nya ledarskaps- och organisationsformer som bygger på samma holistiska människosyn som antroposofin. Det andra uppdraget är att sträva efter praktisk tillämpning av dessa principer och former genom gemensamt studium, samtal, utbildning och handledning. Eftersom vi vill även praktiskt bidra till att utveckla de antroposofiskt orienterade verksamheterna som waldorfskolor mm., så består vi gärna även med ev. fortbildning, studiedagar och handledning inom ledarskaps- och organisationsutveckling. Våra processer inkluderar medarbetare i operativ verksamhet, ledare, ledningsgrupper och styrelser.

Vision om social hållbarhet

Självstyrande organisationsformer är enligt oss en grundläggande förutsättning för att en organisation ska vara både hälsosam och effektiv. Demokrati, hälsa och effektivitet är tre grundaspekter av social hållbarhet som i sin tur kräver rätt applicering av tregreningsprinciperna frihet, jämlikhet och solidaritet.

Genom att skapa fungerande demokratiska organisationer som bygger på dessa principer, holistisk människosyn och innovativa metoder kan antroposofin visa en hållbar väg in i en ny tidsålder. Vi tror att hållbara organisationer är inte bara möjliga, utan även nödvändiga för en jordad framtid.

Var med och medskapa A2!

Vi välkomnar alla att bidra till utvecklingen av denna plattform, till exempel genom att skriva en artikel mm. Målet är att vi ska vara flera människor som bidrar med flera perspektiv. Vi är i början av en resa som vi behöver förverkliga tillsammans!

Vänligen Vitek Ronovsky, initiativtagare till A2. --- antroposofi20.se ---

ANNONS

TRIA – tregrening i arbetslivet

TRIA – social tregrening i arbetslivet – är branschen som organiserar antroposofiskt orienterade huvudmän i Arbetsgivaralliansen. Vår rådgivare Jenny Stake Fredriksson, som främst svarar på frågor inom vård och omsorg, kan nås på telefon 08-545 912 17, jenny.stake-fredriksson@arbetsgivaralliansen.se. Hon flankeras av vår tidigare branschansvarige Jonas Bergman, som har skolfrågor på sin palett och kan nås på 08-545 912 08, jonas.bergman@arbetsalliansen.se.

Den framflyttade årsstämman i Arbetsgivaralliansen, Aa, som hålls vartannat år, ägde slutligen rum den 15 september i digital form och präglades av en livlig och intressant diskussion. De två senaste åren har nämligen varit mycket händelserika, då Aa på KFO:s initiativ gick sin egen väg och lämnade sin samverkan kring servicebolaget Athene och flyttade till nya lokaler på Flemminggatan 7 i Stockholm.

Till ny ordförande i Aa valdes Anders Larsson efter Torsten Fribergs 20-åriga ledning.

TRIA har fått en ny styrelsesammansättning – nyinvalda ledamöter är Pernilla Frii, Mariagården (Umeå), Anna Gribble Greider, Förskolan Viljan (Örebro) och John Green Kalmar Waldorfskola, som hälsas varmt välkomna!

Följande ledamöter omvaldes: John Östlund, som utsågs till att axla TRIAs ordförandeskap, Sofia Edgren, som invaldes i Aa:s styrelse samt undertecknad.

Styrelsen kommer närmast att utarbeta en aktuell verksamhetsplan. Avtalsfrågor är ju ständigt aktuella, speciellt i dessa C-19 tider med förlängda kollektivavtalsstider. Viktigt för TRIA-medlemmarna är att uppmärksamma värden av lokalavtalen och även se över möjligheten att upprätta nya vid behov.

En ny statlig utredning, som handlar om en översyn av LSS-insatser kommer att besvaras av Aa i form av ett remissvar under hösten.

På Aa:s hemsida www.arbetsgivaralliansen.se kan du ta del av aktualiteter av olika slag och även ta del av Aa:s kursutbud, som för närvarande sker i form av webinarier.

TRIA har som mål att utifrån idén om den sociala tregreningen inspirera huvudmän att bl.a utveckla socialt hållbart ledarskap:

- Ett fritt kreativt och socialt liv, som ger mening och möjlighet till personlig utveckling och initiativtagande under ansvar

- Ett rättsliv präglat av alla människors lika värde med rättigheter och skyldigheter

- Ett solidariskt förhållningssätt i arbetsliv och ekonomi där olika prestationer styrs av behov.

Hälsar branschrådet TRIA genom Rüdiger Neuschütz

ANNONS

Medarbetareförbundet - MeF

Vi är fackförbundet för alla medarbetare i de antroposofiska verksamheterna

Vårt uppdrag är att stödja samverkan mellan jämlikar – i levande organisationer!

MeF är till för alla medarbetare oavsett vad man arbetar med. MeF ger medlemmarna stöd utifrån en unik kombination av kunskap i arbetsrätt och bred erfarenhet av antroposofisk självförvaltning.

Vi har god kännedom om antroposofiska verksamheters olika särart, organisation och kultur. De medarbetare som vill utveckla samverkan och medinflytande i verksamheterna kan därför få ett bra stöd av MeFs kollektivavtal. De verksamheter som ser det som ett stort värde i medarbetarnas delaktighet och medansvar kan också de få ett bra stöd av MeFs kollektivavtal.

Vår nya avtalspart:

Arbetsgivaralliansen-TRIA

Under 2017 upphörde HF med sin verksamhet och istället bildades en ny bransch inom Arbetsgivaralliansen: TRIA, som är en förkortning av Tregrening i arbetslivet.

De centrala avtal vi har med TRIA är tills vidare i form av sk "Hängavtal" på Arbetsgivaralliansens avtal: "vård/omsorg" och "skola/utbildning". Hängavatlen har TRIA tecknat med Medarbetareförbundet, Kommun, Lärarnas Samverkansråd och Vision.

Lokal avtal

I anslutning till detta behöver de lokala avtalen ses över. MeF arbetar just nu mycket med att hjälpa alla verksamheter att ta fram nya lokala avtal.

Kansliet i Järna

Vårt kansli är bemannat de flesta dagar på oregelbundna tider. Vi ofta är på resa till medlemmar på arbetsplatser runt om i landet.

Enklast når du oss via mail på info@mef.se eller på våra telefoner:

Per Hallström 0736-849 366
HelenaYli-Koski 0704-14 94 34.

Bli medlem du också!

Styrelsen och medarbetarna genom Per Hallström och Helena Yli-Koski

ANNONS

Föreningen SOFIA mobiliserar!

Först och främst vill vi tacka alla som trofast stöder verksamheten genom åren!

SOFIAs jordbruksprojekt hjälper många fattiga småbönder att få bättre och mer hälsosamma produkter och en bättre ekonomi. Vårt arbete med skolor ger ungdomar en chans till en ljusare framtid.

Vi uppmanar alla som ser betydelsen av SOFIAs biståndsarbete att ge ett ekonomiskt stöd till projektadministrationen, som innebär planering och ansökan av medel hos ForumCiv samt uppföljning och rapportering av projekten. Dit hör också en administrativ resurs för att hantera gåvomedel som vidarebefordras till projekten.

Föreningen SOFIA har under en period varit underbemannad och tar nu nya tag – med nya, engagerade medarbetare och nya initiativ! Det innebär en mer omfattande projektverksamhet och ger möjlighet till mer stöd från ForumCiv för det administrativa arbetet.

Vi kommer gärna och berättar om vårt arbete för dem som är intresserade, såväl skolklasser som antroposofiska grupper. Det är projekt som ger liv! Engagemang och vilja till förändring är drivkrafter i vårt arbete.

Vi tar tacksamt emot bidrag på pg 25 08 95-0 märk talongen "Stöd till SOFIA" eller "Medlemsavgift"

Nina Ljungquist, verksamhetsledare
Hör gärna av er! mobil: 0703 22 09 48
nina.ljungquist@foreningensofia.org

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

Medlemsgrupper**Ny studiegrupp:****arbete med skolningsvägen**

Vi startar en ny studiegrupp med Erland Kornfeld där vi arbetar med skolningsvägen och meditation.

Vi vill träffas en gång i månaden.

Alla intresserade är välkomna delta!

Björkgruppen, Katrineholm

Yvonne Boukari,
yvonne.boukari@gmail.com

Brommagruppen, Stockholm

Nils Olof Dunkars, 08-25 87 06

Delsbgruppen, Delsbo

Matti Remes, matti@staffansgarden.com

Filosofigruppen, Järna

J.C. Lassen, [j.chr.lassen\(at\)hotmail.com](mailto:j.chr.lassen(at)hotmail.com),
070-799 22 20

Grundstengruppen, Järna

Katarina Hausmann, tel. 08 55171595,
katarina.hausmann@telia.com, eller

Marie Haglund tel. 0156-14095

Jeanne d'Arcgruppen, Örebro

Rebekka Bergman, 019-23 34 46,
rebekkabergman@outlook.com

Johannes Bureusgruppen, Uppsala

Annika Asmussen, 070-11 44 073
annika.asmussen(at)tele2.se,

Adja Asmussen, 076-631 40 41
adja(at)tele2.se

Järnagruppen, Järna

Henrik Åström
astrom62@gmail.com

Kalmargruppen, Kalmar

Hans Johannesson, 073 5673226

Mariagruppen, Västerås

Kristina Mezēi, 021-804649

Mikaelgården, Järna

Dick Tibbling, 08-551 500 67

Norrköpingsgruppen

Birgitta Johansson

Novalisgruppen, Järna

Kristian Holmberg, 0703- 688 544

Pestalozzigruppen, Järna

Elisabeth Chyle, 08-551 503 29

Rudolf Steinergruppen, Stockholm

Annika Stigdotter, 08-660 93 13

Selma Lagerlöfgruppen, Stockholm

H. Osika, 08-551 505 10 el 08-551 505 93

Tavestagruppen, Järna

Walter Druml, 08-551 742 61

Umeågruppen

Roland Karlsson, 090-300 61 070-546 00
61, rolandkarlsson01@tele2.se

Urielgruppen, Växjö

Daniel Ekman,
daniel.ekman@oask.se, 070-633 93 23

Österlengruppen, Baskemölla

Eva Breitholtz, 0736490300
evabreitholtz@gmail.com

Läs mer om grupperna på hemsidan:

antroposofi.nu/ studie_arbetsgrupper

FRÅN SEKRETARIATET

Medlemskap

Goetheanum meddelade att man under juni-juli 2020 välkomnat 147 nya medlemmar. Och under perioden 17 juni - 10 augusti 2020, är 52 ej längre medlemmar (utträden, tappade medlemmar och uppdaterade medlemslistor i landssällskapen) i Allmänna Antroposofiska Sällskapet.

Källa: Anthroposophy Worldwide, Nr. 9, 2020.

Medlemssekretariat

i Robyggehuset, Ytterjärna

Mån-fre 13-15

08-554 302 20

kontakt@antroposofi.nu

Medlemsavgiften

ordinarie 1200 kr, studerande 300 kr,

till Ekobanken 9700 132 745-1,

pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86

Autogiro, kontakta sekretariatet

Kalendarium på hemsidan

antroposofi.nu/kalender

Mejlutskick

Meddela oss din mejladress till:

kontakt@antroposofi.nu

så skickar vi dig löpande information

Bli medlem!

antroposofi.nu/blimedlem

Betala enkelt med Swish

Läs in denna qr-kod med Swish-appen i
din mobil!

Styrelse

Antroposofiska Sällskapetets styrelse:

Janne Silvasi, landsrepresentant

janne@antroposofi.nu 08-554 302 20

Maria Norberg, sekreterare

maria@antroposofi.nu

Sussie Hansen

susie@antroposofi.nu

Annie Meijer

annie@antroposofi.nu

Ilve Steiber

ilve@antroposofi.nu

Erland Kornfeld, ordförande & kassör

erland@antroposofi.nu

Forum Antroposofi utges av
Antroposofiska Sällskapet i Sverige.

Varje skribent ansvarar själv för
sitt material.

REDAKTIONSKRETS

Berit Fröseth

Felix Nieriker

Göran Nilo

Joel Hallklint

GRAFISK FORM

Ritator

TRYCK

Mittmedia Print

PRENUMERATION

Kontakta sekretariatet eller

registrera på hemsida, 240 kr/år.

Till pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86

Autogiro, kontakta sekretariatet

HEMSIDA

antroposofi.nu/forum

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPETS

SEKRETARIAT

e-post kontakt@antroposofi.nu

tel 08-554 302 20

KONTAKT MED FORUM

projektledare Joel Hallklint

e-post: kontakt@antroposofi.nu

tel 08-554 302 20

postadress: Forum Antroposofi,

Kulturcentrum Järna 15,

15391 Järna

ISSN 1404-4277

UTGIVNINGSPLAN FÖR 2020

Deadline för 4-2020 ca 25 november.

För längre uppslag, vänligen anmäl i
god tid innan deadline.

ANNONSERING

Kontakta oss. För privatpersoner: radan-

nonser 80 kr. Tidskriftens format: höjd

315 mm, bredd 235 mm.

B

SVERIGE
PORTO BETALT
PORT PAYÉ

Kulturcentrum Järna 15, 15391 Järna

Höstlandskap

*Denna växande lust
att måla ett landskap
när sedan länge
intet växer mer på fälten
när molnen åter
driver i vinden, från väst
till öst och inget mer
stiger upp, vitt och vetande
om den vertikala himmelsriktningen
en solig
middagstimme*

*Denna växande lust
att måla ett landskap
när det glänsande blå
över fälten*

*åter är
ett minne i mig*

Hartmut Lux är född 1955 i Soest. Hans bilder skapas i en "öppen symbios" med dikten.
Han använder blandteknik (växtfärger, pastell, kritor, kol) och målar på trä.

Bild: Herbstlandschaft av Hartmut Lux. Dikt: Hartmut Lux.
Översättning: Berit Fröseth och Felix Nieriker.